

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Wvd. Hoofdredacteur:

R. J. W. Heslinga, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Redactie:

H. Dieters, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Maandblad

Nadruk verboden

Uitgave van Moormans Periodieke Pers N.V.
(Lid van de Nederlandse Organisatie van Tijdschrift Uitgevers (NOTU))

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 4 47 15

Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 298

Redactioneel gedeelte

De vredeshandhavende taak der Verenigde Naties, door mej. S. van den Burg 299

Ombudsman en militair, door M. B. Bloch, Luitenant-Kolonel arts 305

De opleiding der parate eenheden bij het ONDAS, door E. O'Herne, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf 310

Onderhoudscapaciteit en beroepspersoneel, door ir. H. Lankhorst, Majoor van de Technische Staf, Hoofd van het Bureau Onderhoud van de Staf van de KMG 315

Samenwerking tussen tanks en gemechaniseerde infanterie, door J. W. Meijer, Majoor der Huzaren, en A. J. E. Beekes, Ritmeester der Huzaren 321

Nieuwe uitgaven 314, 323

Gaan onze regimenten verdwijnen? door H. Ringoir, Kapitein der Jagers 324

Psychologische oorlogvoering bij oefeningen, door P. J. Houtzagers, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf 328

Spanje en de NAVO, door M. van Nieuwenhoven, reserve Tweede Luitenant van de Koninklijke Luchtmacht 333

Meningen van anderen 339

Antwoord op meningen van anderen 341

Uit de binnenlandse vakpers 342

Uit de buitenlandse vakpers 343

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 64045. Instelling bureau voor ontwapenings-aangelegenheden.

LaO Nr 64046. Voorlopige Vredesinstructie voor een raadsman.

Behandelen de leiding van de geestelijke verzorging en de geestelijke verzorging zelf vanwege het Genootschap van het Humanistisch Verbond.

LaO Nr 64047. Kortings op de tarieven van de N.V. Nederlandse Spoorwegen bij reizen niet voor rijksrekening.

LaO Nr 64049. Tegemoetkoming in kosten en aankoop van een woning in of nabij de standplaats.

LaO Nr 64051. Regeling verblijfsvergoeding bij oefeningen in Nederland.

LaO Nr 64052. Tegemoetkoming in overdrachtkosten bij aankoop van een woning na indiensttreding of overplaatsing.

LaO Nr 64054. Tegemoetkoming onderhoud en vernieuwing kleding voor officieren en adjudanten-onderofficier nationale reserve en korps luchtwachtdienst.

LaO Nr 64055. Regeling toelagen bij oefening.

Landmachtmededeling Nr 001-65. Borstonderscheidings-teken legerluchtwaarnemer. Militairen Koninklijke Land-

macht die de opleiding voor legerluchtwaarnemer met goed gevolg hebben doorlopen, zijn gerechtigd tot het dragen van een borstonderscheidingsteken.

Landmachtmededeling Nr 003-65. Soldijregeling militairen Land- en Luchtmacht 1964.

Landmachtmededeling Nr 004-65. Begrafenis of crematie van overleden militairen. Betreft o.m. de tegemoetkoming in de kosten van begrafenis of crematie.

Landmachtmededeling Nr 005-65. De eed (belofte). Betreft een kennisgeving ter voorkoming van misverstanden omtrent het wel of niet opnieuw afleggen van de eed (belofte) bij statusverandering.

Adreswijzigingen

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij ze in onderhoud zijn gesteld. Derhalve niet *telefonisch* of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgescreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D., waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

De vredeshandhavende taak der Verenigde Naties

door mej. F. VAN DEN BURG

1. Verlamming van de Veiligheidsraad, 1945-1955

Voor de ontwikkeling van de vredeshandhavende taak van de Verenigde Naties zijn — voorlopig althans — drie jaartallen van belang: 1945 — het jaar van de totstandkoming van het Handvest der Verenigde Naties, 1950 — het jaar waarin de Algemene Vergadering de „Uniting for peace resolution” aannam, en 1955 — het jaar van de toelating van 16 nieuwe leden tot de VN (de zg. „package deal”). Bij de opstelling van het Handvest der VN ging men ervan uit, dat het waarborgen van de internationale vrede en veiligheid — één van de belangrijkste taken van de nieuwe organisatie — in eerste instantie afhankelijk was en moest zijn van de onderlinge samenwerking van de grote mogendheden, de overwinnaars uit de Tweede Wereldoorlog, nl. de S.U., de V.S., Engeland, Frankrijk en China. Het Handvest legde dan ook de „primary responsibility” voor de vredeshandhaving bij de Veiligheidsraad, waarin de grote mogendheden door middel van hun permanent lidmaatschap en veto-recht, een overheersende positie kregen. Wanneer men, in die periode waarin het Handvest tot stand kwam, aan een mogelijke bedreiging van de vrede dacht, dan was dit ook vooral in termen van agressie door een land, in een vorm zoals men die in de jaren dertig (Duitsland, Japan) had leren kennen. In hoofdstuk VII van het Handvest werden dan ook voorzieningen getroffen voor het treffen van maatregelen en het ondernemen van acties, inclusief gewapende acties, jegens die landen die de vrede en veiligheid bedreigden of agressie pleegden. Voor het voeren van dergelijke acties zouden alle VN-leden, op grond van art. 43, militaire strijdkrachten ter beschikking stellen van de Veiligheidsraad. Spoedig na 1945 kwam dan ook een Militair Stafcomité tot stand, samengesteld uit vertegenwoordigers van de vijf permanente leden van de VR, dat moest nagaan hoe aan het gestelde in artikel 43, de instelling van de VN-strijdmacht, kon worden voldaan. Dit Stafcomité boekte echter geen enkel resultaat.

De basis waarop men zich de vredeshandhavende taak van de VN had gedacht: onderlinge samenwerking van de grote mogendheden, bleek spoedig na 1945 te vervallen. De koude oorlog brak uit en de geallieerde samenwerking uit de oorlog sloeg om in diep wantrouwen en vijandschap tussen Oost en West. Vergeefs werden in het Stafcomité verschillende voorstellen voor een VN-leger gedaan. Hierbij moet worden opgemerkt dat de voorstellen van Amerikaanse zijde allerminst ertoe bijdroegen het Russisch wantrouwen te verminderen. De Amerikanen stelden nl. van alle vijf landen de meest omvangrijke strijdmacht voor, o.a. bestaande uit 3800 vliegtuigen, 90 onderzeeboten en 84 torpedobootjagers.¹ De S.U., die zich in het Stafcomité in de minderheid van één bevond, zag eigenlijk al in iedere internationale strijdmacht, in een overwegend niet-communistische wereld, in de eerste plaats een bedreiging voor haarzelf. Doch deze opvatting werd nog versterkt door de in haar ogen buitensporige Amerikaanse voorstellen. Hier kwam in optima forma het kernprobleem bij de instelling van iedere internationale strijdmacht in een verdeelde, en op de nationale staat gebaseerde, wereld naar voren. Hoe garandeert men dat een dergelijke macht wordt ingezet voor de „juiste” zaak en niet voor die van de tegenstander? De in een minderheidspositie verkerende S.U. meende in 1946 op goede gronden ervan overtuigd te zijn, dat een VN-macht in eerste instantie een macht in handen van de westerse mogendheden zou worden en dus tegen haar zou zijn gericht.

Hoe het ook zij, er kwam geen VN-macht tot stand en ook op andere gebieden raakte het werk van de VR, als gevolg van onenigheid tussen de grote mogendheden (gebruik van het vetorecht) in het slop.

Dat wil overigens niet zeggen dat er door de VN na 1945 geen acties werden ondernomen, die op het gebied van de vredeshandhaving lagen. Deze waren echter, op één uitzondering

¹ Zie: L. P. Bloomfield — *International Military Forces. The question of peacekeeping in an armed and disarming world.* Little, Brown and Comp. (1964)7.

na, van beperkte omvang en vielen niet onder hoofdstuk VII van het Handvest (voorbeelden hiervan zijn: waarnemersgroepen in Griekenland en Kashmir, VN-toezicht op het naleven van de bestandsovereenkomst tussen Israël en de Arabische landen).

Een tweede jaartal van belang is 1950, het jaar waarin een oorlog uitbrak tussen Noord- en Zuid-Korea en de VN zich aan de kant van Zuid-Korea schaarden en een actie tegen Noord-Korea ondernamen. Dit is tot nu toe het enige voorbeeld van een VN-actie, waarin gewapenderhand werd opgetreden tegen een land, dat door de Veiligheidsraad werd gebrandmerkt als een agressor. Deze actie was echter een zeer bijzondere uitzondering. Zij kon slechts worden ondernomen door de tijdelijke afwezigheid van de S.U. uit de VR (uit protest tegen de niet-toekenning van een zetel in de VR aan Communistisch China), zodat zij haar vetorecht niet kon doen gelden. Hoewel de actie in Korea volgens internationaal recht als een VN-actie wordt gekwalificeerd, was zij, beoordeeld in internationaal politieke termen, veeleer een Amerikaanse actie. De VR droeg het commando van de actie op aan de V.S., die Generaal McArthur als opperbevelhebber aanstelden. Deze bleef in eerste instantie verantwoordelijk aan de V.S. en kwam niet rechtstreeks onder een VN-orgaan te staan. De V.S. speelden bij het voeren van de actie een overheersende rol en de politieke leiding en controle over het militair commando van de zijde der VN was dan ook bepaald onvoldoende. Er gebeurde in 1950 echter nog iets anders. Om de actie in Korea niet te laten doorkruisen door de inmiddels in de VR teruggekeerde S.U., nam de Algemene Vergadering de verantwoordelijkheid voor de actie als het ware over. Op 3 november 1950 werd in de Assemblee de zg. „Uniting for peace resolution” (Resolutie 377V) aangenomen met 52 tegen 5 stemmen (communistische landen) bij 2 onthoudingen (Argentinië en India). Het eerste gedeelte van de resolutie bepaalde dat, wanneer de VR bij een bedreiging van de vrede, als gevolg van onderlinge onenigheid niet in staat bleek te zijn te voldoen aan zijn „primary responsibility”: het handhaven van de internationale vrede en veiligheid, de Assemblee de kwestie mocht behandelen en aanbevelingen mocht doen voor het treffen van collectieve maatregelen. Zou de Assemblee op dat moment niet in zitting bijeen zijn, dan kon ze

in een buitengewone spoedzitting bijeen worden geroepen door een meerderheid van de VN-leden of door 7 willekeurige leden van de VR.² Dit laatste hield dus de belangrijke voorziening in, dat het vetorecht bij een dergelijke verwijzing van een kwestie naar de Assemblee, niet kon worden gehanteerd. De resolutie voorzag verder in de mogelijkheid van de instelling van een collectief veiligheidsmechanisme, dat op aanbeveling van de Veiligheidsraad of de Assemblee kon worden gebruikt.

Het communistisch blok stemde tegen de resolutie. De S.U. zag deze resolutie, die in eerste instantie was bedoeld om in voorkomende gevallen een Sovjet-veto te omzeilen, als tegen haar gericht. Zij achtte de resolutie in strijd met het Handvest, dat de verantwoordelijkheid voor de vredeshandhaving bij de Veiligheidsraad legt.

Wat de instelling van een collectief veiligheidsmechanisme betrof, bleef de resolutie een dode letter. Het gedeelte over het overhevelen van een kwestie die de vrede bedreigt, van de Veiligheidsraad, waar de behandeling van de kwestie geblokkeerd raakt, naar de Assemblee, werd echter, zoals hierna zal blijken, verschillende malen gebruikt.

Het derde jaartal dat voor de ontwikkeling van de vredeshandhavende taak in de VN van belang kan worden geacht, is 1955, het jaar van de zg. „package deal”. Ook ten aanzien van de toelating van nieuwe leden tot de VN was nl. onenigheid tussen de grote mogendheden ontstaan, zodat de ene aanvraag na de andere onder het vetozwaard viel. Met uitzondering van Indonesië in 1950, werden er van 1949-1955 geen nieuwe leden toegelaten. In 1955

² De volledige tekst van het eerste gedeelte van Resolutie 377 V, aangenomen door de Assemblee, luidt:

1. RESOLVES that if the Security Council, because of lack of unanimity of the permanent members, fails to exercise its primary responsibility for the maintenance of international peace and security in any case where there appears to be a threat to the peace, breach of the peace, or act of aggression, the General Assembly shall consider the matter immediately with a view to making appropriate recommendations to Members for collective measures, including in the case of a breach of the peace or act of aggression the use of armed force when necessary, to maintain or restore international peace and security. If not in session at the time, the General Assembly may meet in emergency special session within twenty-four hours of the request therefor. Such emergency special session shall be called if requested by the Security Council on the vote of any seven members, or by a majority of the Members of the United Nations . . .

kwam men echter tot een compromis, dat tot gevolg had dat 16 van de 18 landen die in de afgelopen periode om een lidmaatschap hadden verzocht en bloc werden toegelaten. Daarna leverde de toelating van nieuwe leden weinig moeilijkheden meer op. In het algemeen ging men bij aanvragen het universaliteitsprincipe hanteren en niet langer het criterium van de „peace loving nation”, neergelegd in art. 4 van het Handvest, en dat beurtelings door Oost en West was gebruikt om elkaars kandidaten buiten de VN te houden.

Onder de 16 leden die in 1955 werden toegelaten behoorden 6 Afro-Aziatische. Daarna deden er, gerekend tot op vandaag, nog bijna 40 andere A-A-landen hun intrede in de VN. Kenmerkend voor al deze landen is, dat ze geen permanente vertegenwoordiging in de VR hebben, en dat ze voor hun nationale bestaan en hun aspiraties de steun behoeven van een grote dosis internationalisme. Zij bleken mét Dag Hammarskjöld het principe te huldigen dat „de VN er zijn om de meerderheid der kleine naties te helpen en niet om de minderheid der grote mogendheden te dienen”. Zij waren er dan ook vóór om de Assemblee, waarin zij formeel evenveel stem hebben als een grote mogendheid, en waarin zij geleidelijk aan gezamenlijk in de meerderheid raakten, niet slechts een „debating society” te doen zijn, maar te maken tot een orgaan waarin ook zaken konden worden gedaan.

Zo ziet men hoe de gehele naoorlogse ontwikkeling — tot nu toe tenminste — resulteerde in een versterking van de Assemblee: de verlamming van de Veiligheidsraad als gevolg van de koude oorlog, het expliciet formuleren via de „Uniting for peace resolution” van een vredeshandhavende taak voor de Assemblee bij in gebreke blijven van de Veiligheidsraad en een sterk toenemend ledental van de Assemblee, nadat de barrières voor toelating waren opgeheven, overwegend samengesteld uit landen die voor het uitoefenen van invloed in de wereld, en voor steun in hun strijd om een nationaal bestaan, sterk op de VN zijn aangevoelen.

2. Toepassing van de „Uniting for Peace Resolution”

Het eerste gedeelte van de „Uniting for peace resolution”, d.w.z. Resolutie 377(A), is verschillende malen toegepast. De eerste keer ge-

beurde dit bij de kwestie Suez waarvan de behandeling in de VR door een Engels en Frans veto werd geblokkeerd, waardoor de zaak op 2 november 1956 met 7 stemmen voor, 2 tegen en 2 onthoudingen werd verwezen naar een buitengewone spoedzitting van de Assemblee.

Het is niet van ironie ontbloot, dat deze resolutie die, toen zij werd aangenomen, tegen de S.U. was gericht, de eerste maal dat zij werd gebruikt, diende om een Frans en Engels veto krachteloos te maken. Evenmin dat tot de 7 voorstemmers ook de S.U. behoorde, die tot nu toe de „Uniting for peace resolution” steeds als inconstitutioneel had beschouwd. Deze mee-gaande houding van de S.U. bleek echter van korte duur te zijn. Toen de Assemblee besloot tot de instelling van een „United Nations Emergency Force” (UNEF) stemde ze weliswaar niet tegen, doch ze onthield zich van stemming. Ze liet echter geen twijfel erover bestaan, dat deze onthouding alleen maar het gevolg was van het feit dat het „slachtoffer van de agressie”, Egypte, met de vorming van de vredesmacht instemde. In feite achtte zij de instelling van de UNEF door de Assemblee, in plaats van door de VR, in strijd met het Handvest en zij wenste naderhand ook niet in de kosten ervan bij te dragen.

De tweede maal dat de VR een kwestie via Resolutie 377(A) naar een speciale spoedzitting van de Assemblee verwees, was tijdens de Hongaarse kwestie (4 november 1956). Aangezien deze kwestie niet heeft geleid tot een vredeshandhavende actie, wordt zij hier verder buiten beschouwing gelaten. (Wel is het hier de plaats om even in een „terzijde” op te merken dat hoewel het collectief veiligheidsmechanisme van de „Uniting for peace resolution”, in tegenstelling tot het mechanisme van hfdst. VII van het Handvest, kan worden gebruikt tegen één van de permanente leden van de VR, het weinig waarschijnlijk is, dat dit zal gebeuren, tenzij men een grote oorlog wil ris-keren).

Over de derde maal dat genoemde resolutie werd gehanteerd kan men van mening verschillen. Het betreft hier de kwestie Libanon, waar in 1958 binnenlandse onrust ontstond. De VR besloot om een waarnemersgroep „United Nations Observer Group in the Lebanon”, (UNOGILL) erheen te sturen teneinde na te gaan of de klacht van de Libanese regering, dat de

mensen de grens over smokkelde, juist was. Nadat de V.S. op een gegeven moment troepen naar Libanon gingen sturen, raakte de behandeling van de kwestie in de VR in een impasse. De V.S. stelden toen voor, de kwestie op grond van Resolutie 377(A) naar de Assemblee te verwijzen (18 juli 1958). Dit geschiedde unaniem, maar eerst nadat op verzoek van de Sovjet-Unie de expliciete referentie aan Resolutie 377(A) uit de desbetreffende ontwerp-resolutie was verwijderd. De resolutie die de Libanese kwestie naar de Assemblee verwees, was echter geheel vervat in de bewoordingen van resolutie 377(A), en de Assemblee kwam ook in buitengewone *spoedzitting* bijeen.³

De vierde maal dat Resolutie 377(A) werd gebruikt was tijdens de Kongolese kwestie. Evenals in Libanon was het deze keer de Veiligheidsraad die opdracht gaf tot instellen van een VN-vredesmacht, de „Force de l'Organisation des Nations Unies au Congo” (ONUC). Toen echter in de Kongo begin september 1960 een constitutionele crisis uitbrak — president Kasavoeboe zette eerste minister Loe-moemba af (nadat deze de S.U. om vliegtuigen en vrachtwagens had verzocht) en Loe-moemba onthief op zijn beurt Kasavoeboe van zijn functie — raakte de VR hopeloos verdeeld. Nadat een Tunesisch-Singalese resolutie door een Russisch veto was getroffen, werd de kwestie op grond van Resolutie 377(A) op 17 september 1960 naar een buitengewone spoedzitting van de Assemblee verwezen met 7 stemmen voor en o.m. de stem van de S.U. tegen, zodat ook de Assemblee zich met de kwestie ging bezighouden.

³ Volgens art. 20 van het Handvest mag de VR de Assemblee in buitengewone zitting bijeenroepen. (Dit artikel spreekt dus niet van buitengewone *spoedzitting*). De enige keer dat dit artikel werd gebruikt, was in april 1948, toen de VR over de kwestie Palestina in een impasse raakte. De kwestie werd toen verwezen naar de Assemblee met 9 stemmen voor bij 2 onthoudingen, waaronder de S.U. Aangezien men in 1948 nog niet de gewoonte had geaccepteerd dat een onthouding niet werd beschouwd als een negatieve stem, kan deze uitslag erop wijzen dat een verwijzing van een kwestie door de VR naar de Assemblee op grond van art. 20 geen substantiële kwestie is en dus niet onderhevig is aan een vetorecht. Dit zou inhouden dat men eigenlijk niet behoeft te steunen op de „Uniting for peace resolution”, maar art. 20 kan gebruiken. Aldus: D. W. Bowett — *United Nations Forces. A legal study of United Nations practice*. Stevens and Sons, Londen (1964)298.

3. Vredeshandhavende operaties zonder gebruikmaking van Resolutie 377(A)

In bovenstaand overzicht zijn de keren genoemd dat de Assemblee via de Resolutie 377(A) bij de vredeshandhaving werd betrokken. Er hebben na 1955 echter ook vredeshandhavende acties plaatsgevonden, zonder dat het nodig bleek, dat de Assemblee via Resolutie 377(A) de taak van de VR overnam. Voorbeelden hiervan zijn de instelling op 11 juni 1963 door de Veiligheidsraad van de „United Nations Observer Group in Yemen” (UNYOM) en de instelling op 4 maart 1964 door de Veiligheidsraad van de vredeshandhavende macht op Cyprus, de „United Nations Force in Cyprus” (UNFICYP). Ook is er een voorbeeld (uitvoering van de overeenkomst tussen Indonesië en Nederland inzake Nieuw-Guinea) waarbij de Assemblee „in its own right” een vredeshandhavende macht instelde: de vorming op 21 september 1962 van een „United Nations Temporary Executive Authority” (UNTEA) ten behoeve van een tijdelijk VN-bestuur over West-Irian, dat zou worden gesteund door een „United Nations Security Force” (UNSF). De constitutionele basis voor deze handeling door de Assemblee lijkt overigens vaag. Men verwijst meestal naar art. 14 van het handvest volgens hetwelk de Assemblee maatregelen kan aanbevelen voor de vredelievende regeling van iedere situatie die de vriendschappelijke verhoudingen tussen naties bedreigt. De hierboven bedoelde resolutie bevatte echter geen aanbeveling, maar droeg de secretaris-generaal op, de taken, die hem door de Nederlands-Indonesische overeenkomst waren opgedragen, uit te voeren. Het optreden van de Assemblee moet men m.i. vooral begrijpen van uit de omstandigheid, dat zij zich van 1954 af in diverse zittingen met de kwestie Nieuw-Guinea had beziggehouden.⁴

4. Kenmerken van de vredeshandhavende operaties sedert 1956

Indien men de hierboven vermelde vredeshandhavende operaties sedert 1956 nader beschouwt, valt het volgende op.

1. In geen der gevallen waarin men overging tot de instelling van een VN-macht was sprake van een „fighting force”, zoals bedoeld in

⁴ Zie: D. W. Bowett — *United Nations Forces*. Stevens and Sons, Londen (1964)254.

hoofdstuk VII van het Handvest. Het was nimmer de bedoeling dat de VN-macht een militaire actie zou voeren en zou optreden tegen een partij die bij het conflict was betrokken, teneinde met militaire middelen een bepaalde oplossing af te dwingen. Zij fungeerde veelal als een soort „moreel schrikdraad” voor de bij het conflict betrokken partijen. Haar functie was die van een „conflict-reducerende vredesmacht”, door bv. via haar aanwezigheid twee partijen uit elkaar te houden (Suez), bij te dragen tot handhaving van de orde, een conflict binnen zekere grenzen te houden of te isoleren van de buitenwereld (Kongo), een machts- en ordevacuum te overbruggen (nieuw-Guinea) enz.

Er ontwikkelde zich dan ook het principe dat door de VN-macht alleen geweld mocht worden gebruikt uit zelfverdediging. In de resolutie die aanleiding gaf tot de instelling van UNFICYP in 1964, de jongste vredesmacht, werd het begrip zelfverdediging zelfs uitvoerig omschreven.

2. Alle vredesmachten na 1956 werden samengesteld uit troepencontingenten van landen, die *niet* tot de permanente leden van de Veiligheidsraad behoorden, en bij de samenstelling werd eveneens rekening gehouden met de vraag of de landen acceptabel waren voor het gebied waar zij hun diensten gingen verrichten. Een uitzondering hierop vormde, om overigens begrijpelijke redenen, de UNFICYP, waaraan ook het permanente VR-lid Engeland, dat troepen op Cyprus had, ging deelnemen.

3. De vredesmachten vingen steeds hun taak aan met toestemming van het gastland. Zo had Egypte in 1956 geen bezwaar tegen het zenden van de UNEF naar zijn grondgebied, evenmin als de Libanese regering in 1958 bezwaar maakte tegen het zenden van de UNOGIL. In de Kongo verzocht Loemoemba aan de secretaris-generaal om VN-bijstand, en de overeenkomst tussen Indonesië en Nederland stipuleerde de instelling van een VN-bewind in Nieuw-Guinea, dat zou worden bijgestaan door een politiemacht.

4. Niet los te zien van de punten 1 en 3, was een ander principe dat men sedert de instelling van de UNEF ging hanteren, nl. het principe van non-interventie door de VN in de binnenlandse aangelegenheden van het gebied waarheen de VN-macht werd gezonden. Alle VN-machten die sedert 1956 zijn ingesteld, waren bedoeld als een internationale, neutrale aan-

wezigheid en mochten geen partij worden in het conflict (of in enig ander conflict) dat aanleiding gaf tot de vredeshandhavende operaties.

5. Zeer opvallend bij al deze acties was de belangrijke rol die de secretaris-generaal kreeg te vervullen. Steeds werd sedert 1956 de uitvoering van de operaties, de samenstelling van de VN-macht, de benoeming van de aan hem verantwoordelijke opperbevelhebber, het afsluiten van de noodzakelijke akkoorden met de diverse landen, aan hem opgedragen. Hierdoor, én doordat hij periodiek verslag van zijn activiteiten aan de VR of de Assemblee moest uitbrengen, werd, in scherpe tegenstelling tot de actie in Korea, de politieke leiding en controle van de actie door de VN verzekerd. De rol van de s.g. werd haast bij iedere actie belangrijker. In de Libanese kwestie gaf men hem bij de instelling van de UNOGIL, en de vaststelling van haar taak, een vrijwel blanco volmacht. Toen de Kongolese crisis losbarstte was het de s.g. zelf die, op grond van artikel 99 van het Handvest, de kwestie onder de aandacht van de VR bracht. (De Kongo kon nog geen rechtstreekse klacht indienen omdat zij nog geen lid van de VN was). Toen na 2 jaar VN-aanwezigheid in de Kongo de Katangese rebellenregering weigerde de VN-resoluties uit te voeren, en dus de afscheiding van Katanga op te heffen, was het de s.g. zelf, die een soort ultimatum aan de Katangese regering stelde op straffe van het toepassen van economische sancties.

Hoewel er steeds protesten kwamen tegen het leggen van zo'n grote verantwoordelijkheid in de handen van de s.g., werd niettemin bij iedere volgende VN-operatie de uitvoering daarvan weer aan hem opgedragen. In de resolutie van de VR, die de UNFICYP instelde werd zijn verantwoordelijkheid t.a.v. samenstelling en omvang van de VN-macht, de benoeming van de opperbevelhebber, de verantwoordelijkheid van deze aan de s.g., nog weer eens expliciet gesteld. Hetgeen de Franse afgevaardigde aanleiding gaf tot de opmerking:

„The Security Council is thus divesting itself of responsibilities which are its own . . . The French delegation considers that it is really going very far indeed in the direction of the delegation of powers to grant them in this way to a single individual”.

De mandaten die door de VR of de Assemblee aan de s.g. werden verleend, waren soms (vooral wanneer de situatie verslechterde) vaag

of voor verschillende interpretaties vatbaar. Dit was het gevolg van het feit dat achter een dergelijke, door de meerderheid aanvaarde, resolutie in feite een meer of minder grote principiële onenigheid of verschil van mening over de te volgen koers schuil ging. Dag Hammarskjöld stelde zich, wanneer hij werd aangevallen wegens een vermeende onjuiste vervulling van zijn mandaat, en wanneer het desbetreffende VN-orgaan niet tot een verduidelijking ervan in staat bleek en de behandeling van de kwestie in een impasse raakte, op het standpunt dat hij dan geenszins was gedoemd tot inactiviteit of tot „a policy of expedience”, tot opportunisme, het zich laten meedrijven op de stroom van de ontwikkeling. Hij was van mening dat hij in dergelijke gevallen mocht putten uit de bevoegdheden en principes die in het Handvest waren vervat en dat hij daarop zijn verder beleid mocht baseren, totdat de situatie wat meer zou zijn opgeklaard en nieuwe of duidelijker mandaten mogelijk waren.

In dit verband moet ook worden gewezen op de merkwaardige ontwikkeling, dat het ook een enkele keer is voorgekomen dat de s.g. een door een VN-orgaan verworpen resolutie toch ging uitvoeren. Zo werd in de Libanese kwestie na de landing van de Amerikaanse troepen in Libanon, een resolutie van de VR van 21 juli 1958, waarin om versterking van de waarnemersgroep werd gevraagd, door een Rus-

sisch veto getroffen. De reden hiervoor was, dat de S.U. een veroordeling van de Amerikaanse actie wenste. De s.g. deelde echter na het verwerpen van de resolutie mee, van plan te zijn de groep toch verder uit te breiden, op basis van de veronderstelling dat de voortgezette operatie van de Observatiegroep van de VN in Libanon aanvaardbaar was voor alle leden. Deze opvatting werd niet door de VR aangevallen zodat de uitbreiding van UNOGIL, ondanks de verworpen resolutie, plaatsvond.

Iets dergelijks gebeurde in de Kongolese kwestie met een resolutie in de VR van 21 februari 1961, die niet de vereiste meerderheid kreeg (6 stemmen vóór bij 5 onthoudingen). In deze resolutie werd aandacht gevraagd voor een serie moorden, die in verschillende, met name genoemde gebieden van de Kongo waren gepleegd en er werd verzocht hiertegen maatregelen te treffen. De V.S. onthielden zich bij deze resolutie van stemming, omdat een Amerikaans amendement, dat ook wilde verwijzen naar een niet in de resolutie genoemd Loe-moembistisch gebied (Stanleystad) onder een Sovjet-veto was gevallen. Na de verwerping van de resolutie stelde de s.g. vast dat er t.a.v. de operationele paragrafen van de resolutie geen verschil van mening bestond, zodat hij zich gerechtigd voelde ze te gebruiken „with the full moral value which they have in our efforts in the Congo”.
(Slot volgt)

BANDEN 1964

De geheel linnen banden voor de jaargang 1964 zijn nog uit voorraad leverbaar. De prijs bedraagt f 3,75 per stuk.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 4 47 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

Ombudsman en militair

door M. B. BLOCH, Luitenant-Kolonel arts

- Wat is een ombudsman?
 - Kan een ombudsman in Nederland een nuttige functie vervullen?
 - Is, als de vorige vraag met „ja” kan worden beantwoord, één ombudsman voldoende?
 - Of verdient een aparte ombudsman voor de krijgsmacht de voorkeur?
- Vier vragen, waarop wij willen trachten een antwoord te geven.

De ombudsman is een vertrouwensman in staatsdienst, met de opdracht, controle uit te oefenen op de uitvoering van de overheidstaken door de administratieve organen.

De nu wel algemeen bekende uitdrukking vindt haar oorzaak in het feit, dat het begrip „ombudsman” het eerst naar voren kwam in de Scandinavische landen (Zweden, 1713) en van daar in de loop der tijden zijn weg vond naar Finland, Noorwegen, Denemarken, West-Duitsland en Nieuw-Zeeland. In West-Duitsland komt de ombudsman uitsluitend voor als „Wehrbeauftragte”, dus ten behoeve van de krijgsmacht en, dit zij hier slechts aangestipt, met verantwoordelijkheid tegenover het parlement.

In Nederland kwam, voor zover bekend, het begrip voor het eerst naar voren in een voorstel van wijlen prof. mr. A. N. Molenaar, die (in *Staatkundige Perspectieven* (1945)55) de instelling van een „Kamer van Bezwaren” bepleitte. Deze Kamer zou alle klachten over het door 's Rijks administratie, in de ruimste zin des woords, gevoerde beleid moeten kunnen behandelen. De staatscommissie-Prinsen, ingesteld n.a.v. de door het denkbeeld-Molenaar geïnspireerde vragen van Kamerleden, wees de suggestie van prof. Molenaar van de hand, maar onderschreef wel de door deze geopperde bezwaren, die aanleiding waren geweest tot zijn voorstel. Prinsen c.s. meenden dat men de oplossing moest zoeken in de mogelijkheid dat het parlement, indien gewenst, een feitelijk onderzoek in bepaalde zaken zou kunnen gelasten aan de Algemene Rekenkamer, en dat voorts de al bestaande gelegenheid tot formatie van een kamercommissie voldoende mogelijkheid bood. Ook de ideeën van de commissie-Prinsen brachten het niet tot Ontwerp van Wet.

Van geheel andere zijde kwam de gedachte opnieuw in de belangstelling, toen de, de meesten uwer nog ongetwijfeld in de herinnering zijnde, parlementaire „Commissie-militair-aankoopbeleid” in haar conclusie o.a. de aandacht erop vestigde, dat in Zweden de Ombudsman van het begin van de instelling van deze figuur af tevens een zekere controle had over de besteding van de Rijksgelden. De commissie achtte een dergelijke regeling ook voor Nederland aantrekkelijk, omdat een burger, die „redres” zoekt, zulks meestal ook doet op grond van financiële aspecten (1960).

Eveneens in 1960 verscheen het rapport van de commissie-Simons, ingesteld om de herziening van de Comptabiliteitswet voor te bereiden. Ook zij stipte de mogelijkheid aan, hier het instituut van ombudsman in te voeren.

Van veel recenter datum zijn de laatste Nederlandse rapporten. In maart 1963 verscheen van de dr. Wiardi Beckman-Stichting, een wetenschappelijk instituut van de Partij van de Arbeid, het rapport „Betere bescherming tegen de overheid. Ook Nederland een ombudsman” (waaruit ook bovenstaand chronologisch overzicht werd gedistilleerd) en op 5 juni 1964 sloot de commissie-Belinfante, ingesteld door de Vereniging voor Administratief Recht (VAR) haar sindsdien gepubliceerd rapport af. De commissie onder voorzitterschap van mr. G. E. Langemeijer, die het rapport van de dr. Wiardi Beckman-Stichting had geproduceerd, hield bij haar werk rekening met de iets later optredende commissie-Belinfante (voorzitter prof. mr. A. D. Belinfante); anderzijds betrok deze commissie de conclusie van het rapport-Langemeijer in haar studie.

Beide commissies — en hiermee zijn wij aangeland bij de beantwoording van de tweede vraag — komen tot de conclusie, dat ook in Nederland plaats is voor het instituut van ombudsman. Beide menen, dat het aanbeveling verdient, het instituut hier in te voeren, maar — en hier komen de vragen drie en vier, die wij hebben gesteld, om de hoek kijken — stelt het rapport-Langemeijer uitdrukkelijk, dat ook de krijgsmacht onder de ombudsman moet vallen, het rapport-Belinfante beperkt zich ertoe, te stellen,

welke organen (voorlopig) *niet* onder de ombudsman moeten vallen en noemt daarbij de krijgsmacht niet.

Ter toelichting op het gestelde „(voorlopig)” in de vorige alinea willen wij volstaan met de opmerking, dat de ervaringen, opgedaan in de landen, waar al een ombudsman functioneert, leren, dat het aanbeveling verdient, het instituut te starten met een beperkte werkingskring, zulks om te voorkomen, dat het nieuw opgerichte en nog niet ingewerkte instituut wordt overspoeld met een dergelijk aantal klachten/verzoeken om hulp, dat men in de lawine verdrinkt, nog voor men op de been is. Zo kan men zich beperken tot de staatsoverheid, men kan al dan niet de provinciale en/of gemeentelijke overheden erin betrekken, men kan de krijgsmacht en de rechterlijke macht al dan niet buiten schot laten en men kan de soort klachten beperken.

Beide rapporten — en let wel, het eerste is van onverdacht socialistische oorsprong — stellen dat, naarmate de overheidszorg zich verder over ons uitstrekt en het overheidsorgaan groter wordt, de kans groeit, dat individuen tussen de wielen (van het overheidsapparaat) geraken. Dit vindt zijn oorzaak dan veelal in de ruimte, die er voor de administratieve organen schuilt in de mogelijkheden van interpretatie van de gegeven regels (wetten, besluiten, enz.). De betrokkenen worden dan de dupe van de, overigens juiste, wetten, die echter ten gevolge van onjuiste interpretatie averechts werken.

Men zou in dit verband dan kunnen stellen, dat deze regels zo nauwgezet en eng gesteld zouden moeten worden, dat maar één interpretatie mogelijk is, maar beide commissies erkennen (en ieder onzer weet het uit eigen ervaring) dat de gecompliceerdheid van de huidige maatschappij juist dit onmogelijk maakt. Deze gecompliceerdheid vormt dus in wezen de basis voor het bestaan van een ombudsman, ook in Nederland.

Terzijde zij hier opgemerkt, dat de commissie-Langemeijer als officiële titel voorstelt: „Commissaris-Generaal voor Bezwaren”, en dat de commissie Belinfante de voorkeur geeft aan „Algemeen Vertrouwensman”. Het is de vraag of deze benamingen wel enig voordeel hebben ten opzichte van het al enigszins ingeburgerde „ombudsman”, maar zeker is o.i. dat de naam „Commissaris-Generaal voor Bezwaren”, een loodzware titel, door zijn gewichtigheid al in strijd is met het doel, dat wordt nagestreefd. Hoe het

ook zij, hier is verder de naam Vertrouwensman (VM) benut, als zijnde in Nederlandse zin het meest praktisch en voor de hand liggend.

In beide laatstgenoemde rapporten en in het Ontwerp van Wet, dat de commissie-Belinfante nog aan haar rapport toevoegde, werd de Kamer van Bezwaren (Molenaar) afgewezen, maar wel wordt in het Ontwerp van Wet-Belinfante de mogelijkheid geopperd, meer dan één VM te benoemen. Deze VMn zouden dan ieder een deel van het overheidsgebied moeten bestrijken, zoals in Zweden een ombudsman voor justitie werd ingesteld, en eerst veel later (1915) de VM voor de militie zijn intrede deed.

Voor wat betreft de constructie van het instituut in technische zin zijn er verschillende oplossingen mogelijk, waarvan er enkele in het onderstaande nog wel ter sprake zullen komen, maar het zal u duidelijk zijn, dat wij als niet-jurist hierover ten hoogste een persoonlijke mening kunnen geven zonder de juridische consequenties van één en ander te kunnen beoordelen. Opgemerkt zij nog, dat het huidige (nu wij dit schrijven demissionaire) kabinet juist onlangs heeft verklaard, de zaak opnieuw in studie te zullen nemen, een begrijpelijke verklaring overigens, als men weet, dat de commissie-Belinfante werd gesubsidieerd door de regering, die tevens de wetenschappelijk hoofdambtenaar dr. J. G. Steenbeek van de Groningse Universiteit (auteur van: „De parlementaire ombudsman in Zweden, Denemarken en Noorwegen”) als rapporteur ter beschikking stelde.

Wij willen nu proberen de feiten, zoals die in het bovenstaande naar voren zijn gekomen, te analyseren en tevens, zo mogelijk, een conclusie trekken ten aanzien van de Nederlandse „mogelijkheden”.

De opbouw van het instituut

Men heeft de keuze tussen: a. één persoon met een administratief bureau, die de beschikking heeft over een aantal adviseurs, gedeeltelijk wel en gedeeltelijk misschien niet in vaste dienst, en b. een vertrouwensraad (Kamer van Bezwaren (Molenaar)), die dus als het ware samen de VM vormen, eveneens met een administratief bureau. In beide constructies is plaats voor een (oud-)militair (b.d.), die de militaire zaken behandelt.

a. De eerste mogelijkheid.

Eén der adviseurs behandelt de militaire zaken. Het behoeft o.i. geen betoog, dat deze een bepaalde militaire ervaring als basis nodig heeft. Het militaire apparaat stelt nu eenmaal door zijn aard bepaalde eisen van landsbelang, geheimhouding, hiërarchieke verhoudingen, discipline, enz., en alleen iemand met ervaring op dit gebied kan hun invloed in een bepaald geval naar waarde schatten. Nu heeft deze adviseur een geval behandeld. Hij komt, en ik noem maar een voorbeeld, tot de conclusie, dat de klager gelijk heeft, maar dat de aard van het geval dusdanig is, dat toch, mede ten gevolge van de klacht, de klager moet worden overgeplaatst. Het is volkomen begrijpelijk dat, indien de VM dit laatste deel van de conclusie niet aanvoelt, hij in zijn uiteindelijke beslissing met dit deel van de conclusie van de adviseur niet zal willen meegaan. Alleen al, omdat deze kans „erin zit”, moet m.i. deze constructie worden verworpen.

b. De tweede mogelijkheid

Houden wij dit voorbeeld aan en bekijken wij nu de tweede, mogelijke, constructie, die van een vertrouwensraad, dan wordt de zaak nog veel moeilijker, want in deze conceptie trekt de vertrouwensraad de eindconclusie uit de rapporten van zijn leden en dan zal een „militaire zienswijze” vermoedelijk nog meer bezwaren opleveren. Er is overigens nog een bezwaar tegen een vertrouwensraad. Er bestaat nu eenmaal een bepaalde, Nederlandse (?) mentaliteit en het resultaat zal vermoedelijk zijn, dat de vertrouwensraad niet wordt samengesteld aan de hand van de capaciteiten van zijn diverse leden, maar op grond van de partijverhoudingen in het parlement. Daarmee is in feite, zij het dan langs een omweg, opnieuw een parlementaire commissie geschapen en daaraan is geen behoefte. Het is immers nú al zo, dat iedere Nederlandse staatsburger het recht heeft, zich tot het parlement te wenden. Evenzeer is het onvermijdelijk, dat een parlementariër altijd het partijbelang in het oog houdt (hij zit immers als vertegenwoordiger van dat deel van het volk, dat deze partij aanhangt, in de Kamer) en hieruit wordt dan ook de conclusie getrokken, dat de vertrouwensraad of VM onafhankelijk moet zijn van het parlement.

Wij menen in het bovenstaande duidelijk te heb-

ben gemaakt, dat een aparte krijgsmacht VM (KVM) de voorkeur verdient. Onmiddellijk komt hieruit een andere vraag naar voren: heeft de krijgsmacht behoefte aan een vertrouwensman? Moet niet de *commandant* de VM zijn, waar hierover is gepraat? Kan niet de *officier* van de *Sociale Dienst* die taak overnemen, voor zover de commandant hiertoe, om welke reden dan ook, niet in staat is?

Op beide vragen kan o.i. slechts met „neen” worden geantwoord.

Ten eerste is de structuur van onze maatschappij (ook de militaire) dusdanig veranderd, dat, uitzonderingen daargelaten, de commandant niet meer wordt gezien als de vertrouwensman, de vader van de compagnie, hetgeen o.i. mede samenhangt met de na de oorlog sterk gegroeide zelfstandigheid van de jeugd, maar anderzijds ook zijn oorzaak vindt in de meer genoemde gecompliceerdheid van de maatschappij, die het bij het toch al bestaande tijdsgebrek van de commandant nog bezwaarlijker maakt, de nodige tijd te vinden voor extra problemen. Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat de problemen nogal eens verband zullen kunnen houden met de figuur van de commandant en dan zal hij a priori niet de meest geschikte figuur zijn, om als VM op te treden. In het algemeen kan trouwens worden gesteld, dat een VM, die meer afstand kan nemen t.a.v. bepaalde feiten, vermeende onbillijkheden, enz. vermoedelijk een beter oordeel zal kunnen vellen, en dat hij ook in staat is, door kennisneming van meer gevallen, een bepaalde wijze van afhandelen te propageren, resp. voor te schrijven. Voor de officier van de sociale dienst geldt het argument van tijdsgebrek haast nog zwaarder.

Indien men over dit soort problemen spreekt, komt steevast nog een organisatie naar voren, die als de meest geschikte wordt geponeerd. Wij bedoelen de staf Inspecteur-Generaal, in de wandeling de staf van de Prins. Deze geïntegreerde staf zou inderdaad een vrijwel ideale KVM kunnen vormen, ware het niet, dat juist de status van Zijne Koninklijke Hoogheid zelf, met zijn scherp omschreven rechten en plichten als echtgenoot van de regerende, constitutionele vorstin dit o.i. onmogelijk maakt. Reeds met de vraag: „Aan wie is de VM verantwoording schuldig?” komt men dan immers in moeilijkheden. Dat de leden van deze staf sedert zijn oprichting vele malen kans hebben gezien (sociale) „ongerechtigheden” tot een bevredigen-

de of zelfs goede oplossing te brengen, doet aan het bovenstaande feit niets af.

Dit punt brengt ons van zelf tot de verantwoordelijkheid van de VM. Aan wie moet hij verantwoording schuldig zijn?, en, nauw daarmee samenhangend: hoe moet hij worden benoemd?

Verantwoording

Wij menen in het bovenstaande voldoende te hebben aangetoond, dat er o.i. bezwaren zijn tegen een rechtstreekse verantwoording tegenover het parlement. Zo resteert dan de mogelijkheid van verantwoording tegenover het kabinet, dan wel de Hoge Raad der Nederlanden. Deze laatste mogelijkheid geeft o.i. de meeste garantie, dat de VM niet wordt gevangen in de netten van het politieke opportunisme van bv. naderende verkiezingen, wensen van de oppositie en dergelijke.

Is de eerder in dit artikel bepleite toestand van een VM voor allen en een aparte KVM daarnaast, ideaal? Zeker niet. Ongetwijfeld zullen er lieden zijn, die zullen denken in de trant van „Het moet zeker weer in de militaire doofpot”. Dit kan o.i. worden vermeden, indien men de militair in de gelegenheid stelt, naar eigen keuze de VM dan wel de KVM in te schakelen. Wijs beleid van de KVM zal dan vanzelf wel de oorzaak zijn, dat weinigen zich in de toekomst tot de, in militaire zaken minder bedreven, VM wenden.

Terzijde moet nog worden opgemerkt, dat in Denemarken voor de militair een beklagrecht bestaat, waarbij vertegenwoordigers van compagnie (of overeenkomstige grootheid) als vertrouwensmannen optreden tegenover de commandant en hogere meerderen. Eerst daarna kunnen zij (kan betrokkene) zich tot de ombudsman wenden.

Hoe moet de VM worden benoemd?

Tussen de regels door is al te lezen, dat de VM, en de KVM nog veel meer, een niet-politieke figuur moet zijn. Te denken valt, voor de VM, aan een voordracht van ten minste drie personen bv. door de Hoge Raad, waaruit de Kroon de te benoemen VM kiest en benoemt. Voor de KVM ligt dit wat moeilijker: in het kader van de betrekkelijk kleine krijgsmacht, die Nederland op de been houdt, zou het bij voorkeur een figuur moeten zijn, die bij de actief

dienenden (de dienstplichtigen inbegrepen) bekend is. Wij zijn ons ervan bewust, dat dit vrijwel onmogelijk is, temeer, daar degene, die bv. bij de KL bekend is, bij Marine en Luchtmacht wel volkomen onbekend kan zijn. Ook hier zal echter op één of andere wijze een driemanschap moeten worden geponeerd, waaruit de Kroon keuze kan maken, bv. op voordracht van de minister van defensie, de voorzitter Comité Verenigde Chefs van Staven en de Inspecteur-Generaal. Aan de KVM moeten voorts adviseurs (in letterlijke zin) worden toegevoegd, afkomstig van de drie krijgsmacht delen, het ministerie van defensie, en, last but not least, de staf IGKL.

Gemakkelijker dan een taak-omschrijving is het omschrijven van de beperkingen:

— geen bemoeienis met strafzaken, die het niveau van krijgsgaad dan wel HMG hebben bereikt;

— geen bemoeienis met het beleid, tenzij hij ervaart, dat hierdoor belangen van individuen, dan wel groepen worden geschaad;

— wel bemoeienis, zelfstandig dan wel op verzoek/klacht met de:

handhaving van de krijgstucht;

levensomstandigheden in kazerne en te velde; onbillijke behandeling (waarbij de VM de behandeling moet overnemen, als het buiten het militaire kader valt) woningbeleid bv.);

— hij *moet* worden gekend in zaken, waarvan men anders behandeling voor het ambtenaren-gerecht kan verwachten;

— hij *moet* worden gekend in zaken, waar hun zoon (medisch of anderszins) is behandeld. ouders/echtgenoten klagen over de wijze, waarop Nog enkele vragen verdienen te worden aangestipt.

Hoe moet de (K)VM zijn advies naar voren brengen?

Kan een actief dienend officier worden benoemd tot KVM?

Op de eerste vraag heeft men als antwoord de keuze tussen:

— advies;

— bindend advies;

— opdracht.

Het antwoord moet hierin naar onze mening worden gevonden in de tweede mogelijkheid, dus het bindend advies. Heeft de KVM nl. slechts een adviserende taak, dan zal het kunnen voorkomen, dat de betrokken autoriteit het

advies zonder meer naast zich neerlegt. Daarmee wordt het gezag van de KVM, ook van de VM trouwens, ondermijnd. Kan hij anderszids een opdracht verstrekken, dan wordt daarmee het gezag van de autoriteit in kwestie ondermijnd, daar deze wordt gepasseerd. Als enige mogelijkheid resteert dan ook o.i. het bindend advies, waarbij dus de commandant de mogelijkheid wordt gelaten, op de, voor hem meest prettige wijze, de situatie in de door de KVM gewenste wijze te herstellen.

Ten aanzien van de tweede hierboven gestelde vraag achten wij de benoeming van een actief dienend officier tot KVM geen bezwaar, mits hij op hetzelfde ogenblik op non-actief wordt gesteld, dan wel wordt ontslagen en mits hem

wordt duidelijk gemaakt, dat terugkeer in dienst na zijn eventueel ontslag als KVM niet mogelijk is.

Te overwegen valt, of de activiteitsgrens voor de KVM niet moet worden gesteld op 70 jaar. Hiermee wordt nl. althans de mogelijkheid geschapen, een KVM, die het vertrouwen van allen geniet, lang aan te houden. Inherent aan dit argument is de ervaring, die, in een dergelijke functie, slechts langzaam ontstaat, maar natuurlijk van zeer veel waarde is. Noodzakelijk is anderszids wel de mogelijkheid tot ontslag van de (K)VM, hetzij om gezondheidsredenen, hetzij, omdat hij door de één of andere oorzaak het vertrouwen heeft verloren.

BETALING ABONNEMENT
3e KWARTAAL 1965

Tot 7 juli a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 3e kwartaal 1965 à f 4,50 te voldoen per postwissel of door storting/overschrijving op postrekening Nr 4 47 15 ten name van Moormans Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 3e kwartaal 1965”.

Wie na 7 juli gireert is f 0,50 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1 — DEN HAAG

De opleiding der parate eenheden bij het ONDAS

door E. O'HERNE, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

In *De Militaire Spectator* 132(1963)(3)115 werd voor het eerst ruimere bekendheid gegeven aan het „waarom en hoe” van het toentertijd in een stadium van planning en beproeving zijnde ONDAS.

Medio 1963 waren de voorbereidingen zover gevorderd, dat kon worden besloten per februari 1964 het ONDAS bij alle daarvoor in aanmerking komende eenheden in te voeren.

Deze wijziging in het systeem van opleiding en formering van eenheden vereiste uiteraard een overgangsperiode, zodat eerst in de tweede helft van 1964 algemeen van werkelijke ONDAS-eenheden kon worden gesproken.

Ook in ander opzicht was deze overgangsperiode noodzakelijk. Het ONDAS impliceerde immers ingrijpende wijzigingen in structuur en opleidingspatroon van de parate eenheden. Hoewel deze wijzigingen grotendeels bij de planning waren voorzien, bleken bij de praktische uitvoering uiteraard afwijkingen van de „theoretische” opzet noodzakelijk. In het bijzonder commandanten en staven van de parate eenheden moesten zich nog vertrouwd maken met de praktische uitvoering van het ONDAS en de consequenties hiervan op het opleidingspatroon.

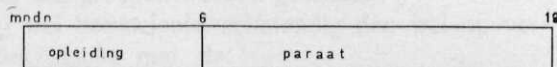
Als gevolg van een en ander was het eerst eind 1964 mogelijk, op grond van de opgedane ervaringen de aan het ONDAS inherente structuur en opleidingscyclus van de parate eenheden nader te analyseren. De diverse oefenaanwijzingen worden thans hierop afgestemd.

In dit verband moge ik de aandacht nog eens vestigen op het artikel in *De Militaire Spectator* 133(1964)(12)564, van Ritmeester W. B. Schuurman, de eerste commandant van een ONDAS-eskadron. Zijn ervaringen zullen nu door nagenoeg alle overeenkomstige commandanten worden onderschreven. Het zijn deze ervaringen van de commandanten der parate eenheden op alle niveaus, die mede bepalend zijn geweest voor de huidige praktische uitvoering van het ONDAS. Bij een bespreking hiervan zal uiteraard van de „theoretische” opzet moeten worden uitgegaan.

Deze „theoretische” opzet van het ONDAS voorziet in de opleiding van het organiek tot een com-

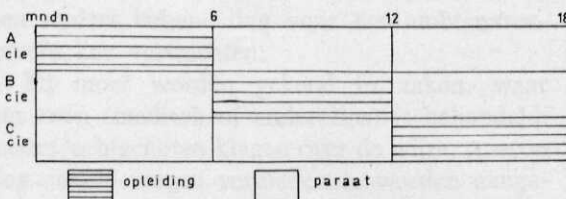
pagnie (hieronder mede te verstaan eskadron en batterij) behorende personeel tot een „inzetbare compagnie” in 6 maanden tijds. Onder „inzetbaar” dan te verstaan een compagnie, die in staat is de voor een dergelijk onderdeel meest voorkomende opdrachten „redelijk” uit te voeren. Daartoe werd voorzien in een opleidingsgang van 4 maanden individuele en functieopleiding, gevolgd door een pelotons- en compagniesopleiding van 1 maand elk. De voltooiing van de opleiding van de compagnie tot „all round”-compagnie en in bataljonsverband zou geschieden in de parate periode van 12 maanden.

De Klein-Verlofperiode van de compagnie buiten beschouwing latend zou de opleidingsgang van een compagnie zijn als aangegeven in afb. 1.

Afb. 1 Opleidingsgang cie (theorie)

De samenstelling van het bataljon voor wat betreft de drie ONDAS-compagnieën zou dan het beeld tonen als aangegeven in afb. 2. Volgens dit beeld zou het bataljon derhalve onafgebroken de

Afb. 2 Samenstelling bat (theorie)

beschikking hebben over twee parate, „inzetbare” compagnieën, waarvan aanvankelijk het opleidingspeil weliswaar verschillend zou zijn. Laten wij thans de praktische uitvoering bezien.

De depotperiode

Het is niet mogelijk gebleken wijziging te brengen in het systeem van selectie van personeel in dier voege dat deze vóór indiensttreding plaatsvindt. Dientengevolge zijn er van de eerste 6 maanden 2 nodig voor de selectie. Hoewel deze periode tevens zoveel mogelijk dienstbaar wordt gemaakt aan de individuele opleiding, gaat deze niet zover, dat de man na deze 2 maanden met

het „IAMV-diploma” het depot verlaat. Het specialistisch personeel gaat na het depot de functieopleiding volgen aan de scholen, het resterende personeel vertrekt naar de „school-compagnie” bij het parate bataljon (v.w.b. de cavalerie bevinden de schooleskadrons zich eveneens bij het depot, en ook bij de genie wordt een enigszins afwijkend systeem gevolgd). Het spreekt vanzelf dat bij het voortschrijden van de mechanisatie in het algemeen (infrarood, verbindingen, enz.) een steeds kleiner percentage van de organieke compagnie de gehele „schoolperiode” gaat doorlopen.

De schoolperiode

De opleiding bij de „schoolcompagnie” duurt 4 maanden. Gedurende deze tijd is de schoolcompagnie volledig vrijgesteld van alle diensten. Wel moet de schoolcompagnie de normale paraatheidsregeling volgen, daar zij voor haar dagelijks bestaan op het bataljon is aangewezen (o.a. keukens). In de loop van deze 4 maanden stromen de diverse specialisten successievelijk binnen. Echter ook niet-specialisten komen in deze periode nog bij de schoolcompagnie binnen. T.b.v. de selectie bij de specialistische opleidingen moeten deze aanvangen met een groter aantal dan het organiek nodige. Dit „surplus” wordt verkregen uit de eigenlijke schoolcompagnieën, die dit personeel in een later stadium als „afgeteste specialisten” terugontvangen.

De tijdens de „schoolperiode” te onderwijzen stof is volledig vastgesteld door de diverse wapeninspecteurs. Rekening houdende met het tijdverlies als gevolg van de in de schoolperiode te ondergane vaccinaties, het nakomen van personeel en de, als gevolg van de paraatheidsregeling, daadwerkelijk beschikbare oefentijd, kost het de compagniescommandanten veel overleg de voorgeschreven programma’s volledig in deze 4 maanden uit te voeren.

De instructie zelf wordt gegeven door het organiek beroepspersoneel van de compagnie, aanvullend met dienstplichtig kader, de zg. „instructieset personeel”.

Twee weken voor het einde van de schoolperiode stroomt het organieke dienstplichtige kader bij de compagnie binnen. Deze instroming gaat doorgaans niet ongemerkt voorbij. Het dienstplichtig kader wordt voor het eerst voor de praktische uitvoering van zijn taak gesteld en vindt daarbij tegenover zich een compagnie die reeds als groep is gevormd en dan ook niet nalaat het nieuwe

kader „uit te proberen”. Doorgaans gaan 2 tot 4 weken gemoeid met het assimilatieproces van het dienstplichtig kader; in deze periode is bij de compagnie een stilstand waar te nemen.

De schoolperiode wordt afgesloten met de zg. Oefening Entre-Nous. Tijdens deze, ruim een week durende, oefening wordt het in de schoolcompagnietijd geleerde onder het organieke kader praktisch toegepast. D.w.z. voor de infanterie voornamelijk groepsoptraden en een enkele schoolse pelotonsoefening en voor de artillerie een batterij-oefening. Hierbij treedt het instructiekader nog op als mentor voor het dienstplichtige kader.

De compagnie wordt overeenkomstig de „theoretische” opzet vervolgens paraat gesteld.

De eerste 6 maanden opleiding samenvattend zien wij, dat de compagnie, of beter het personeel daarvan, in feite nog slechts de individuele en functieopleiding heeft voltooid en een enkele maal schools in pelotonsverband heeft geoefend. Mede in aanmerking nemend, dat het dienstplichtige kader op het tijdstip van paraat stellen van de compagnie maar juist is gearriveerd en het ook thans nog geldende gezegde dat „de commandant de troep is”, spreekt het voor zich, dat op dit tijdstip nog niet kan worden gesproken van een „inzetbare” compagnie als hiervoor bedoeld.

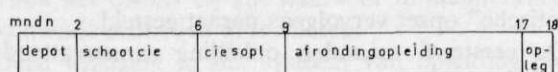
De opleiding als compagnie

Bij de „theoretische” opzet werd ervan uitgegaan, dat voor de opleiding tot „inzetbare” compagnie één maand pelotons- en één maand compagniesopleiding nodig zouden zijn. In de praktijk is echter een periode van 3 maanden nodig gebleken om tot een „inzetbare” compagnie te geraken. Het begrip „inzetbaar” houdt dan evenwel tevens in het geschikt zijn voor de primaire oorlogstaak als compagnie. Deze extra maand is te verklaren uit de paraatheidsregeling, de noodzaak de compagnie in te schakelen bij de kazernediensten, enz. en voor de mech-eenheden de beperkte oefenterreinen en vereiste onderhoudstijd (40%!). Vanzelfsprekend dient aan deze opleiding tot „inzetbare” compagnie prioriteit te worden gegeven. Na deze periode van 3 maanden kan de verdere opleiding als compagnie en in bataljonsverband worden voltooid.

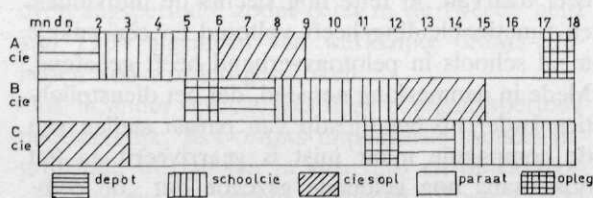
Uit het volgende zal blijken, dat ook hiervoor bepaalde regels door het ONDAS worden gesteld. Aan het einde van de parate periode dient het materieel van de compagnie te worden gereed-

gemaakt voor opleg en te worden ingenomen, daar de volgende (school)compagnie dit materieel eerst 2 maanden later successievelijk weer in gebruik zal gaan nemen. Met de huidige (mech) uitrusting is hiervoor een periode van 1 maand noodzakelijk gebleken en mede op grond van door de MIO gedane aanbevelingen ook voorgeschreven; d.w.z. dat de compagnie in de laatste maand van haar parate periode weliswaar operationeel inzetbaar blijft doch niet meer als zodanig kan oefenen.

Op grond van het voorgaande zou de opleidingsgang van een compagnie het beeld vertonen als weergegeven in afb. 3. De samenstelling van het bataljon v.w.b. de drie ONDAS-compagnieën geeft

Afb. 3 Opleidingsgang cie (praktijk)

Afb. 4 Samenstelling bat (praktijk)

dan het beeld als geschetst in afb. 4. Met als uitgangspunt de operationele noodzaak in de eerste 3 parate maanden prioriteit te moeten verlenen aan de opleiding tot „inzetbare” compagnie, valt nu uit afb. 4 het volgende af te lezen:

— per periode van 6 maanden beschikt het bataljon slechts gedurende 2 maanden over twee „inzetbare” compagnieën (nl. de 10e en 11e maand van de jongste, en de 16e en 17e maand van de oudste compagnie);

— m.a.w.: slechts in deze periode van 2 maanden kunnen oefeningen in bataljons- en hoger verband worden gehouden;

— elke compagnie heeft derhalve twee „bataljons”periodes in haar parate bestaan (nl. de 10e en 11e en de 16e en 17e maand);

— de 12e, 13e, 14e en 15e maand zijn beschikbaar voor de voltooiing van de opleiding als compagnie en voor eventuele andere diensten.

Hiermee is het door het ONDAS opgelegde oplei-

dingspatroon bepaald (afb. 5). Aan de hand van dit opleidingspatroon zijn de eisen te formuleren waaraan de opleiding aan het einde van elke periode moet voldoen en daarmee is tevens de oefenstof voor elke periode bepaald. Wij krijgen dan het volgende beeld.

Periode Depot/Schoolcompagnie

Aan het eind van deze periode dient de IAMV-test te kunnen worden afgelegd. De functieopleiding moet zijn voltooid. De opleiding in pelotons- en compagniesverband dient na deze periode met vrucht ter hand te kunnen worden genomen. De thans door de wapeninspecteurs voor deze periode voorgeschreven oefenstof voorziet nagenoeg reeds in deze eisen.

Periode I

Aan het eind van deze periode dient de compagnie voor haar primaire oorlogstaak als compagnie geschikt te zijn. Dit impliceert derhalve accentverschillen bij de opleiding van de diverse compagnieën. V.w.b. infanterie en tanks zal in deze periode de onderlinge samenwerking moeten zijn beoefend, m.a.w.: de oefenstof omvat de elementaire wijzen van optreden in de diverse gevechtsvormen, met een duidelijk zwaartepunt op de gevechtsvorm die de primaire oorlogstaak vormt.

In overweging is, deze periode af te sluiten met een zg. compagniëstest.

Periode II en IV

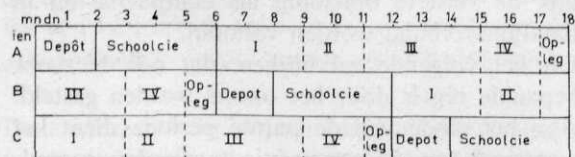
De perioden II en IV zijn identiek, met dien verstande dat in de periode IV in het bataljonsverband aan de compagnie zwaardere taken kunnen worden toebedeeld. In deze periode zal het bataljon als zodanig moeten worden geoefend en tevens in brigadeverband in de samenwerking met andere wapens en diensten. Ook hierbij weer met een zwaartepunt op de primaire oorlogstaak! Bij de oefening in brigadeverband dient het bataljon met een „geleende” compagnie op sterkte te worden gebracht.

Periode III

De opleiding van de compagnie dient te worden voltooid (i.c. bijzondere gevechtsvormen) en uiteraard moet de verkregen geoefendheid worden onderhouden en opgevoerd.

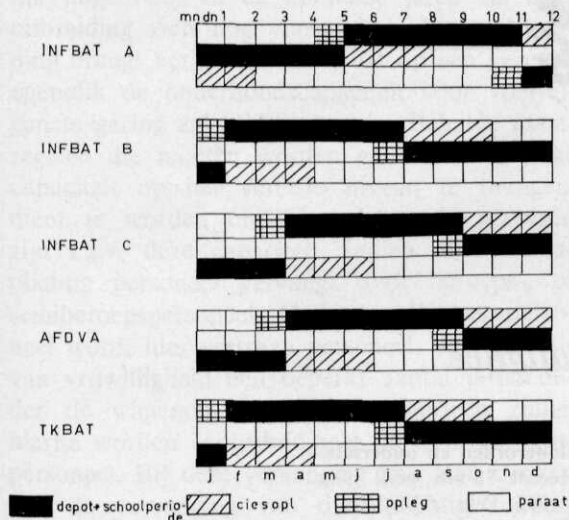
De compagnie is tevens beschikbaar voor „uit-

Afb. 5 Opleidingspatroon bat bij ONDAS

lenen" aan een ander bataljon. Ook aan het bataljon opgedragen diensten zullen bij voorkeur door deze compagnie moeten worden uitgevoerd.

Bij de perioden II en IV werd aangegeven dat het bataljon in deze perioden dient te worden geoefend in het verband van de brigade. De mogelijkheden voor brigadeoefeningen en/of oefeningen in brigadeverband kunnen worden bepaald aan de hand van een „brigade-ONDAS-schema" (zie afb. 6).

Afb. 6 Samenstelling brigade bij ONDAS

De brigade

Afb. 6 geeft een mogelijke samenstelling van een brigade. Teneinde de operationele inzetbaarheid van de brigades op een zo constant mogelijk gemiddelde te handhaven zijn nl. de ONDAS-cycli van de bataljons van één brigade verschillend. Ook het ONDAS-schema van de verschillende brigades is niet gelijk.

Aan de hand van dit brigade-ONDAS-schema kunnen nu o.m. worden bepaald:

- de gunstige tijdstippen voor brigadeoefeningen in het buitenland, in dit geval bv. april en oktober;
- welke eenheden aan een oefening in brigadeverband kunnen deelnemen op een bepaald tijdstip;
- de mogelijkheden voor de oefeningen samenwerking inf/tns in de verschillende perioden;
- enzovoorts.

Op overeenkomstige wijze kan voor dezelfde doeleinden een divisie-ONDAS-schema worden opgesteld.

Op grond van het voorgaande kunnen nu de vol-

gende kenmerken van het ONDAS-opleidingspatroon worden onderkend.

1. Het opleidingspatroon van een bataljon is elk jaar identiek, d.w.z. dat de verschillende perioden voor een bataljon elk jaar in dezelfde maanden vallen.
2. Op grond van 1 zijn ook de opleidingspatroons van een brigade en een divisie elk jaar gelijk.
3. De opleiding is gebonden aan bepaalde perioden van beperkte duur, die weinig speling

gegane oefentijd is niet, of zeer beperkt, in een volgende periode in te halen. Uitsluitend de periode III geeft speling.

4. In de perioden I, II en IV dienen de eenheden „met rust" te worden gelaten, d.w.z. geen diensten buiten het vastgestelde oefenprogramma opgedragen te krijgen, daar dit direct ten koste gaat van de opleiding en operationele inzetbaarheid. In het bijzonder geldt dit voor periode I, waarbij ernaar moet worden gestreefd de compagniesopleiding zo vroeg mogelijk te voltooien (operationele eis).

5. Gelet op de oefenperioden dienen ISK- en ASK-schietbeurten, enz. te worden afgestemd op de opleidingsgang. De bataljons kunnen in dit oefenprogramma een schietbeurt enz. niet altijd „gebruiken".

6. De mogelijkheden voor oefeningen in brigadeverband zijn beperkt. Gelet op de tijdstippen waarop jaarlijks de oefenterreinen in het buitenland ter beschikking staan zullen bepaalde bataljons zelden of nooit aan deze oefeningen kunnen deelnemen.

7. Het oefenprogramma kan op langere termijn vooruit worden gepland. In extremis zou zelfs éénmalig een volledig jaarprogramma met de verdeling van oefenterreinen, schietbeurten enz. kunnen worden opgesteld.

Samenvattend kan worden gesteld dat het ONDAS een zeer strak, en elk jaar nagenoeg identiek, oefenprogramma voorschrijft. Dit oefenprogramma dient zo min mogelijk te worden verstoord door opdrachten van „buitenaf", daar elke vertraging direct leidt tot een verschuiving in de operationele inzetbaarheid van het onderdeel. Gestreefd dient te worden naar bekorting van de periode I; er zou dan een grotere speling worden verkregen, hetgeen ook operationeel gewenst is. Hiertoe zouden wegen moeten worden gezocht ter bekorting van de selectieperiode in het depot

en ter verkrijging van meer daadwerkelijke oefen-
tijd i.c. aanpassing van de paraatheidsregeling.

Het vorenstaande pretendeert geenszins een vol-
ledig beeld te geven van de opleidingen bij de
parate eenheden. Volstaan werd met het aan-
geven van de „basis-spelregels” zoals het ONDAS
die oplegt. De uitwerking van een en ander loopt

bij de verschillende wapens uiteen. Evenmin
werden in beschouwing genomen factoren als
oefenterreinen, onderhoudsschema's enz. De
aangegeven basis-spelregels zullen echter door
commandanten en staven op alle niveaus in acht
moeten worden genomen, wil een goede en tijdige
opleiding tot operationeel inzetbare eenheden
verzekerd zijn.

Nieuwe uitgave

**Nederlandse en buitenlandse ridderorden en onderschei-
dingen**, door C. baron van Heerdt, 88 blz., geïll. Uitg.:
Agon Elsevier, Amsterdam, 1965. Prijs: f 7,90.

Dit handige en goed verzorgde boekje is een welkome
aanwinst voor onze boekenkast. Er bestaat in Nederland
maar weinig literatuur op dit gebied.

Na een inleiding en een historisch overzicht behandelt
schr. de Nederlandse en buitenlandse onderscheidingen
en vervolgens de draagwijze.

Enkele praktische gegevens, een register en een litera-
tuuropgave besluiten het werkje, dat met 14 illustraties
is verlucht. d.L.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren
in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste
3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw
naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de
rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo
in te zenden.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's
niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan
te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden
opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij,
in Oostindische inkt en op teken- of calqueerpapier.
Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden

getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar
blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog ten-
minste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij
rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel,
bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste
15 cm breedte.

**TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEEL-
DINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VER-
HOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW
ARTIKELEN TEN ZEERSTE, VOORAL INDIEN
ZIJ ORIGINEEL ZIJN.**

Onderhoudscapaciteit en beroepspersoneel

door ir. H. LANKHORST, *Majoor van de Technische Staf,
Hoofd van het Bureau Onderhoud van de Staf van de KMG*

Ten gevolge van de mechanisatie en motorisatie van de Koninklijke Landmacht is het aantal rups- en wielvoertuigen de laatste jaren aanzienlijk uitgebreid. In de komende jaren zal deze uitbreiding zich nog voortzetten. Deze uitbreiding brengt het gevaar mee, dat op een gegeven ogenblik de onderhoudscapaciteit voor voertuigen te gering zal blijken te zijn. Behalve maatregelen die moeten worden genomen om deze capaciteit op het vereiste niveau te brengen, dient te worden onderzocht wat de gevolgen zijn t.a.v. deze capaciteit, indien men dienstplichtig personeel vervangt door beroeps-, of semiberoepspersoneel. Onder semiberoepspersoneel wordt hier verstaan personeel, dat op basis van vrijwilligheid een beperkt aantal jaren onder de wapenen is. Beide categorieën zullen hierna worden aangeduid met de term beroepspersoneel. Bij deze vervanging kan men denken aan de vervanging van dienstplichtige onderhoudsmonteurs (dpl onhmnts) of vervanging van dienstplichtige chauffeurs (dpl chs), dan wel vervanging van beide categorieën. Dit brengt mee, dat een onderzoek zich kan beperken tot de 2e-echelonseenheden en de 3e-echelonshersteleenheden, aangezien de hogere echelonshersteleenheden immobiel zijn, en niet meer worden bemand met dienstplichtig personeel. Dit artikel behandelt de invloed, die de werving van beroeps onhmnts c.q. beroeps chs heeft op de benodigde mankracht in 3e-echelonshersteleenheden en in de onh ploegen van de gebruikte eenheden.

Tenslotte dient in dit verband nog te worden bedacht, dat door de werving van beroepspersoneel de opleidingsbehoefte aanzienlijk afneemt, hetgeen op zichzelf reeds een kostenbesparing levert, doch bovendien personeel vrijmaakt voor andere functies. Hierover is reeds geschreven door Maj. W. M. G. Hogenboom (*Mil. Spect.* 134(1965)(3)95). Op dit aspect wordt hier niet verder ingegaan.

De probleemstelling kan als volgt worden geformuleerd. Wat zijn de gevolgen voor de onderhoudscapaciteit van de 2e-echelonseenheden

en de 3e-echelonshersteleenheden voor rups- en wielvoertuigen, indien men:

- a. de dpl onhmnts vervangt door beroepsmnts?
- b. de dpl chs vervangt door beroepschs?
- c. zowel dpl onhmnts als dpl chs vervangt door beroepspersoneel?

Onder de „gevolgen” voor de onderhoudscapaciteit van de 2e-echelonseenheden en de 3e-echelonshersteleenheden wordt hier verstaan de verminderde getalsterkte aan onderhoudspersoneel dat in deze eenheden nodig is.

Opmerking. Voor de bepaling van deze gevolgen is het niet van belang, dat thans de mechanisatie en motorisatie nog niet zijn voltooid. Indien nl. kwantitatief is vastgesteld, in hoeverre de onderhoudscapaciteit wijzigt t.g.v. de onder a, b en c genoemde voorwaarden, kan hieruit de behoefte aan onderhoudspersoneel worden berekend. Hierop wordt nog nader teruggekomen.

De factoren, die van invloed zijn op dit probleem, zijn de volgende.

a. *Vakkennis en ervaring*

Dpl mnts moeten na hun opleiding nog geruime tijd praktijkervaring opdoen, voordat ze de werkzaamheden waarvoor ze zijn opgeleid, efficiënt en kwalitatief goed kunnen verrichten. Tegen die tijd gaan ze met groot verloop. Voor dpl chs gelden — in mindere mate — overeenkomstige overwegingen: na het afleggen van een rij-examen duurt het nog geruime tijd, voordat men technisch goed rijdt; voorts hangt ook de zorg voor de conditie van een voertuig samen met de geleidelijk toenemende kennis en ervaring.

b. *Verantwoordelijkheidsgevoel*

De beroepsstatus, en zelfs een vrijwillig langere dienstdaag, zal een gunstige invloed hebben op het zich verantwoordelijk weten voor het materieel. Deze factor zal vooral m.b.t. de chauffeur zijn invloed op het materieel doen gelden. Indien immers hun zorg voor het voertuig zich over een langere periode uitstrekt, worden zij zelf geconfronteerd met de gevolgen van tekortkomingen bij de behandeling van het voertuig

tijdens het rijden of tijdens de voorgeschreven onderhoudsbeurten. Deze factor is ook wel van invloed op het gedrag van de onhmnts, doch in mindere mate, omdat zij doorgaans in een nauwer begrensde werkgemeenschap zijn opgenomen, die grotendeels bepalend is voor hun houding t.o.v. het materieel en de zorg daarvoor. In het algemeen geldt voor deze factor, dat hij bijzonder moeilijk is te kwantificeren.

c. Direct produktieve uren

Het aantal direct produktieve uren van dpl personeel is betrekkelijk laag. Dit is het gevolg van de oefenprogramma's en andere verplichte bezigheden, zoals geestelijke verzorging, baden, bedigingen, wacht- en wekdienst, enz. Bovendien vergen dpln veel toezicht van beroepspersoneel, waardoor ook het aantal direct produktieve uren van dit personeel laag wordt. Een belangrijk punt hierbij vormen tevens de storing, het oponthoud en de onrust, veroorzaakt door het veelvuldig onderbreken van het werk, hetgeen een ongunstige invloed heeft op het prestatieniveau van een ieder in de werkplaats, alsmede op de kwaliteit van het werk. Tenslotte dient m.b.t. deze factor nog te worden opgemerkt, dat hij alleen van belang is voor de monteurs, zodat deze factor bij de chauffeurs buiten beschouwing is gelaten.

Teneinde te komen tot een antwoord op de gegeven probleemstelling, is een aantal gegevens verzameld d.m.v. interviews bij een aantal gebruikende eenheden en 3e-echelonshersteenheden in de sector van 1 LK.

De nadelen van een interviewmethode moesten noodgedwongen worden aanvaard, daar niet over ervaringsgegevens kon worden beschikt. In feite zijn deze nadelen van tweeërlei aard:

— de objectiviteit blijft bij interviews niet altijd bewaard;

— bij dit onderzoek beschikten de geïnterviewden veelal niet over de gegevens, om hun antwoorden te kwantificeren, zodat in de meeste gevallen met schattingen moest worden volstaan. Dit heeft tot gevolg gehad, dat vele antwoorden moesten worden geïnterpreteerd, zodat de *eindresultaten wel met voorzichtigheid moeten worden gehanteerd, en zo mogelijk op korte termijn moeten worden getoetst aan ervaringsgegevens.* Niettemin vormen deze gegevens een redelijke basis, omdat zij het gemiddelde weer-geven van een groot aantal interviews.

De resultaten van het onderzoek kunnen als volgt worden weergegeven.

a. De invloed van de werving van beroeps-onhmnts

Voor elk van de drie invloedsfactoren: vak-kennis en ervaring, verantwoordelijkheidsgevoel, en aantal direct produktieve uren is nagegaan, met welke factor de produktiviteit wordt vergroot, indien dpl onhmnts worden vervangen door be-roepsonhmnts. De factoren „vakkennis en er-varing” alsmede „dir. prod. uren” zijn opge-nomen in tabel 1. Het ontbreken van de factor „verantwoordelijkheidsgevoel” is toegelicht in pt 2 hieronder. Het produkt van deze factoren is afgerond opgenomen in de kolom „Totaal” van tabel 1. Deze laatste factor geeft dus aan, wat in totaal de verhoging is van de produktiviteit, indien men dpl onhmnts vervangt door be-roepsonhmnts. In tabel 1 is geen onderscheid gemaakt tussen onhmnts voor rvtgn en voor wvtgn, hetgeen dus betekent, dat voor beide ca-tegorieën dezelfde factor geldt. De reden hier-van staat vermeld in de toelichting op de af-zonderlijke invloedsfactoren, die hieronder volgt.

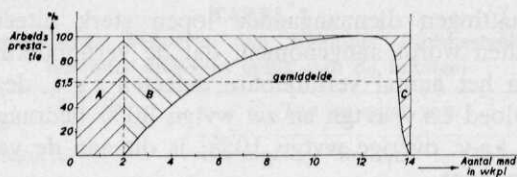
1. VAKKENNIS EN ERVARING

De schattingen hiervan liepen uiteen van 30% tot 100%. Het beste inzicht hierin wordt als volgt verkregen.

De eerste 2 maanden na de opleiding presteert een dpl onhmnt zó weinig, dat zijn eventuele produktie teniet wordt gedaan door het feit, dat hij werktijd van meer ervaren mnts in beslag neemt, waardoor deze minder presteren. Per saldo kan dus de produktie van de beginnende dpl onhmnt de eerste 2 maanden nihil wor-den gesteld. Daarna stijgt zijn produktie snel, later langzamer, hetgeen ongeveer een beeld geeft, zoals weergegeven in afb. 1, waarin het tijdsverloop is aangegeven, dat de dpl onhmnt daadwerkelijk als zodanig werkzaam is. Hier-uit volgt een gemiddelde arbeidsprestatie die

TABEL 1
Verhoging van de produktie van ber onhmnts t.o.v. de produktie van dpl onhmnts (tijdsbesteding ongeveer gelijk aan de huidige)

Categorie	Invloedsfactor		
	Vakkennis en ervaring	Dir. prod. uren	Totaal (afgerond)
Onhmnts rvtgn én wvtgn	1,4	1,1	1,5

Afb. 1 Verloop van de arbeidsprestatie van een dpl onhmt

A inwerkperiode \approx 2 mnd, B stijgende produktie, C afnemng t.g.v. nadering einde diensttijd

61,5% bedraagt van het maximum tegen het eind van zijn diensttijd.

Indien men nu i.p.v. een dpl onhmt een beroepsonhmt beschouwt, kan men van de veronderstelling uitgaan, dat een dpl mnt in dienst blijft, tot zijn totale diensttijd bv. 4 jaren is. Hierbij is aangenomen, dat de ber onhmt gedurende 40 maanden als zodanig werkzaam is. Indien nu dezelfde aanlooperperiode in rekening wordt gebracht (zie afb. 2), zal zijn gemiddelde arbeidsprestatie 86,5% van het maximum bedragen.

Deze overwegingen leveren een verhoging van de produktiviteit van $\frac{86,5}{61,5} = 1,4$.

Deze factor is voor onhmnts rvtgn en onhmnts wvtgn gelijk, daar deze dezelfde „aanlooperperiode” hebben. Onhmnts rvtgn hebben weliswaar het nadeel van een „moeilijker” voertuig, doch zijn hierop gespecialiseerd, de onhmnts wvtgn krijgen daarentegen veelal een uiteenlopend aantal typen wvtgn te herstellen.

2. VERANTWOORDELIJKHEIDSGEVOEL

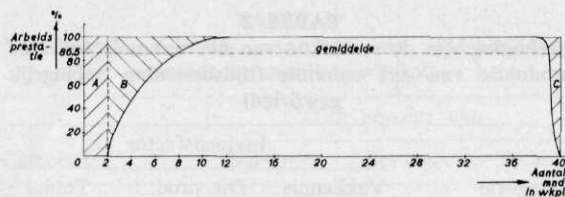
De invloed hiervan werd bij de monteurs gering geacht, omdat zij:

- in een nauw begrensde werkgemeenschap werken, die bepalend is voor hun houding t.o.v. het werk;
- een aanzienlijke mate van vaktrots bezitten;
- d.m.v. in-inspecties en uit-inspecties een vrij goed omschreven opdracht, resp. controle daarop krijgen;
- onder permanent toezicht staan.

Alhoewel redelijkerwijs kan worden aangenomen, dat deze factor wel enige gunstige invloed zal hebben, is deze om bovengenoemde redenen bij de onhmnts niet in rekening gebracht.

3. AANTAL DIRECT PRODUKTIEVE UREN

Van deze factor waren uiteraard meer kwantitatieve gegevens bekend. Deze kwamen vrij goed overeen. De opgaven liepen uiteen van

Afb. 2 Verloop van de arbeidsprestatie van een ber onhmt

A inwerkperiode \approx 2 mnd, B stijgende produktie, C afnemng t.g.v. nadering einde diensttijd

ruim 17 tot bijna 24 direct produktieve uren per week. Voor de berekening van dit aantal werd rekening gehouden met verlof, ziekte, wacht- en weekdienst, militaire lessen, geestelijke vorming, sport, baden enz. De spreiding in dit aantal uren ontstaat doordat het aantal uren, uitgetrokken voor opleidingsprogramma's en andere verplichte werkzaamheden, bij de verschillende eenheden onderling afwijkingen vertoont. Indien men overgaat op beroepspersoneel is een verhoging van het aantal direct produktieve uren van minimaal 10% zonder meer mogelijk. Hierbij is verondersteld, dat alle verplichte diensten zoals wacht- en weekdiensten enz. onverkort worden gehandhaafd, doch dat het aantal uren, dat per jaar aan opleidingen wordt besteed enigszins kan worden bekort, doordat vele lessen een herhaling zullen zijn van datgene, wat ooit is geleerd.

Het resultaat hiervan, een vergroting van het aantal direct produktieve uren met een factor 1,1, is verwerkt in tabel 1.

De invloed van de werving van beroepsmonteurs op het aantal direct produktieve uren wordt echter véél gunstiger, indien men meer radicaal de tijdsbesteding van de onhmnts gaat wijzigen. Het moet mogelijk zijn, om het aantal uren, dat thans door onhmnts wordt besteed aan niet-produktieve werkzaamheden, drastisch omlaag te brengen. Ook uit een oogpunt van werving is dit een gebiedende eis, zoals uit vele gesprekken bij de diverse eenheden is gebleken. Een onhmt gaat nl. geen vrijwillig verband aan, als hij meer dan de helft van zijn diensttijd moet besteden aan werkzaamheden, waarvoor hij weinig ambitie heeft. Indien slechts de belangrijkste opleidingen, zoals schieten, EHAF, wapenleer e.d., worden gehandhaafd, moet het zeker mogelijk zijn 50% méér uren aan directe produktie te besteden, zodat in dit geval de factor direct produktieve uren gelijk wordt aan 1,5. Deze situatie is opgenomen in tabel 2.

TABEL 2
Verhoging van de produktie van ber onhmnts t.o.v. de produktie van dpl onhmnts (tijdsbesteding belangrijk gewijzigd)

Categorie	Invloedsfactor		
	Vakkennis en ervaring	Dir. prod. uren	Totaal (afgerond)
Onhmnts rvtgn én wvtgn	1,4	1,5	2,1

b. De invloed van de werving van beroepschauffeurs

Eerder is reeds opgemerkt, dat de factor direct produktieve uren hier buiten beschouwing is gelaten, daar deze niet relevant is. De invloed van de werving van ber chs op de onderhoudscapaciteit, die tot uiting zal komen in een geringer reparatieaanbod, is dus een gevolg van de grotere vakkennis en ervaring, en een groter verantwoordelijkheidsgevoel van de ber ch. Ook deze factoren bleken zeer moeilijk te kwantificeren. Het is nog vermeldenswaard, dat bij het onderzoek is gebleken, dat men op het lagere niveau — dus van de Cn van 2e-echelonsonhgroepen — de invloed van de ber ch op het reparatieaanbod hoger aansloeg dan op hoger niveau, dus bv. van Bat Cn en andere autoriteiten. Een ieder was het echter erover eens, dat bij rvtgn deze invloed groter zal zijn dan bij wvtgn, behalve v.w.b. de zw wvtgn bv. de YP 408 en de 616-serie). Tabel 3, waarin de resultaten zijn verwerkt, is dan ook gesplitst in een rij „chs rvtgn en zw wvtgn” en een rij „chs overige wvtgn”. In deze tabel zijn opgenomen de percentages, aangevende het geringere reparatieaanbod t.g.v. de tewerkstelling van ber chs. De afzonderlijke factoren zijn hieronder toegelicht.

1. VAKKENNIS EN ERVARING

De invloed hiervan is bij rvtgn en zw wvtgn belangrijk groter dan bij de overige wvtgn. De

TABEL 3
Vermindering van het reparatie-aanbod bij beroeps chs (in procenten)

Categorie	Invloedsfactor		
	Vakkennis en ervaring	Verantw. gevoel	Totaal
Chs rvtgn en zw wvtgn	30	20	50
Chs overige wvtgn	10	20	30

schattingen dienaangaande lopen sterk uiteen. Indien wordt aangenomen, dat de vermindering van het aantal vermijdbare defecten t.g.v. deze invloed t.a.v. rvtgn en zw wvtgn 30% bedraagt, en t.a.v. overige wvtgn 10%, is dit aan de veilige kant.

2. VERANTWOORDELIJKHEIDSGEVOEL

T.a.v. deze invloedsfactor is er geen duidelijk verschil gebleken tussen chs rvtgn en chs wvtgn. Rijden enerzijds de chs rvtgn een meer kostbaar en spectaculair vtg, hetgeen naar de mening van velen hun verantwoordelijkheidsgevoel vergroot, anderzijds is de ch van een wvtg alléén „baas” over zijn voertuig. In beide gevallen kan worden geschat dat de grotere zorgvuldigheid waarmee het 1e-echelonsonh wordt verricht, én de grotere zorgvuldigheid tijdens het rijden, tot 20% minder reparatieaanbod zal leiden.

3. TOTALE VERMINDERING VAN HET REPARATIE-AANBOD T.G.V. DE VERVANGING VAN CHS

De percentages die het verminderde reparatieaanbod aangeven t.g.v. de invloedsfactoren „vakkennis en ervaring” en „verantwoordelijkheidsgevoel”, dienen te worden gesommeerd, om te komen tot het totale percentage, aangevende het verminderde reparatieaanbod t.g.v. de tewerkstelling van ber chs i.p.v. dpl chs. Dit totale percentage is opgenomen in de laatste kolom van tabel 3.

Op grond van de hiervoor onder a en b vermelde resultaten, kan de verminderde getalsterkte aan onhmnts in de bij de probleemstelling onderscheiden gevallen als volgt worden berekend.

a. Indien alleen dpl onhmnts worden vervangen door ber onhmnts

Het aantal benodigde ber onhmnts is omgekeerd evenredig met de vergroting van hun produktie t.o.v. die van de dpl onhmnts.

1. Indien men uitgaat van de veronderstelling, dat hun tijdsbesteding in hoofdzaak dezelfde blijft als die van de dpl onhmnts, dus indien er ten hoogste een zeer beperkt aantal lessen en overige verplichtingen vervalt, kan het aantal

benodigde ber onhmnts $\frac{1}{1,5} = \frac{2}{3} \times$ het aantal benodigde dpl onhmnts bedragen.

2. Indien men echter uitgaat van de veron-

TABEL 4

Verminderde behoefte aan onhmnts (tijdsbesteding onhmnts ongeveer gelijk aan de huidige)

Categorie	Ten gevolge van		
	Ber mnts	Ber chs	Totaal
Onhmnts rvtgn	$\frac{2}{3}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$
Onhmnts wvtgn	$\frac{2}{3}$	$\frac{4}{5}$	ca. $\frac{1}{2}$

derstelling, dat alle lessen en overige verplichtingen, die voor (ber) onhmnts niet strikt noodzakelijk zijn, komen te vervallen, kan het aantal benodigde ber onhmnts $\frac{1}{2,1} \approx \frac{1}{2} \times$ het aantal benodigde dpl onhmnts bedragen.

b. *Indien alleen de dpl chs worden vervangen door ber chs*

Uit een vermindering van het reparatieaanbod (tabel 3) volgt een verminderde behoefte aan onhmnts, doch hier moet noodgedwongen weer onderscheid worden gemaakt tussen onhmnts rvtgn enerzijds en onhmnts wvtgn anderzijds, aangezien de opleidingen op deze voertuigtypes zijn gericht. Voor zw wvtgn wordt hierbij — voorzichtigheidshalve — het percentage voor overige wvtgn aangehouden. Tenslotte moet nog worden bedacht, dat het verminderde reparatieaanbod niet rechtstreeks doorwerkt op het benodigde aantal onhmnts, omdat de voorgescreven periodieke onh beurten onverkort moeten worden gehandhaafd. Alleen het aantal herstellingen wordt minder.

Naar schatting werkt dit geringere aantal herstellingen voor de helft $\left(\frac{50\%}{2} = 25\% \right)$

door op het aantal onhmnts rvtgn en voor iets meer dan de helft $\left(\frac{30\%}{2} = 15\%, \text{ dus } 20\% \right)$

op het aantal onhmnts wvtgn, zodat:

— het aantal benodigde onhmnts rvtgn $\frac{75}{100} =$

$\frac{3}{4} \times$ het huidige aantal benodigde onhmnt rvtgn bedraagt, en

— het aantal benodigde onhmnts wvtgn $\frac{80}{100} =$

$\frac{4}{5} \times$ het huidige aantal benodigde onhmnts wvtgn bedraagt.

Opmerking. De splitsing in rvtgn + zw wvtgn enerzijds

TABEL 5

Verminderde behoefte aan onhmnts (tijdsbesteding onhmnts belangrijk gewijzigd)

Categorie	Ten gevolge van		
	Ber mnts	Ber chs	Totaal
Onhmnts rvtgn	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{3}{8}$
Onhmnts wvtgn	$\frac{1}{2}$	$\frac{4}{5}$	$\frac{2}{5}$

en overige wvtgn anderzijds die tot nu toe is gehandhaafd is wél zinvol, omdat zulks de aandacht erop vestigt, dat het in eerste instantie nodig is dpl chs rvtgn én zw vtgn te vervangen door beroepschs. Pas daarna, bij voldoende aanbod van vrijwilligers, dienen de chs overige wvtgn voor vervanging in aanmerking te komen.

c. *Indien zowel dpl onhmnts als dpl chs worden vervangen door beroepspersoneel*

Het verminderde aantal onhmnts in dit geval blijkt uit de laatste kolom van de tabellen 4 en 5. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen onhmnts rvtgn en onhmnts wvtgn; in de kolommen „ber onhmnts” en „ber chs” zijn voorts de afzonderlijke invloeden weergegeven van de vervanging van dpl onhmnts door ber onhmnts en van dpl chs door ber chs. T.a.v. deze laatste vervanging kunnen nog weer 2 gevallen worden onderscheiden, afzonderlijk weergegeven in tabel 4 en tabel 5, nl.: de tijdsbesteding van onhmnts blijft in hoofdzaak gelijk (tabel 4) en de tijdsbesteding van onhmnts wordt belangrijk gewijzigd (tabel 5).

In woorden zijn dus de resultaten de volgende.

— Indien zowel dpl onhmnts als dpl chs worden vervangen door beroepspersoneel, én indien de tijdsbesteding van de onhmnts in hoofdzaak gelijk blijft aan de huidige, bedraagt het aantal benodigde onhmnts rvtgn $\frac{1}{2} \times$ het huidige aantal, en het aantal benodigde onhmnts wvtgn eveneens $\frac{1}{2} \times$ het huidige aantal.

— Indien zowel dpl onhmnts als dpl chs worden vervangen door beroepspersoneel, én indien de tijdsbesteding van de onhmnts belangrijk wordt gewijzigd, bedraagt het aantal benodigde onhmnts rvtgn $\frac{3}{8} \times$ het huidige aantal, en het aantal benodigde onhmnts wvtgn $\frac{2}{5} \times$ het huidige aantal.

d. *Interpretatie van de resultaten*

Zoals reeds eerder is opgemerkt, dienen de onder a, b en c genoemde resultaten met de nodige voorzichtigheid te worden gehanteerd, daar e.e.a. niet is gebaseerd op ervaringsgege-

vens, doch op de gemiddelde mening van een aantal functionarissen, die in de praktijk met het herstel van rvtgn en wvtgn hebben te maken. Deze hebben veelal weinig ervaring met beroepspersoneel in de in dit verslag bedoelde functies. Bovendien moet bij de toepassing van de verhoudingsgetallen uit dit verslag nog worden bedacht, dat deze alleen maar geldigheid bezitten, indien *alle* dpl onhmnts worden vervangen door ber onhmnts, c.q. wanneer *alle* dpl chs worden vervangen door ber chs. Daar dit veelal niet het geval zal zijn, moet bij de vaststelling van aantallen onhmnts rekening worden gehouden met het feit, dat de vervanging van dpl personeel door ber personeel slechts een gedeeltelijke vervanging zal zijn.

Bij de berekening van de behoefte aan onh personeel op het 2e en 3e echelon wordt thans als volgt tewerk gegaan.

Voor elk voertuigtype wordt een aantal voertuigeenheden vastgesteld, dat de onderhoudsintensiteit in relatie tot de YA-318 uitdrukt. Zo is bv. een aanhangwagen t/m 1 t voor het 2e-echelonsonh gelijk aan 0,1 vtg-eenheid, een Centurion voor het 2e-echelonsonh 3,5 vtg-eenheden, en voor het 3e-echelonsonh 5 vtg-eenheden. Voor een bepaald verzorgingstotaal wordt dan het aantal vtg-eenheden bepaald. Dit aantal vtg-eenheden, gedeeld door een bepaald normgetal levert het aantal onhmnts, nodig voor een 3e-echelonshersteleenheid, c.q. de 2e-echelonsonderhoudsploeg van een gebruikende eenheid.

Het zal duidelijk zijn, dat een uitbreiding van het aantal vtgn en/of het overgaan op een ander voertuigtype het aantal vtg-eenheden van een bepaald verzorgingstotaal zal veranderen, en daarmee het aantal benodigde onhmnts. Op het ogenblik doet deze omstandigheid bij vele eenheden zich voor t.g.v. de mech/mot.

Indien nu, volgens de veronderstelling in dit artikel, wordt uitgegaan van de aanwezigheid van ber onhmnts en ber chs, zouden de normen voor de berekening van de benodigde aantallen veel lager kunnen liggen. Zoals reeds eerder is opgemerkt, kan men deze normen alleen maar hanteren, indien in een bepaalde eenheid *alle* chs beroeps zijn en/of *alle* mnts beroeps zijn, en dit zal in het algemeen niet het geval zijn.

Een goede oplossing voor deze moeilijkheid is m.i. de volgende. Indien bij een bepaalde eenheid ber mnts worden geworven, kan men er toe overgaan een beperkt aantal klein-verlof-

gangers niet te vervangen, waarbij als richtlijn de eerder gegeven verhoudingsgetallen kunnen worden gehanteerd. De vervanging van dpl chs door ber chs werkt minder direct door op de behoefte aan onhmnts, en het verdient aanbeveling eerst de resultaten van de werving af te wachten. Indien in bepaalde eenheden de situatie wordt bereikt, dat een aanzienlijk aantal dpl chs is vervangen door ber chs, kan hieruit een verminderde behoefte aan onh personeel worden berekend, indien ook in de praktijk blijkt, dat deze vervanging een geringer reparatieaanbod tot gevolg heeft.

Als conclusies kunnen worden gesteld:

a. vervanging van dpl onhmnts door ber onhmnts heeft tot gevolg, dat het aantal onhmnts met een factor $2/3$ kan worden vermenigvuldigd, indien slechts een zeer beperkt aantal lessen en overige verplichtingen vervalt;

b. vervanging van dpl onhmnts door ber onhmnts heeft echter tot gevolg, dat het aantal onhmnts met een factor $1/2$ kan worden vermenigvuldigd, indien men het aantal lessen en overige verplichtingen sterk beperkt;

c. dit laatste wordt zowel uit een oogpunt van doelmatigheid, als uit een oogpunt van werving sterk aanbevolen, zodat ernaar dient te worden gestreefd, dat een onhmt in hoofdzaak *als zodanig* werkzaam is;

d. vervanging van dpl chs door ber chs heeft een geringer reparatieaanbod tot gevolg, waardoor het aantal onhmnts rvtgn met een factor $3/4$ en het aantal onhmnts wvtgn met een factor $4/5$ kan worden vermenigvuldigd;

e. vervanging van dpl onhmnts én dpl chs door beroepspersoneel heeft tot gevolg dat:

— in geval a het aantal onhmnts kan worden vermenigvuldigd met een factor $1/2$, en

— in geval b het aantal onhmnts rvtgn kan worden vermenigvuldigd met een factor $3/8$, en het aantal onhmnts wvtgn met een factor $2/5$;

f. de resultaten van de werving zullen bepalen in hoeverre met de in dit artikel genoemde normen rekening moet worden gehouden;

g. bij een beperkt geslaagde werving van ber chs verdient het sterk de voorkeur, eerst rvtgn en zw wvtgn te bemannen met ber chs, en eerst daarna de overige wvtgn;

h. de in dit artikel genoemde normen zouden zo spoedig mogelijk aan de praktijk moeten worden getoetst door bv. een bepaalde eenheid zoveel mogelijk (en in een zo vroeg mogelijk stadium) te voorzien van ber onhmnts, resp. ber chs.

Samenwerking tussen tanks en gemechaniseerde infanterie

door J. W. MEIJER, *Majoor der Huzaren*, en
A. J. E. BEEKES, *Ritmeester der Huzaren*

In dit artikel willen wij enkele ervaringen, opgedaan bij de in het najaar van 1964 gehouden oefeningen van de 43 Pantserbrigade in Hohne, aan de orde stellen.

Algemeen

Een aantal van de problemen die zich voordeden is niet zo belangrijk, doch deze moeten worden opgelost om tot een goede en effectieve samenwerking te komen. Een samenwerking, die door verhoging van het tempo van de infanterie, nog nauwkeuriger dient te zijn dan voorheen. Aan de andere kant mogen wij ons door de vergrote snelheid niet laten verleiden tot doldrieste besluiten en het „maar iets doen”. Het toenemen van de snelheid houdt ook het „mentaal opvoeren van de snelheid” in en dat is niet met een eenvoudig intrappen van het gaspedaal te bereiken.

Tactisch gebruik

Onder de nieuwe omstandigheden zijn er stemmen te beluisteren die ten onrechte zeggen dat, aangezien nu een gedeelte van de infanterie is gemechaniseerd, de pri's als een soort tank beladen met mensen zijn te beschouwen, een tank, die overigens zonder goed kanon, dezelfde mogelijkheden heeft als een echte tank. Laten wij vooral niet vergeten dat in enigszins zwaar terrein een AMX-pri nog maar ruim de helft van de snelheid van de Centurion-tank heeft en dat de pantsering van de pri alleen maar bescherming biedt tegen lichte wapens. Alleen daarom reeds is het lang niet altijd juist om van huis uit de gemechaniseerde infanterie geïntegreerd met tanks te laten optreden. Hierbij gaat immers een groot deel van de stootkracht van de tanks verloren.

Natuurlijk is de mechanisatie een grote stap vooruit; wij mogen dit echter niet overschatten. Een indeling zoals voorkwam bij de oefeningen in Hohne, waar van een bij een tankbataljon onder bevel gestelde gemechaniseerde compagnie de beide tankeskadrons ieder één peloton kregen

en de compagnie (min 2 pelotons) één tankpeloton van één van de eskadrons ontving, betekende een zóver gaande integratie, dat er geen „infanterie-zware” eenheid meer overbleef, hetgeen voor de bataljonscommandat een handicap was. Deze combinatie helt over naar de samenstelling van een „vaste” compagnie in het tankbataljon, een idee waarvoor bijzonder veel is te zeggen en waarvoor ook in Duitsland plannen bestaan.

Ook de spiegelbeeldsituatie (dus een tankeskadron onder bevel van het gemechaniseerde infanteriebataljon) geeft dezelfde problemen indien de integratie tot op het laagste niveau wordt voortgezet. Een inzet van bv. het tankeskadron als voorste echelon is dan niet meer mogelijk; het lost wel het probleem van de commandant van de spits op, dit is dan namelijk de eskadronscommandant, doch er is in dit geval geen gros van het voorste echelon meer. Wij geloven dat wij bij gebrek aan voldoende tanks en voldoende gemechaniseerde infanterie, steeds zullen blijven hinken op twee gedachten, te weten die van de integratie en van de coördinatie. Enerzijds zouden wij dus wensen dat tanks en gemechaniseerde infanterie tot op laag niveau geheel geïntegreerd zouden samenwerken, maar aan de andere kant willen wij ook weer zien dat de samenwerkende partners hun eigen karakter behouden (met andere woorden: dat de inspanning van deze partners is gecoördineerd). Er is dus ook op dit gebied geen wet van Meden en Perzen en de tactische commandant zal derhalve steeds vrij moeten zijn om de indeling van zijn team te maken zoals hem dit het beste lijkt. Wij zullen dus de integratie dienen te beperken tot slechts die situaties waar dit per se nodig is. Het verdient ongetwijfeld overweging te zijner tijd een andere indeling van het eskadron te maken; een organisatie waarbij bv. een viereenheid ontstaat, zodat na een eventuele afsplitsing van één peloton toch nog een drieënheid voor de eskadronscommandant overblijft.

Laten wij dit idee eens nader bezien. Een eskadron met 4 pelotons zou kunnen bestaan uit:

- 4 pelotons à 4 tanks;
- 1 staftank voor de EC;
- 1 prco voor de EC, en opv. EC (een zg. „showboat”, zoals deze in het spraakgebruik bij het verkenningseskadron is gaan heten). Dit houdt echter in de vervanging van twee dienstplichtige wachtmeesters door resp. een kornet en een be-roepswachtmeester. Uit materieel-oogpunt be-zien dient verder alleen nog een prco extra te worden geleverd. Het ontbreken van een prco is eigenlijk nu ook al een gemis in het eskadron, daar de tweede staftank toch niet geheel aan de eisen voor de opvolgend eskadronscommandant en de artilleriewaarnemer voldoet (verbindin-gen). De artilleriewaarnemer zal in de toekomst ook in een prco zijn gezeten. Tactisch gezien le-vert deze indeling niet zoveel bezwaren op. In de praktijk zal in enkele pelotons wel één tank de-fect zijn zodat er nog drie tanks overblijven, voldoende om bv. een spits te kunnen leveren, zij het dan ook dat het voorste echelon eerder zal moeten worden ingezet. Overigens zal de lei-ding eenvoudiger en het onderhoud beter zijn met bedoelde indeling. Er bestaat ook nog de mogelijkheid over te gaan tot het formeren van pelotons van drie tanks naar het Russische voor-beeld, zodat vijf pelotons per eskadron ontstaan óf het formeren van kleinere eskadrons gehéél conform de Russische. De eerste mogelijkheid (vijf pelotons) zou moeten worden opgelost door bv. twee pelotonswachtmeesters pelotonscom-mandant te maken, waarbij er dan één over-blijft, die eventueel als hulp van de comman-dant onderhoudsgroep zou kunnen worden inge-zet. De tweede mogelijkheid (kleinere eskadrons) geeft natuurlijk veel meer personeels- en mate-rieelproblemen, omdat een geheel nieuwe orga-nisatie ontstaat. Beide mogelijkheden hebben ech-ter het grote bezwaar dat, bij (het te verwachten) uitvallen van één tank in de pelotons, deze pelotons geen tactische waarde meer hebben.

Verbindingen

Bij de cavalerie is een bepaalde verbindingspro-cedure ingeburgerd (zie: *Mil. Spect.* 132(1963) (6)292) die door de gemechaniseerde infanterie gedeeltelijk is overgenomen. Helaas hier en daar te letterlijk, wij noemen slechts de uitdruk-king „15 T(angos)” en „1 T(angos)”, welke roep-naam wordt gebruikt voor de T(ank) waar de commandant niet aan het toestel is, evenals J(uliet)” voor de jeep. Gebruik van „15 T(angos)” enz. door de infanterie geeft, vooral bij

het werken van tanks en infanterie op één net de nodige verwarring. Pri's zijn nu eenmaal geen tanks, zodat wellicht „15 P(appa)” of „1 P(appa)” kan worden gebruikt.

Een ander probleem dat zich voordeed waren de verbindingen in de spits. Bij een voorste eche-lon, geheel bestaande uit tanks, werken deze alleen op het eskadronsnet, waardoor de mel-dingen van de „voorste ruiters” regelrecht bij de commandant spits en commandant voorste echelon kwamen. Dit gaf een enorme tijdwinst en bespaarde het heen-en-weer vragen over on-duidelijkheden.

Bij indeling van een peloton gemechaniseerde infanterie of een gedeelte hiervan in de spits werden de verbindingen moeilijk, behalve wan-neer voor deze gelegenheid een frequentie ter beschikking werd gesteld die ook op de RT70 voorkomt.

Wanneer, zoals dit in Hohne werd gespeeld, één pri in de spits wordt ingedeeld en geen speciale frequentie beschikbaar is, moet dit een pri met een GRC8 zijn, anders krijgt men zelfs reeds in de spits een gebruik van twee netten.

Een andere moeilijkheid was het contact tus-sen tanks en de uitgestegen infanterie. De ver-binding gaat in principe via de pri van de infan-teriepelotonscommandant naar de PRC26D. Dit gaat echter niet erg snel; een mogelijkheid is ook via de RT70 van de eskadronscommandant naar de PRC26D, doch dan werkt de eskadrons-commandant vaak in het heetst van het gevecht op drie radionetten tegelijk, hetgeen bepaald niet aanbevelenswaard is.

Conclusie

Als belangrijkste conclusie uit de gehouden oefen-ingen moet worden opgemerkt, dat nogmaals duidelijk aan het licht is gekomen dat er door de gemechaniseerde infanterie en de tanks veel meer moet worden geoefend en samengewerkt. Dit vooral op lager niveau, van maximaal com-pagnie-eskadron. Het dient voor een goed begrip eigenlijk zo te zijn dat het commanderen van een gemechaniseerde compagnie c.q. een tankeska-dron voor resp. een ritmeester of een kapitein (mech) geen problemen meer opleveren; ook op pelotonsniveau zou hiernaar moeten worden ge-streefd.

Overigens ontbreken ook doelgerichte voorschrif-ten op dit niveau. Vele situaties moeten „drill”-

matig worden vastgelegd in pelotons- en compagnies/eskadronsvoorschriften en worden gemaakt door één overkoepeld orgaan, bestaande uit gemechaniseerde infanteristen en cavaleristen. Hetgeen ook weer niet wil zeggen dat een vast stramien moet worden opgemaakt voor de samen-

stelling en de integratie van verschillende formaties, zoals de spits.

Met deze beide laatste facetten willen ook wij dan weer duidelijk een lans breken voor de al eerder genoemde „Inspectie der Pantsertroepen” (*Mil. Spect.* 132(1963)(2)53).

Nieuwe uitgave

Slaaf of meester? De mensheid en haar bewapening,
123 blz. Uitg.: Vereniging voor Internationale Rechtsorde, 's-Gravenhage. Prijs: f 2,50.

Op verzoek van het Hoofdbestuur van de Vereniging voor Internationale Rechtsorde „V.I.R.A.” is door een commissie van deskundigen, onder voorzitterschap van prof. jhr. mr. H. F. van Panhuys, een rapport samengesteld over het vraagstuk van een „algemene en volledige ontwapening in een vreedzame samenleving van staten”, dat onder bovenstaande titel is gepubliceerd. Zoals in de inleiding is gesteld, heeft de commissie niet de illusie gekoesterd, een oplossing van het ontwapeningsvraagstuk te kunnen aangeven, doch zij zag haar taak eerder in het verstrekken van voorlichting en oriëntatie.

Het 1e deel van het rapport is gericht op de voorlichting. Na een overzicht te hebben gegeven van het politieke wereldbeeld en de militair-strategische situatie, behandelt de commissie het begrip ontwapening. Dat men, om tot een algemene en volledige ontwapening te komen, voor een onvoorstelbaar moeilijke taak staat, wordt de lezer duidelijk uit de vele problemen, die in het rapport uitvoerig worden besproken. De ontwapeningsonderhandelingen, aan welke geschiedenis een apart hoofdstuk is gewijd, verlopen dan ook, mede door het bestaande wederzijdse wantrouwen, uiterst moeizaam en hebben zich voorlopig beperkt tot het zoeken van de weg, die mogelijk zou kunnen worden gevolgd. Daar het uiteindelijk doel derhalve binnen afzienbare tijd niet zal worden bereikt, moet veel waarde worden gehecht

aan de collaterale maatregelen. Hieronder worden verstaan de maatregelen, die een bijdrage kunnen leveren tot het voorkomen van oorlog, zoals het in 1963 gesloten kernstopverdrag en de directe telex- en telefoonverbinding tussen Moskou en Washington ter voorkoming van een ongewilde oorlog.

In het 2e gedeelte van het rapport worden de mogelijkheden, die tot ontwapening kunnen leiden, nader bezien. Behalve algemene en volledige ontwapening wordt de eenzijdige ontwapening behandeld, waartegen vele bezwaren worden ingebracht. Aandacht is verder geschonken aan de problemen rond de handhaving van macht en recht in een ontwapende wereld. In haar slotbeschouwing beziet de commissie de mogelijkheden en functie van de kleinere landen in de tegenwoordige wereld- en wapensituatie. Op het gebied van de technisch-militaire vraagstukken zijn deze landen minder geschikt om positieve bijdragen tot het ontwapeningsdebat te leveren, in het bijzonder omdat zij niet beschikken over de noodzakelijke gegevens. Bij het oplossen van de problemen van economische, politieke en juridische aard hebben zij echter de mogelijkheid waardevolle suggesties te doen.

Door het rapport overzichtelijk samen te stellen en een droge opsomming van feiten te vermijden, is de commissie in haar doelstelling: het verstrekken van voorlichting, zeker geslaagd. In het bijzonder mag het geschrift worden aanbevolen voor troepencommandanten, te gebruiken als naslagwerk voor de voorlichtingslessen aan de dienstplichtigen.

R.G.

Gaan onze regimenten verdwijnen ?

door H. RINGOIR, Kapitein der Jagers

Vrijwel sedert het begin van de opstand tegen Spanje, is onze infanterie in regimenten georganiseerd geweest. In 1572 werden in Holland en Zeeland „kolonels over alle troepen” benoemd, die alle compagnieën onder hun commando kregen. Naarmate de andere provinciën werden bevrijd, hadden daar soortgelijke aanstellingen plaats, zodat bij de dood van Prins Willem I zeven gewestelijke regimenten bestonden, alle compagnieën infanterie omvattend, die het betrokken gewest in betaling had.

Onder Prins Maurits werden de regimenten van gelijke grootte gemaakt door splitsing van het grootste (het Hollandse) regiment en aanvulling van de kleinste regimenten met compagnieën uit andere provinciën.

In 1635 werden ook de vanen ruitery verenigd in regimenten cavalerie, die echter zeer verschillend van samenstelling bleven, totdat rond 1715 werd besloten ze door samenvoeging te brengen op 6 compagnieën of 3 eskadrons. De regimenten werden gecommandeerd door kolonels, die echter bij bevordering tot generaal het regimentscommando behielden en verantwoordelijk waren en bleven voor de werving, de kleding, bewapening, voeding, legering en opleiding. Te velde, als de generaal-regimentscommandant niet bij zijn regiment aanwezig kon zijn, werd hij vervangen door een kolonelcommandant, die in rang gelijk was aan de andere kolonels.

De regimenten waren dan ook bekend als by.: Regiment van Generaal-Majoor Randwijck en Regiment van Luitenant-Generaal Athlone, of kortweg Regiment Randwijck en Regiment Athlone.

Slechts enkele regimenten infanterie waren in bataljons verdeeld, namelijk het Regiment Hollandse Gardes en het Regiment Nassau-Friesland (het lijfregiment van de stadhouder). Deze bataljons werden gecommandeerd door kolonelscommandant en waren van gelijke sterkte als de overige regimenten.

Een hogere formatie dan het regiment bestond niet. Vóór iedere veldslag werden cavalerie en infanterie opgesteld in twee linies, die door een luitenant-generaal werden gecommandeerd. In

vestingen voerde een generaal, die als gouverneur of commandeur was aangesteld, het bevel over alle daar aanwezige troepen.

Eerst Prins Willem III bepaalde dat een derde gedeelte van alle kolonels en kolonels-commandant de rang van brigadier zou hebben en in de slagorde het bevel zou voeren over drie regimenten. Pas in 1752 werden de regimenten infanterie twee aan twee samengevoegd tot regimenten van twee bataljons, waarna de rang van brigadier niet meer werd verleend en uitstierf. Toen ons land in 1795 door de Fransen was bezet en de Bataafse republiek werd uitgeroepen, bleef bij de cavalerie het regiment bestaan, maar de infanterie werd georganiseerd in halfbrigades van drie bataljons. Het leger werd toen verdeeld in twee divisies, elk van twee brigades. De brigades bestonden uit: een regiment cavalerie, een bataljon jagers en twee halfbrigades. De divisies werden gecommandeerd door luitenant-generaals, de brigades door generaals-majoor, de halfbrigades en regimenten cavalerie door kolonels, de bataljons door luitenant-kolonels.

In 1802 werden de halfbrigades opgeheven, waardoor de brigades uit zes bataljons infanterie en één bataljon jagers gingen bestaan. In 1805 werd de infanterie gereorganiseerd in regimenten van drie bataljons en de vier bataljons jagers werden samengevoegd tot twee regimenten van elk twee bataljons.

Toen ons land in 1810 bij Frankrijk werd ingelijfd, gingen drie regimenten cavalerie en zes regimenten infanterie over in Franse dienst, de andere regimenten werden ontbonden.

Bij het herstel van de onafhankelijkheid werd de cavalerie terstond weer in regimenten georganiseerd, de infanterie in afzonderlijke bataljons, die echter in 1815 weer werden samengevoegd tot afdelingen, die in 1841 opnieuw de benaming regiment kregen.

Het regimentsverband heeft dus bestaan: bij de infanterie van 1572 tot 1795, van 1805 tot 1810 en van 1815 tot heden; bij de cavalerie van 1635 tot 1810 en van 1813 tot heden.

In 1814 werd het leger verdeeld in twee divisies van drie brigades, in 1817 uitgebreid tot

vier divisies van twee brigades. Het brigadeverband werd in 1870 opgeheven, waarna de divisies bestonden uit een aantal regimenten.

Bij de legeruitbreiding in 1913 werd ieder regiment infanterie omgezet in een brigade, die uit twee regimenten bestond, namelijk het oude regiment, met hetzelfde nummer als de brigade en een daarvan afgesplitst regiment, met een 11 hoger nummer. Er bestonden toen vier divisies, twaalf brigades en vierentwintig regimenten. In 1922 werd dit gewijzigd in vier divisies, acht brigades en vierentwintig regimenten. Bij de mobilisatie van 1939 werd iedere divisie een legerkorps en iedere brigade een divisie. Bovendien vormde ieder regiment een reserveregiment, dat een nummer kreeg dat 24 hoger was dan het regiment waaruit het voortkwam.

Het divisieverband heeft dus bestaan van 1795 tot 1810, van 1814 tot 1940; het brigadeverband van 1795 tot 1810, van 1814 tot 1870 en van 1913 tot 1939.

Tussen 1913 en 1940 waren dus de in tabel 1 genoemde regimenten ontstaan.

Bij de wedergeboorte van de Koninklijke Landmacht werden van deze achtenveertig regimenten er slechts dertien heropgericht, namelijk Regiment Grenadiers, Regiment Jagers en 1e tot en met 11e Regiment Infanterie. De traditie van de hooggenummerde regimenten keerde terug tot de regimenten waaruit zij waren voortgekomen. Dit was mogelijk, doordat de Britse organisatie werd uitgevoerd met een divisie van drie brigades, elk van drie bataljons. Het regiment was dus geen tactische eenheid meer, zoals het dit van 1913 tot 1940 was geweest. (Hierbij dient echter wel te worden opgemerkt, dat in 1940 heel wat bataljons niet onder hun eigen regimentscommandant stonden en dat van een regiment als „een tactische formatie van drie bataljons” toen in het algemeen niet kan gesproken worden). Het regiment bleef echter

TABEL 1

Uit R.G.&J.:	R.G.,	R.J.,	23 R.I. en 24 R.I.
Uit 1 R.I.:	1 R.I.,	12 R.I.,	25 R.I. en 36 R.I.
Uit 2 R.I.:	2 R.I.,	13 R.I.,	26 R.I. en 37 R.I.
Uit 3 R.I.:	3 R.I.,	14 R.I.,	27 R.I. en 38 R.I.
Uit 4 R.I.:	4 R.I.,	15 R.I.,	28 R.I. en 39 R.I.
Uit 5 R.I.:	5 R.I.,	16 R.I.,	29 R.I. en 40 R.I.
Uit 6 R.I.:	6 R.I.,	17 R.I.,	30 R.I. en 41 R.I.
Uit 7 R.I.:	7 R.I.,	18 R.I.,	31 R.I. en 42 R.I.
Uit 8 R.I.:	8 R.I.,	19 R.I.,	32 R.I. en 43 R.I.
Uit 9 R.I.:	9 R.I.,	20 R.I.,	33 R.I. en 44 R.I.
Uit 10 R.I.:	10 R.I.,	21 R.I.,	34 R.I. en 45 R.I.
Uit 11 R.I.:	11 R.I.,	22 R.I.,	35 R.I. en 46 R.I.

een traditionele, bataljonsvormende eenheid. De bataljons vonden in de brigades hun oorlogsbestemming. Zo werden bij het 9e tot 11e Regiment elk vijf en bij de overige regimenten elk zeven bataljons heropgericht.

In 1950 werd de Engelse organisatie vervangen door de Amerikaanse met een divisie van drie regimenten, elk van drie bataljons. Deze regimenten waren in feite brigades, omdat ze bestonden uit bataljons van verschillende regimenten. In de volgende jaren zijn ze dan ook herdoopt, eerst in gevechtsgroepen, daarna weer in brigades. Bovendien bleef het regiment als traditionele eenheid bestaan, doordat door samenvoeging uit de elf „nummerregimenten” vijf „naamregimenten” ontstonden. Daar in 1941 en 1944 nog twee regimenten waren opgericht en in 1950 het Koninklijk Nederlands-Indische Leger in een regiment van de Koninklijke Landmacht ging voortleven, zijn de huidige regimenten de voortzetting van vroegere eenheden (zie tabel 2).

Hierbij moet worden opgemerkt dat:

1. het 4e Regiment en de daaruit voortgekomen regimenten (15, 28 en 39) niet voortleven;
2. het 9e, 10e en 11e Regiment in de jaren 1903 en 1905 waren voortgekomen uit resp. het 1e, 7e en 2e Regiment Infanterie en sa-

TABEL 2

Garderegiment Grenadiers	R.G. en 23 R.I.
Garderegiment Jagers	R.J. en 24 R.I.
Garderegiment Fuseliers „Prinses Irene”	Prinses Irene Brigade
Regiment „Van Heutsz”	Koninklijk Nederlands-Indische Leger
Regiment Stoottroepen	Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten
Regiment Infanterie „Johan Willem Friso”	1, 9, 12, 20, 25, 33, 36 en 44 R.I.
Regiment Limburgse Jagers	2, 6, 11, 13, 17, 22, 26, 30, 35, 37, 41 en 46 R.I.
Regiment Infanterie „Menno van Coehoorn”	3, 14, 27, en 38 R.I.
Regiment Infanterie „Oranje-Gelderland”	5, 8, 16, 19, 29, 32, 40 en 43 R.I.
Regiment Infanterie „Chassé”	7, 10, 18, 21, 31, 34, 42 en 45 R.I.

menvoeging met deze regimenten historisch volkomen verantwoord was;

3. de samenvoeging van het 2e en 6e Regiment en van 5e en 8e Regiment geen historische grond had en alleen kan worden verklaard uit de toen aanwezige noodzaak het aantal opleidingseenheden te verminderen.

Bij de Cavalerie had een soortgelijke ontwikkeling plaats. Het 1e, 3e en 4e Regiment Huzaren herleefden als Regimenten Huzaren van Sytzama, Prins Alexander en van Boreel, het 2e en 5e Regiment Huzaren, 1e en 2e Regiment Huzaren-Motorrijder en de twee Eskadrons Pantserwagens herleefden niet als zelfstandige onderdelen.

De Regimenten infanterie en cavalerie bestonden uit een depot van enkele compagnieën of eskadrons, dat deel uitmaakte van een infanterie- of cavaleriedepot en rechtstreeks onder de regimentscommandant stond, en bovendien uit een aantal parate en mobilisabele bataljons (hier deed dus voor het eerst het bataljon zijn intrede bij de cavalerie!). Deze bataljons werden bij de infanterie niet meer genoemd het 1e, 2e enz. bataljons van het regiment waartoe ze behoorden, maar kregen een nummer van 3 cijfers, die achtereenvolgens de divisie, het regiment en het bataljon aangaven. Het 112 Bataljon Infanterie (dat een bataljon van het Garderegiment Jagers was) was dus ingedeeld als 2e Bataljon bij het 11e Regiment van de 1e Divisie. Later werden de nummers gewijzigd in twee cijfers en telde de 4e Divisie het 41e tot 47e Bataljon Infanterie. De cavaleriebataljons hadden eerst nummers van twee, later ook van drie cijfers. Hoewel de bataljonsnummers thans nog worden gevoerd, is de indeling in brigade en divisie niet meer eruit af te leiden.

Uit deze nummering is echter een groot misverstand ontstaan, namelijk dat het regiment alleen het depot omvatte en dat de bataljons slechts „registratief tot het regiment behoorden” of „van het regiment afkomstig waren”. Natuurlijk is het nooit de bedoeling geweest dat bv. in het Regiment Limburgse Jagers, zoals dat in Venlo in garnizoen lag, de twaalf regimenten van vóór 1940 en de negentien bataljons van de jaren 1944 tot 1950 voortleefden, maar de parate bataljons, de mobilisabele bataljons en het depot waren samen de voortzetting van deze onderdelen (door het genoemde regiment is dit ook steeds zo beleefd). Maar toen in februari 1963 de infanteriedepots werden ge-

reorganiseerd, waardoor het depot niet meer onder de regimentscommandant kwam te staan, moest op een andere wijze in het regimentscommando worden voorzien en zo werden de commandanten van parate bataljons met de waarneming belast. Bij de plechtige overdracht van de vaandels is toen door enkele regimentscommandanten een soort lijkrede gehouden, waarin ze de opheffing van hun regiment memoereerden.

Historisch gezien is dit overigens volkomen onjuist, daar regimenten bij Koninklijk Besluit worden opgericht en opgeheven. In feite was er ook niets méér gebeurd, dan dat de regimentscommandant het commando over een paar depotcompagnieën had verloren, wat echter geen wijziging bracht in de verhouding waarin de regimentscommandant sedert 1944 tot de bataljons van zijn regiment had gestaan.

Het is echter even onjuist om te stellen dat een bepaald paraat bataljon thans de voortzetting is, of „de traditie voortzet”, van een bepaald regiment. Alle bataljons, zowel de parate als de mobilisabele, zijn de voortzetting van het regiment, en bij de infanterie is het parate bataljon de voortzetting van het 1e bataljon, zoals dat na 1944 is heropgericht.

Het laat zich aanzien, dat binnenkort — evenals dat in Engeland en Canada gebruikelijk is — actief dienende of gepensioneerde generaals of kolonels met het regimentscommando zullen worden belast.

In deze landen kent men de volgende vier benamingen voor een regimentscommandant.

a. *Colonel in Chief* voor een vorstelijk persoon, die commandant van één of meer regimenten is. Alle garderegimenten hebben een *Colonel in Chief*.

b. *Colonel of the Regiment* voor een kolonel of generaal, die commandant van één regiment is.

c. *Deputy Colonel* voor een kolonel of generaal; komt alleen voor indien het regiment in plaats van een *Colonel of the Regiment* een *Colonel in Chief* heeft.

d. *Honorary Colonel* voor een kolonel of generaal; komt alleen voor indien een regiment geen paraat onderdeel heeft en in vreedestijd bij een ander regiment is gevoegd.

In Engeland behoren twintig regimenten tot het Royal Armoured Corps. Hiervan zijn er negentien cavalerie (Guards, Dragoons, Hussars, Lancers en Carabiniers) en één het Royal Tank

Regiment. De cavalerieregimenten zijn onderdelen overeenkomende met een verkenningsbataljon. Het Tankregiment heeft parate en mobilisabele bataljons. Voorts behoort tot het Armoured Corps een even groot aantal Yeomanry regiments, die niet paraat zijn, doch steeds met een paraat regiment verbonden. De infanterie telt ruim zestig regimenten, die elk één paraat bataljon hebben. Daarnaast bestaat een even groot aantal Territorial Regiments zonder paraat bataljon, die in vreedstijd als 3e en of 4e bataljon bij een Regular Regiment zijn gevoegd.

In Canada telt het Royal Canadian Armoured Corps bijna dertig regimenten (cavalerie en getransformeerde infanterie) en de infanterie ruim vijftig regimenten. Hiervan is slechts een klein gedeelte paraat, de rest is mobilisabel.

In Frankrijk bestaan honderddrieënzestig regimenten infanterie, dertien regimenten kurasiers, éénendertig regimenten dragonders, eenentwintig regimenten Jagers te Paard en veertien regimenten Huzaren. Ook hier is slechts een klein gedeelte paraat.

Zouden dan in ons leger geen drie regimenten cavalerie en tien regimenten infanterie kunnen voortleven?

Men kan natuurlijk stellen, dat traditiehandhaving geen enkele waarde heeft. Maar dan moet men wel bedenken dat in het Amerikaanse, Britse, Franse en Canadese leger daarover heel anders wordt gedacht en dat in de Duitse Bundeswehr steeds weer wordt gezocht naar een traditie, die de compromitterende jaren 1939 tot 1945 uitsluit.

Het ligt er maar aan wat men traditie wil noemen! Als traditie een kortzichtig vasthouden van het bestaande is, richt ze een leger ten gronde. Zoals de Poolse cavalerie, die, omdat ze Uhlaan wilde blijven, te paard de Duitse pantsersdivisies aanviel. Als traditie is het in stand houden van bepaalde gebruiken, is het een onschuldig genoeg, waarvan een leger weinig of geen nut ondervindt en waarvoor men eigenlijk niet te veel geld of inspanning moet reserveren. Maar als traditie is: het opzettelijk in herinnering houden van de grote daden van voorgangers, dan heeft ze wel degelijk invloed op de korpsgeest, de gevechtsbereidheid en de discipline van een onderdeel. Een dergelijke traditie staat modernisering nooit in de weg, integendeel.

Juist de legers, die traditie zeer hoog waarden, kunnen de meest ingrijpende reorganisaties

met de minste moeite uitvoeren. In Engeland en Canada zijn infanterieregimenten getransformeerd in artillerie en „armour”, werd cavalerie tot luchtdoelartillerie en daarna infanterie, waarbij de traditie van het regiment bleef gehandhaafd.

Lang voor de Bundeswehr een „Inspektion der Panzerwaffen” had, kenden de Britse en Canadese legers een „Armoured Corps”, waarin alle gepantserde eenheden waren opgenomen.

De Koninklijke Landmacht kan er niets mee winnen, als onder het motto „het regiment is geen tactisch onderdeel meer” de regimenten worden opgedoekt. Overigens is het regiment reeds sedert 1940 geen tactisch onderdeel meer, zodat men zich wel moet afvragen, waarom dit pas na 25 jaar een motief vormt om de regimenten op te heffen! Maar er zou in dat geval wel een zeer ernstig verlies geleden worden, doordat de mogelijkheid van traditiehandhaving daardoor nagenoeg zou verdwijnen. Want niet de divisie of de brigade en ook niet het bataljon, maar het regiment, is de grootste eenheid, die heeft bestaan zolang er een Nederlands leger is geweest.

Het is niet waar, dat bepaalde nieuwe organisatievormen het voortbestaan van regimenten onmogelijk maken. Het aantal infanterieregimenten kan zonder enig bezwaar worden uitgebreid tot het aantal parate bataljons infanterie. In ieder paraat of mobilisabel cavalerieonderdeel kan een cavalerieregiment voortleven. Evenals in Engeland en Canada, en in ons eigen land vóór 1795, kan het regimentscommando in nevenfunctie worden vervuld door een kolonel of generaal. Hoe deze functionaris zal heten, doet niets ter zake, al verdient de Nederlandse term „regimentscommandant” de voorkeur boven een halve vertaling van een Engelse term. Koningin Wilhelmina heeft bij een standaarduitreiking eens gezegd:

Daar waar gij roemvolle overleveringen hebt, die ge de Uwe moogt noemen, rust ook in de toekomst op U de taak deze in eere te houden: zoowel door in dagen, in welke gij geroepen zult worden het vaderland te verdedigen, een voorbeeld te geven van stoutheid en moed, als in tijden waarin het vaderland niet wordt bedreigd, voor anderen een voorbeeld te zijn van nauwgezete plichtsbetrachting.

De roemvolle overleveringen die de Koninklijke Landmacht bezit, zijn regimentsoverleveringen. Daarom — meen ik — moeten onze regimenten blijven bestaan.

Psychologische oorlogvoering bij oefeningen

door P. J. HOUTZAGERS, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Inleiding

Een aantal jaren geleden mocht ik in dit maandblad een overzicht geven van de mogelijkheden, middelen en technieken van de psychologische oorlogvoering en van de verdediging er tegen.¹ Het is wellicht nuttig een en ander nog kort samen te vatten. Tot het arsenaal van de p.o.v. rekent men onder meer:

- de propaganda, in voorkomende gevallen te verdelen in „wit”, „zwart” en „grijs”;
- een aantal bijzondere acties als: subversieve handelingen, sabotage en het optreden van guerrilla's, waarbij mede of in hoofdzaak op het psychologisch effect wordt gespeculeerd;
- geruchten.

Als verspreidingsmiddelen kunnen alle bekende massacommunicatiemiddelen worden gebruikt. Een specifiek militair middel voor tactische inzet is voorts de luidspreker. In sommige gevallen kunnen kleine gebruiksvoorwerpen, of „surprises”, bedrukt met leuzen, worden verspreid. Op welke wijze deze middelen kunnen worden ingezet bij oefeningen en welke technieken hierbij kunnen worden gebruikt, zal later in beschouwing worden genomen.

Volledigheidshalve moge nog worden vermeld, dat het doel van de psychologische oorlogvoering is: een dusdanige beïnvloeding van de tegenstander, dat zijn gedrag in voor ons gunstige zin wordt gekeerd. Dit betekent niet uitsluitend, dat hij voor óns meer moet gaan voelen, dan voor zijn partij. Wij kunnen ook trachten hem te intimideren, in paniek te brengen of zijn wil tot verzet te verlammen of te breken. In feite wordt de aanval ingezet op zijn moreel.

Laten wij nu eens de mogelijkheden voor de toepassing bij oefeningen bezien.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat de gehele psychische atmosfeer hier geheel afwijkt van die op het werkelijke gevechtsterrein. Een oefening biedt aanzienlijk minder psychologische kwets-

baarheden. Bepaalde fysieke omstandigheden, die diep inwerken op de psychische toestand, zijn niet of nauwelijks aanwezig. Er bestaat vrijwel geen gevaar voor het leven, geen onzekerheid omtrent de toestand thuis, geen werkelijk diepe, lichamelijke uitputting, weinig ontberingen en — wellicht een factor, die het meest telt — men weet, wanneer de oefening is afgelopen. Bovendien houdt de man rekening met de mogelijkheid van een krijgstuuchtelijke correctie, indien hij bv. zou „overlopen”. Daarbij komt nog, dat men zich bij de te gebruiken technieken grote beperkingen moet opleggen. Ook worden de resultaten van de p.o.v. veelal eerst na lange tijd zichtbaar. De zo noodzakelijke controle op de uitwerking wordt mede zeer bemoeilijkt door een (dikwijls onbewust) gevoel van schaamte of verlegenheid van de betrokkene. Het is derhalve onjuist van p.o.v. bij oefeningen grote verwachtingen te koesteren.

Doel

Het doel kan tweeledig zijn:

- de troep bekend te maken met deze wijze van oorlogvoering door het lezen en zien van de verschillende soorten pamfletten, het horen van luidsprekers enz.;
- misleiding van de tegenpartij, bv. door middel van luidsprekeruitzendingen e.d.

Een en ander kan tijdens de lessen Voorlichting worden besproken, waardoor deze lessen levendiger worden.

Communicatiemiddelen

Van de talloze massacommunicatiemiddelen, waarover men tijdens een werkelijk conflict kan beschikken, blijven — om begrijpelijke redenen — bij een oefening alleen de pamfletten, affiches en luidsprekers over. Om te voorkomen, dat onbevoegden inzage krijgen of meeluisteren, en om geen gevaar voor eigen troepen te veroorzaken, vallen distributiemiddelen voor pamfletten als ballonnen, raketten en artillerie buiten de mogelijkheden. Er blijven dan over lich-

¹ P. J. Houtzagers — *Mil. Spec.*: 123(1954)(5)206; (7)307; 125(1956)(1)20.

te vliegtuigen en „agenten”. De laatsten kunnen tevens affiches in het kamp van de tegenpartij aanbrenge. In verband met het onbevoegd meeluisteren, moet eveneens, rekening houdend met windsterkte en -richting, het volume van de luidsprekers worden gecontroleerd.

Geruchten

De eigenschappen van geruchten in aanmerking genomen, is het zeer de vraag of men ze bij oefeningen kan gebruiken. Door de gehele sfeer en met het oog op een mogelijke nawerking, kunnen „angst”- en „haat”-geruchten niet worden verspreid. Er blijven dan over „hoop”-geruchten. Deze zouden kunnen inhaken op verlangens als het eerder beëindigen van de oefening, extra verlof, e.d. Het uitzaaien en het onder controle houden van een gerucht is echter dermate precair, dat deze vorm van psychologische oorlogvoering beter geheel kan worden nagelaten. Er blijft altijd de mogelijkheid, dat het moreel werkelijk wordt geschaad. Er doen trouwens bij de meeste oefenende troepen al genoeg, niet opzettelijk verspreide, geruchten de ronde. Deze leveren meestal voldoende materiaal voor de studie omtrent de kwetsbaarheid voor deze wijze van beïnvloeding van een onderdeel.

Afb. 1

Danske Soldat

Hvad slaas du for?
Dit land?
Hvor for forlader du det saa?

Spørg dine officerer

De vil ikke svare dig,

at det er fordi du skal:

Slaas og maaske dø for Tyskland.

Uds ætte dit eget land

og din familie

for tilintetgørelse derved

Men, er det ikke sandheden?

Special warfare

Het is zeer nuttig tijdens een oefening guerilla's, subversieve acties en soortgelijke mogelijkheden van de „special warfare” in te lassen. Hiermee wordt de zin voor veiligheid aangekweekt en onderhouden. De psychologische uitwerking echter is zeer gering. Een oefening guerilla vermoordt nu eenmaal niet een argeloos soldaat, die ongewapend 's nachts een latrine opzoekt. Evenmin spannen oefensaboteurs echte staaldraden over de weg. De voor de psychologische oorlogvoering zo gunstige terreursfeer van de meedogenloze, alom tegenwoordige, doch onzichtbare en ongrijpbare vechter, is bij een oefening niet op te wekken.

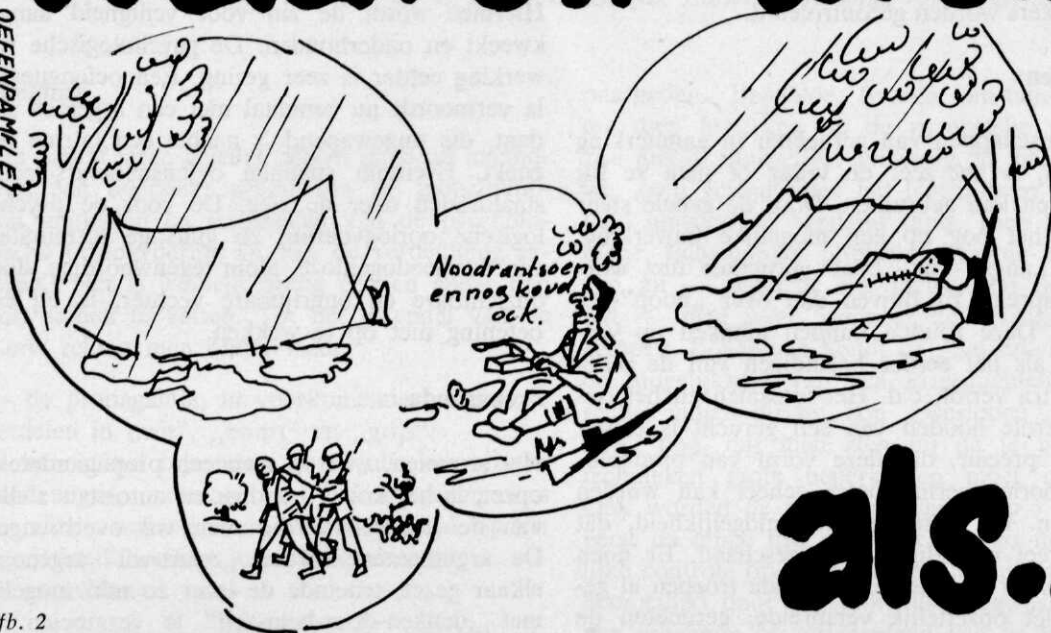
Propaganda

Het stramien, waarop men een propagandatekst opzet, is het korte, bondige en autoritair stellen van de boodschap, die men wil overbrengen. De argumenten worden „zwart-wit” tegenover elkaar gezet, teneinde de lezer zo min mogelijk met „denken-door-hem-zelf” te vermoeien. In dezelfde lijn, om het slachtoffer alles zo gemakkelijk mogelijk te maken, moet gebruik worden gemaakt van vertrouwde begrippen en termen, zo enigszins mogelijk zeer affectief geladen. Deze basis duidt men aan met simplificatie. Hierop kan men verschillende figuren borduren. Wil men zijn mening door anderen laten steunen, dan passe men de techniek van de testimonia toe. Is de tegenpartij weinig eensgezind, dan kan men trachten door middel van insinuatie de tegenstander nog meer te verdelen. Is de toestand bij de vijand zo, dat b.v. een verlangen naar huis meer en meer manifest wordt, dan is het wellicht tijd te gaan spelen op gevoelens van nostalgie, heimwee enz. Wij kunnen hierbij de verschillende technieken door elkaar weven.

Voor oefeningen kan men op dezelfde wijze te werk gaan. Er is echter één techniek, die taboe is, nl. de wigdrijvende (insinuatie). De Amerikanen hebben eens pamfletten uitgegeven, die de artillerist bij een oefening als „lijntrekker” uitbeelden, terwijl „de arme infanterie” altijd het zwaarste en vuilste werk moest opknappen. Tijdens een geallieerde oefening in West-Duitsland, werd de Deense soldaten in een pamflet gevraagd of het niet beter was hun eigen land te verdedigen (afb. 1). Deze techniek blijkt toch altijd rancunes op te roepen, die ook na

Waarom dit...

DEFENPAMFLET

Afb. 2

Afb. 3

...dit mogelijk is!

DEFENPAMFLET

schei d'r mee uit... en geef je over

VRIJGELEIDE

De houder van dit doorlaatbewijs geniet volledige bescherming volgens Art. III van de Conventie van Geneve van 12.08.1949 betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, in het bijzonder volgens de artikelen 13, 25 - 27, 29 - 32, 118 en 119. Dit betekent: Behandel hem als een eerlijk soldaat! - Hij is goed te verplegen! - Verzeker U dat hij doktershulp bekommt, wanneer dit noodzakelyk is! - Zorg voor zo snel mogelijke afvoer uit de gevechtszone! - Hij zal naar zijn vaderland teruggebracht worden, zodra de oorlog afgelopen is! - Ileet de drager van dit bewijs welkom in de vrije wereld en breng hem zo snel mogelijk bij de dichtst bijzijnde officier!

de oefening blijven bestaan. In het laatste geval trachtte een Oostduits radiostation er nog een echt propagandistisch slaatje uit te slaan, en haakte direct op dit oefenpamflet in.

Daar een oefenende troep nu eenmaal weinig kwetsbaar is, dient men van de toepassing van deze technieken niet te veel te verwachten. Wat echter in tijd van vrede sterk spreekt is de angst voor ziekten en onbekende „griazelige” dieren, die mogelijk een ziekte kunnen veroorzaken. De man wordt aangeraden, indien hij bepaalde symptomen meent te ontdekken, zo spoedig mogelijk op ziekenrapport te gaan. Onnodig te zeggen, dat deze symptomen in werkelijkheid fysieke verschijnselen zijn, die zich al spoedig bij oefenende troepen manifesteren. Men speelt hierbij dus, en meestal met succes, op de hypochondrie.

Voorts is het mogelijk bij oefeningen bepaalde „stunts” uit te halen. Zo heeft, tijdens een intergeallieerde oefening, de aanvallende partij stukjes van een legpuzzel boven de stellingen van de verdedigers uitgeworpen. Daar al spoedig bleek, dat deze puzzel een schaarsgeklede pin-up girl voorstelde, ontstond er nogal wat beweging. Iedereen wilde het plaatje graag compleet hebben. Van de aanvankelijk zeer goede camouflage en terreinaanpassing bleef hierbij niet veel over.

Tijdens een andere oefening heeft men kans gezien, de als slotapothose gedachte grote aanval (twee complete inf-divs en een padiv) voor tijdig te stoppen d.m.v. een gefingeerde order „einde oefening”. Zo zullen er met enige fantasie wel meer van dergelijke stunts te bedenken zijn. Of het naar de zin van de oefenleiding zal zijn, is de vraag. Bij het laatst aangehaalde voorbeeld was dat absoluut niet het geval.

De luidsprekers bieden de mogelijkheid de tegenstander uit de slaap te houden. Dit kan men bereiken door muziekuitzendingen of het uitzenden van lawaai van cirkelzagen, sirenes e.d. Thans onderzoekt men de mogelijkheden van geluiden en tonen, die irriteren en/of onrustig maken. Hierbij kunnen tonen zijn die buiten de normale gehoorgrens liggen.

Hoewel misschien niet geheel passend in het kader van de p.o.v. (eerder onder de categorie „krijgslisten”, zo die bestaat), lenen bepaalde middelen zich voortreffelijk voor misleiding. Men kan de tegenstander in het onzekere brengen door bv. op pamfletten afgedrukte situatieschetsen van de eigen of van zijn positie en disloka-

tie, die — afhankelijk van een plan — natuurlijk enigszins zijn gewijzigd. Met luidsprekers kunnen geluiden van tankverplaatsingen enz. worden uitgezonden, met het doel de tegenpartij tot bepaalde tegenacties te verleiden. Ook kan men eigen verplaatsingen dekken met luidsprekeruitzendingen.

Ervaringen tijdens een oefening te Hohne

In de laatste fase van de oefeningen van de 4e Divisie, waarbij twee brigades tegen elkaar optraden, kregen wij de medewerking van een geallieerde p.o.v.-eenheid. De hierboven kort samengevatte wetenschap en de strenge directieven, waaraan bedoelde eenheid door haar regering was gebonden, maakte een sobere en bescheiden aanpak noodzakelijk.

Met toestemming van de B.L.S. werd het volgende plan gemaakt:

— het p.o.v.-onderdeel zou de Groene Troepen (Agressor) steunen. Teneinde een zo groot mogelijke verrassing te bereiken, zou ook Groen eerst op het laatste ogenblik hiervan op de hoogte worden gesteld;

— om *beide* partijen van de uitgangssituatie op de hoogte te stellen, zouden de desbetreffende brigadebladen ditmaal door het p.o.v.-onderdeel worden gedrukt. D.m.v. een aantal „kranteberichten” en een schets konden zo de troepen worden ingelicht over de A.O.T. en de B.O.T.;

— de luidsprekers zouden opereren naar, door C-Groen te geven, richtlijnen en steun geven aan zijn tactisch optreden;

— door het hogere echelon, in dit geval de oefenstaf van 4 Div, zouden enkele pamfletten worden ontworpen met als thema's:

a. „vergeleken met het leven te velde, is het in de kazerne zo slecht nog niet”;

b. „ook een oefenkrijgsgevangene heeft het altijd nog beter, dan iemand die maar blijft meedoen”;

en een affiche met als thema:

„gevaar voor een bepaalde infectie; ga z.s.m. op ziekenrapport.”

De pamfletten werden op verschillende wijzen uitgevoerd (zie afb. 2 en 3). Op de keerzijde werd steeds de gebruikelijke tekst aangebracht die men op de zg. vrijgeleidebiljetten aantreft, t.w. de belangrijkste artikelen van de Conventie van Genève betreffende de rechten van Krijgsgevangenen. Ze dienden uitsluitend ter kennismaking. Voor zover ons bekend is aan de aan-

sparing tot overlopen geen gevolg gegeven. Hierover hadden wij overigens geen enkele illusie. De tekst van de affiche, die in dit geval heimelijk door scheidsrechters was opgehangen, was van een andere strekking. Onder de groteske afbeelden van een mug stond te lezen, dat ook muggenbeten hondsdolheid konden overbrengen. De medische wereld had dit eerst kort geleden onderkend; juist in het oefengebied kwamen nogal eens dergelijke gevallen voor; men deed er goed aan, indien men maar even meende gestoken te zijn, op ziekenrapport te gaan.

Een voor de p.o.v. vervelende omstandigheid was, dat het weer, vergeleken bij het jaar daarvoor, veel kouder was. Veel muggen lieten zich helaas niet meer zien. Ook was het „nieuwttje” van p.o.v. voor Blauw op dat moment ervan af. Er zijn ons dan ook geen gevallen van meldingen op het ziekenrapport als gevolg van deze affiche bekend. Wél blijkt over dit onderwerp zeer druk bij de troep te zijn gediscussieerd. Een van de vragen was: „Waarom oefenen we dan in dit gebied?” In één geval moest een pelotonscommandant zijn C.C. erbij halen om een soldaat van de onzin te overtuigen. Bij een latere C-inspectie bleek, dat van één onderdeel 20% de affiche had gelezen. Hiervan was 10% nog de mening toegedaan, dat de muggen gevaar opleverden. Duidelijk bleek dat daar, waar een S-2 niet alleen het hoger echelon over deze in wesen c.i.-zaak inlichtte, doch tevens de ondercommandanten, de laatsten door snel actie te nemen, de uitwerking aanzienlijk konden beperken.

Ook de luidsprekeracties boekten enkele successen. Hoewel aan oproepen tot overgave geen enkel gevolg werd gegeven (ook deze waren alleen ter kennismaking), bleek het mogelijk een gefingeerde verplaatsing voor een echte te doen doorgaan. Ook kon het geluid van een werkelijke tankverplaatsing worden gedekt met andere geluiden. De nachtelijke muziekuitzendingen hadden echter weinig resultaat. Dit was waarschijnlijk te wijten aan het uitvallen van een aantal luidsprekers, waardoor het geluid niet intensief genoeg was.

Conclusie

Resumerend kan het volgende worden gesteld. Psychologische oorlogvoering bij oefeningen is zeer nuttig, omdat de troep de mogelijkheden leert zien en ervoor op zijn hoede leert zijn. De instructeurs dienen erop te wijzen, dat niet alle wapens van deze oorlogvoering zijn ingezet en bepaalde thema's niet kunnen worden gebruikt. (Hetzelfde gebeurt eveneens bij het behandelen van bepaalde N.B.C.-aspecten in een oefening). De acties dienen te worden ingepast in een gewone oefening. Een oefening hoofdzakelijk ten behoeve van p.o.v. op te zetten heeft geen zin. De man dient door andere werkzaamheden geestelijk te zijn afgeleid, om enig resultaat bij hem te kunnen bereiken. Ook moet de oefening van langere duur zijn, zodat bepaalde fysieke en psychische factoren een rol kunnen spelen.

Spanje en de NAVO *

door M. VAN NIEUWENHOVEN, reserve Tweede Luitenant van de Koninklijke Luchtmacht

Toen na lange strijd de Tweede Wereldoorlog tot de geschiedenis kon worden gerekend, ging er een zucht van verlichting door het zwaar getroffen West-Europa. In een complete vredesroes geloofde men voorlopig in een duurzame vrede en sloot daarbij in eerste instantie de ogen voor de ontwikkelingen in het oostelijke deel van Europa. Plotseling werden de Amerikaanse en Westeuropese leiders zich bewust van de ernstige gebeurtenissen in en vooral rondom de Unie van Socialistische Sovjet Republieken . . . voor diverse Oosteuropese landen helaas te laat. In ijltempo werd getracht de achterstand op militair gebied, veroorzaakt door een zichtbare ontwapening, in te lopen. Na koortsachtige onderhandelingen stichtten vertegenwoordigers van tien Westeuropese en twee Noordamerikaanse staten op 4 april 1949 in Washington een orgaan, dat als belangrijkste taak kreeg de communistische machtsuitbreiding een absoluut halt toe te roepen: de Noord-Atlantische Verdrags Organisatie. Nog was de Organisatie niet sterk genoeg. In februari 1952 werd de groep van 12 leden uitgebreid met Turkije en Griekenland, en op 5 mei 1955 werd de oude gemeenschappelijke vijand Duitsland (voor zover nog niet door de Russen bezet) als volwaardig lid toegelaten. Alle anticommunistische landen van West-Europa waren daarmee lid van de Verdragsorganisatie, op één na: de republiek Spanje. Tot op de dag van heden zou een toetreding van Spanje zelfs nooit officieel aan de orde worden gesteld.

Toch bestaat er langs een omweg al jarenlang een belangrijke samenwerking tussen Spanje en de NAVO. Dat is te danken aan het feit, dat bij de Verenigde Staten de veiligheid van de Westelijke wereld zwaarder woog dan politieke sentimenten.

* Dit artikel pretendeert niet een afgeronde militaire studie te zijn. Integendeel, het is meer een objectieve samenvatting van de standpunten die van alle zijden in de loop der jaren, al dan niet openlijk, naar voren zijn gebracht. Dat het politieke aspect in dit artikel de doorslag geeft, is geheel conform de realiteit. Behalve uit de in het stuk zelf met name genoemde bronnen, werd materiaal verkregen uit vele binnen- en buitenlandse dagbladen, tijdschriften en brochures, alsmede uit Kamerstukken en officiële studieverlagen.

Na de Tweede Wereldoorlog had Spanje, vooral economisch, veel te lijden van diverse sancties van de kant van andere Europese landen, die erop waren gericht een einde te maken aan het regime van generalissimo Franco.

Bovendien nam Franco enkele jaren lang politiek een totaal geïsoleerde positie in, doordat op 12 december 1946 in de Algemene Vergadering van de V.N. een voor Spanje vernietigende resolutie werd aangenomen. In die resolutie was in de eerste plaats een scherpe veroordeling van het Franco-regime opgenomen. Verder werd de V.N.-leden aangeraden hun diplomatieke vertegenwoordigers uit Spanje terug te roepen, welk appel inderdaad massaal werd beantwoord. Slechts Ierland, Argentinië, Portugal, Zwitserland en het Vaticaan gingen niet in op het V.N.-advies.

Langzamerhand begon men echter in te zien, dat de laatste maatregel wel wat ál te rigourees was. Het onderhouden van diplomatieke betrekkingen met een bepaald land, houdt immers niet in dat men daarmee zijn sympathie betuigt met het daar te lande bestaande regime. Daar kwam nog bij, dat de genomen maatregelen niet het effect hadden waarop men had gehoopt.

In mei 1949 haalde een voorstel om het advies, geen vertegenwoordigers in Madrid te accrediteren, in te trekken, in de Politieke Commissie van de V.N. niet de vereiste meerderheid van twee derden. Ruim een jaar later, in november 1950, werd de kwestie Spanje opnieuw ter tafel gebracht, ditmaal in de (Vijfde) Algemene Vergadering. Na een voor Franco allerm minst vleiend debat, werd toch besloten de V.N.-leden vrij te laten in hun keus, al dan niet diplomatieke betrekkingen met Spanje te onderhouden. Korte tijd daarna benoemden de V.S. een zaakgelastigde in Madrid, wat het einde betekende van een soort politieke quarantaine, waarin Spanje zich had bevonden.

In juli 1951 begon Admiraal Sherman in de Spaanse hoofdstad onderhandelingen, die in 1953 werden afgerond met het ondertekenen van een overeenkomst, waarbij Spanje de V.S. het gebruik garandeerde van een aantal vlieg- en marinebases. Hoeveel waarde de Amerikanen aan deze overeenkomst hechtten, blijkt uit de rede,

die Foster Dulles in 1954 in het Congres hield en waarin hij onder meer stelde:

Gedurende het afgelopen jaar is het defensiesysteem van de NAVO, voor wat de V.S. betreft, gecompliceerd door een verdrag met Spanje. Dit verdrag zal de faciliteiten die onze lucht- en zeestrijdkrachten in het Middellandse-Zeegebied ter beschikking staan, aanzienlijk uitbreiden. Het betekent een versterking van onze algehele veiligheid.

Het diplomatieke isolement van Spanje bleef daarna afbrokkelen. In 1951 was het al toegetreden tot de Europese Culturele Conventie. Vooral dankzij de steun van Latijnsamerikaanse landen en de V.S., werd Spanje op 15 december 1955 toegelaten tot de Verenigde Naties. Verder werd het in 1958 geassocieerd met de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, en nadat deze organisatie was omgezet in de Organisatie voor Europese Samenwerking en Ontwikkeling, werd Spanje normaal lid.

Het verdrag tussen Spanje en de V.S. is driedelig. Het is in de eerste plaats een defensief akkoord. Het bewerkstelligt verder militaire samenwerking, en het geeft Spanje de verzekering van Amerikaanse economische bijstand. Sedert de dag in 1953 dat de oorspronkelijke overeenkomst werd aangegaan, heeft Spanje ongeveer f 2 miljard aan economische hulp van de Verenigde Staten ontvangen. Ook het aantal dollars dat in de vorm van salarissen voor het militair personeel en fondsen voor kleinere lokale aankopen in die periode naar Spanje verhuisde, is voor de Spaanse economie van belang geweest.

De betrekkingen tussen Franco en de V.S. bereikten een hoogtepunt kort voor Kerstmis 1959, toen president Eisenhower persoonlijk Madrid met een bezoek vereerde. Met de verkiezing van president Kennedy werd echter een periode van beslist lauwere diplomatieke betrekkingen ingeluid.

In september 1963 werd het Spaans-Amerikaanse verdrag met vijf jaar verlengd zonder dat — zoals van verschillende kanten werd gevreesd — Franco daarbij wist te bedingen, dat zijn land op de een of andere manier aan de NAVO werd gelieerd. Wel werd besloten tot de installatie van een gezamenlijke militaire commissie in Madrid. In de praktijk houdt dit de mogelijkheid in, dat de Spaanse legerleiding moet worden geraadpleegd inzake vraagstukken die de in het NAVO-systeem opgenomen Spaanse V.S.-bases betreffen. Sommige politieke commentatoren beschouw-

den de aanvulling op het Spaans-Amerikaanse verdrag als een officieuze band tussen de NAVO en Spanje. Hoofdredacteur Ten Cate van de Friese Koerier noemde het Spaanse lidmaatschap nog slechts „een kwestie van formaliteiten” en eindigde zijn scherpe artikel met:

Moeten wij dat aanvaarden, dat de Spaanse dictatuur de hoeksteen wordt van onze vrijheid? De enige die plezier heeft is Franco. Zie hem daar zitten op zijn troon van zekerheden, opgetrokken op het respect van Amerikaanse diplomaten. Hij lacht. Laat hem lachen. Misschien lacht hij zich dood.

Hoewel de NAVO dus door middel van de bilaterale overeenkomst tussen Spanje en de V.S. in feite weliswaar al vestigingen op Spaans grondgebied heeft, is de kwestie „Spanje al dan niet lid van de NAVO” de laatste jaren een doorlopend punt van discussie geweest. Maar officieel, dat wil zeggen in de NAVO-raad of een overeenkomstig gezaghebbend college, is dit onderwerp nooit te berde gebracht.

Het militaire aspect

Spanje vormt de uiterste zuidwestelijke flank van het Europese continent. Het neemt met zijn Afrikaanse gebieden Melilla, Ceuta, Ifni, Rio del Oro en Spaans Guinee weliswaar een geografische grenspositie in, maar is, strategisch gezien, toch van groot belang voor de verdediging van West-Europa. Met ruim 500.000 km² beslaat Spanje 80% van het Iberisch schiereiland, dat in het noorden wordt afgesloten door de Pyreneeën. Aan de westkust wordt Spanje bespoeld door de Atlantische Oceaan, waarover de in oorlogstijd onontbeerlijke toevoer van materieel zal plaatsvinden. Met zijn oost- en zuidflank neemt Spanje bovendien een positie in die als essentieel moet worden beschouwd voor het militair overwicht in de Middellandse Zee. In de eerste plaats natuurlijk uit maritiem oogpunt, maar ook gelet op de aanwezigheid van de Amerikaanse luchtmachtbases. Er is wel eens gesteld, dat het Spaanse grondgebied, militair gezien, weinig waarde zou overhouden, als het geen plaats meer zou bieden aan de Amerikaanse eenheden die er nu zijn gestationeerd. Spanje zou te ver van het „front” liggen om een troef van belang te kunnen zijn. Het is echter een bekend feit, dat de militaire deskundigen weer steeds meer rekening gaan houden met de mogelijkheid van een conventionele of zeer beperkte nucleaire oorlog. Het Iberisch schiereiland

zou met de Pyreneeën als natuurlijke barrière in die gevallen zijn „ouderwetse” betekenis behouden.

Ook de Canarische eilanden moeten niet uit het oog worden verloren. Het is nog niet duidelijk voor welke richting het op dit ogenblik slechts gedeeltelijk ontwaakte Afrika zal kiezen. Sommige van de nieuwe landen gaan hun economie en politiek op Moskou afstemmen. Of dit er vele zullen zijn en of zulks van lange duur zal zijn, valt nog moeilijk te overzien. Wel moet nu al rekening worden gehouden met de mogelijkheid van Russische (misschien zelfs Chinese) militaire penetratie in Afrika. De Canarische eilanden, waarvan de meest oostelijke niet meer dan 100 km van de Afrikaanse westkust liggen, zullen dan van een tegenwoordig vaak nog niet erkend strategisch belang blijken te zijn.

De Verenigde Staten gebruiken op het ogenblik verscheidene luchtmachtbases in Spanje. Deze liggen in de nabijheid van Madrid („Torrejon de Ardoz”), Saragossa („Sanjurjo”), Sevilla („San Pablo”), met zuidoost daarvan „Moron de la Frontera”), Barcelona („Reos”) en Cadiz („Rota”). Het merendeel van de daar gestationeerde vliegtuigen is van het type F-104 „Starfighter” en het type F-105 „Thunderchief”, die beide enkele malen sneller dan het geluid kunnen vliegen. Alle bases vallen onder het belangrijke „Strategic Air Command”, welk commando wordt gekenmerkt door zijn uiterst hoge graad van paraatheid en zijn strategisch-aanvallende oorlogstaak.

Nabij Cadiz bevindt zich behalve de nederzetting van de United States Air Force ook een marinebasis van de Amerikanen, San Fernando genaamd. Verder heeft de Navy een steunpunt bij El Ferrol en tenslotte de grote natuurlijke marinehaven te Cartagena, waar ook een olieraffinaderij is gevestigd.

Cartagena is één van de plaatsen waarlangs de Amerikanen kort na 1953 een bijna 1000 km lange oliepijpleiding aanlegden, die op alle bij de V.S. in gebruik zijnde vliegbases kan worden afgetapt.

De Spaanse strijdkrachten (inclusief het politie-apparaat) krijgen jaarlijks ongeveer een kwart van de jaarbegroting. Met name het leger maakt een grote reorganisatie door, omdat zowel de organisatie als het materieel sterk zijn verouderd. Dit werkt vooral nadelig op de offensieve kracht van Spanje, omdat deze gebreken een redelijke

mobiteit in de weg staan. Drie infanteriedivisies zijn al gereorganiseerd. Op het gebied van de persoonlijke bewapening heeft men een stap vooruit gezet door de invoering van een automatisch geweer van NAVO-standaardkaliber.

De Spaanse dienstplichtigen komen voor eerste oefening tenminste anderhalf jaar onder de wapenen. In de praktijk komt daar nog wel eens iets bij. De normale sterkte van de strijdkrachten bedraagt naar schatting voor het leger 180.000 man (waarvan 70% infanterie), voor de luchtmacht 40.000 man en 35.000 voor de zeemacht. De sterkte van het beroepspersoneel is 80.000 man voor de drie krijgsmachtonderdelen samen. De eenheden die een binnenlandse politieke taak hebben, zijn rond 80.000 man sterk.

Spanje is verdeeld in 9 militaire districten en het bezit 17 divisies van uiteenlopende samenstelling. De helft daarvan beschikt over een behoorlijke hoeveelheid modern (meestal Amerikaans) materieel. De twee miljoen militairen die Spanje in tijd van nood op de been kan brengen, kunnen dan ook slechts voor een deel behoorlijk worden uitgerust.

De Spaanse luchtmacht vormt sedert 1939 een zelfstandig krijgsmachtonderdeel en omvat een luchtverdedigingscommando, een transportcommando *ten koste van alles*. Het *Atlantic Charter* commando en een tactisch luchtcommando. De luchtlandingstroepen krijgen een keiharde en zeer gedegen opleiding en worden als de Spaanse elitetroepen beschouwd. De vliegers en technici worden op de bases van de V.S. opgeleid.

De Spanjaarden bezitten zelf jagers van het type F-86F „Super Sabre” (ongeveer 150 stuks), hebben toestellen van het type T-33 (de zg. „T-birds”), en beschikken over bommenwerpers van het type Junker-52. Voorts zijn de verouderde jager-bommenwerpers Messerschmitt-109 en Heinkel-111 nog in gebruik. De Spanjaarden ontwikkelden zelf een opvolger van deze Messerschmitt, die „Búchon” is gedoopt.

De Spaanse marine is slechts klein, ondanks het feit dat Spanje de tweede grote maritieme mogendheid is aan de Middellandse Zee en de beschikking heeft over een aantal goede natuurlijke havens. De zeemacht telt 4 kruisers, ruim 25 jagers, 10 onderzeeboten en ca. 100 kleinere vaartuigen. Alle schepen zijn voorzien van moderne radarinstallaties en bestrijdingsmiddelen tegen onderzeeboten.

Spanje vervaardigt in eigen fabrieken artilleriegeschut, mortieren, mitrailleurs, handvuurwa-

pens en bijbehorende munitie. Ofschoon men bezig is een auto-industrie op te bouwen, is Spanje voor vele voertuigen nog van buitenlandse leveranciers afhankelijk. Tanks bijvoorbeeld worden van de V.S. betrokken.

Het politieke aspect

De NAVO is niet een organisatie die op een louter militaire basis steunt. Het Atlantisch Verdrag zou beslist geen lange toekomst zijn beschoren, als het niet zou zijn voortgekomen uit een geestelijk bindend ideaal. Alle NAVO-leden (evenals overigens nog vele andere staten op het Westelijk halfrond) erkennen de rechten van de mens, de menselijke waardigheid en zijn recht op eigen lotsbepaling. Deze punten kunnen als het ideologische richtsnoer voor de NAVO worden gezien. Dit is terug te vinden in de preambule van het op 4 april 1949 getekende Noord-Atlantisch Verdrag, waarin de aan het Verdrag deelnemende regeringen verklaren, dat zij vast besloten zijn

„om de vrijheid, het gemeenschappelijk erfdeel en de beschaving van hun volken, die zijn gegrondvest op de beginselen van democratie, persoonlijke vrijheid en rechtsorde, veilig te stellen”.

Ook in de verklaring die in december 1957 werd gepubliceerd na een bijeenkomst van regeringshoofden van de NAVO-landen, wordt gesproken over

de onschendbaarheid van de rechten van de mens, die alle onderdanen van de vrije naties door hun grondwetten, wetten en gewoonten worden gewaarborgd

en wordt andermaal gestipuleerd, dat het verdrag is gesloten

ter bescherming van het recht van onze volkeren, in vrede en vrijheid te leven onder door henzelf gekozen regeringen.

Op dit vlak ligt voor een belangrijk deel de felle oppositie die vooral de socialistische lidstaten bij voorbaat tegen een toetreding van Spanje tot de NAVO voeren. Zij gaan, zo de persoon van het staatshoofd generaal Franco voor hen al geen beletsel vormt, van de overweging uit, dat het politieke systeem in Spanje niet thuis hoort in een organisatie van democratische landen. Opgemerkt dient te worden, dat ook zeer vele liberalen en andersgezinde politici zich tegen een Spaanse toetreding verzetten. Men denke bijvoorbeeld ook aan de breed geschakeerde sa-

menstelling van het bestuur van de onlangs opgerichte vereniging „Democratie voor Spanje”.

Om een nadere beschouwing te geven van de argumenten van de tegenstanders, kunnen wij het best de redenering volgen die in diverse vergaderingen van ons eigen parlement naar voren is gebracht.

In de vergadering van de Tweede Kamer van 14 juni 1962 werd met grote meerderheid (88 tegen 41 stemmen) de „Motie Goedhart” aangenomen. Daarin werden — zulks met de Europese Conventie van de Rechten van de mens als ondergrond — diverse voorwaarden voor een Spaanse integratie in de Europese organen opgesomd, bijvoorbeeld:

1. een democratisch gekozen volksvertegenwoordiging, opdat de regering berust op de vrije wil van de burgers;
 2. een doelmatige beveiliging van de rechten van de mens, in het bijzonder het recht van individuele vrijheid en vrije meningsuiting, hetgeen veronderstelt het opheffen van regeringscensuur;
 3. erkenning van de vrijheid van vereniging en het recht zich in politieke partijen te organiseren en erkenning van de rechten van de oppositie.
- Het is algemeen bekend, dat Franco bij toetsing aan bovenstaande punten bijzonder slecht uit de bus komt.

In de loop van de laatste jaren hebben verscheidene deskundigen erop gewezen, dat de verdediging van de vrije wereld toch een zaak is die van een dermate groot belang moet worden geacht, dat men aan politieke gevoeligheden moet kunnen voorbijgaan. Hier wringt juist de schoen. Vele Europese democraten zijn niet bereid om — zoals Paul van 't Veer het eens uitdrukte — „een pact met de duivel te sluiten om de vijand te bestrijden”.

Bovendien werd in 1949 de NAVO weliswaar in het leven geroepen om een dreigende verstoring van het machtsevenwicht te voorkomen, maar dat wil niet zeggen dat de NAVO principieel alleen tegen het communisme is gekeerd. Mr. D. U. Stikker heeft destijds als minister van buitenlandse zaken eens verklaard:

Het Noord-Atlantisch Pact is de bezegeling geweest van Europa's verbondenheid met de Verenigde Staten, in het streven naar de vrede. Niet evenwel een vrede ten koste van alles. Het Atlantic Charter heeft kort en klaar vastgesteld aan welke voorwaarden moet worden voldaan om de wereld tot rust te brengen en de volkeren het geluk van een vredelie-

vende samenleving te verzekeren. Voor deze beginselen blijven de landen van het Noord-Atlantisch Pact op de bres staan en zij zijn vast besloten zich gezamenlijk te verzetten tegen elke agressie, welke tot doel zou hebben het opleggen van een totalitaire levensopvatting.

Een aantal malen is in het Nederlandse parlement gediscussieerd over de positie van Spanje. Daarbij is een volkomen duidelijk beeld ontstaan voor wat de politieke standpunten betreft: slechts de grote meerderheid van de KVP en een minderheid van de VVD steunen de toelating van Spanje tot de Europese organen. Het argument van die Kamerleden luidt in grove trekken: toetreding van Spanje zal onvermijdelijk een grotere invloed van het democratische buitenland op de interne verhoudingen tot gevolg hebben. Op den duur zal het Franco-regime zich moeten aanpassen aan de maatstaven die door de Westeuropese partners worden aangelegd. Aldus zullen de democratische krachten in Spanje zelf meer wind in de zeilen krijgen, zodat zij op een gegeven ogenblik in staat zullen zijn de wet te verzetten.

De Scandinavische leden Noorwegen en Denemarken hebben nooit twijfel doen rijzen omtrent hun houding in deze kwestie: zij wijzen een eventueel Spaans lidmaatschap principieel af. Daar is de grote socialistische meerderheid in die staten uiteraard niet vreemd aan. Ook België kan tot nu toe weinig enthousiasme opbrengen voor een Spaanse aansluiting. Daar zal zeer zeker geen verandering in komen zolang een man als Spaak minister van buitenlandse zaken is. Kolonel Ronald Waring nam onlangs in het blad „NATO's Fifteen Nations” stelling tegen het standpunt van genoemde staten door te schrijven:

Noorwegen en België zouden zich eens moeten realiseren, dat het nu 1964 is en dat Spanje een grote Europese natie is, die niet kan en behoort te worden uitgesloten van de Europese familie, noch op economisch, noch op defensief gebied.

Spanje nam zelf vele jaren lang een geïsoleerde positie in tegenover de rest van Europa: het was afgesnauwd door de geallieerden, en er was een poging gedaan het door een economische boycot te vernietigen. De reactie was nogal natuurlijk: Spanje was wel tevreden met zijn afzondering en wenste geen plaats in Europa.

Dit is op het ogenblik niet meer zo. Spanje realiseert zich, dat het onvermijdelijk een deel van Europa en van de vrije wereld is in de strijd tegen het communisme. Historisch, cultureel en economisch

maakt Spanje deel uit van Europa en het verlangt ernaar zijn rol in de Europese ontwikkeling mee te spelen.

In de betrekkingen die Spanje met Groot-Brittannië onderhoudt, is Gibraltar nog altijd een gevoelig punt. Zou Spanje tot de NAVO toetreden, dan zal dit oude zeer eerst uit de weg moeten worden geruimd. De doorsnee Engelman is overigens nooit erg warm gelopen voor nauwe samenwerking met Franco. De herinneringen uit de Tweede Wereldoorlog blijken in Engeland nog niet te zijn uitgewist. Strategisch gezien heeft Gibraltar trouwens het grootste deel van zijn taak al overgedragen aan de Amerikaanse nederzettingen op Spaans grondgebied.

De conservatieve regeringen die Engeland de laatste jaren hebben bestuurd, hebben het redelijk met het Spaanse regime kunnen vinden. In de zomer van 1961 bracht Lord Home (destijds minister van buitenlandse zaken) een officieel bezoek aan Madrid. De besprekingen die hij daar voerde, kwamen de betrekkingen tussen Engeland en Spanje bepaald ten goede. Ook de jaarlijkse stroom van driekwart miljoen Britse toeristen heeft ertoe bijgedragen, dat de verhouding werd genormaliseerd.

Een paar maanden geleden bleek de Engelse regering zelfs bereid op haar werven voor f 140 miljoen fregatten voor de Spaanse marine te bouwen. Dit lokte echter felle kritiek van Labour-zijde uit omdat, volgens Wilson, Groot-Brittannië geen wapens moet leveren aan fascistische landen. De Spaanse minister van marine Antunez, die waarschijnlijk de op handen zijnde verkiezingsoverwinning van de Labour Party voorzag, brak daarna op eigen initiatief de onderhandelingen af. Dit incident geeft een heldere voorspelling van de houding die de nieuwe socialistische regering van Engeland tegenover Spanje zal innemen.

Zowel Portugal als Frankrijk staan sympathieker ten opzichte van het denkbeeld Spanje NAVO-lid te maken. De regeringen van beide landen kost het minder moeite de in Spanje gehanteerde regeringsvorm te accepteren. Frankrijk onderhoudt „vriendschappelijke betrekkingen” met Spanje, en Portugal doet dat sedert 1939 aan de hand van een officieel verdrag van die strekking. Verschillende Portugese staatslieden hebben zich openlijk uitgesproken vóór het opnemen van Spanje in de Verdragsorganisatie. In 1955 verklaarde de toenmalige minister van buiten-

landse zaken volgens de Leeuwarder Courant: „Portugal zegt: Spanje moet tot het Atlantische Pact toetreden”. Later heeft minister Paulo Cunha op een persconferentie in Parijs ook nog eens daarop gewezen.

De regering van de Bondsrepubliek Duitsland houdt zich op het ogenblik op de vlakte, als het probleem van de Spaanse associatie met de NAVO officieus aan de orde wordt gesteld. Dit is heel goed te begrijpen, als wij terugzien naar begin 1960. In februari van dat jaar bracht een Duitse missie een bezoek aan Madrid. Korte tijd daarna deden sterke geruchten de ronde, dat Duitsland militaire depots en een fabriek voor geleide projectielen op Spaans grondgebied ging bouwen. Volgens Duitse woordvoerders zou het oorspronkelijke initiatief daartoe zijn uitgegaan van het NAVO-hoofdkwartier van Generaal Norstad.

Uit diverse publikaties die met betrekking tot deze plannen in de pers verschenen, werd duidelijk dat Duitsland, behalve de normale (omvangrijke) handelscontracten met de Spanjaarden, ook al een vrij nauwe samenwerking op militair gebied had ingevoerd. Spaanse fabrieken in Madrid en Oviedo vervaardigden geweren met een Duits patent en Duitsland kocht 105 mm-granaten, die in „Placencia de las Armes” in de buurt van Bilbao werden gemaakt. Verder scheen het Duitse leger te overwegen lanceerinrichtingen voor antitankraketten te bestellen bij een fabriek in Saragossa, en de Duitse Wasag-fabriek had aangeboden een nieuw te bouwen explosievenfabriek in Valladolid gedeeltelijk in te richten.

Deze feiten verbaasden het niet ingewijde grote publiek, dat toen terzelfdertijd de berichten over een mogelijk nog uitgebreider akkoord tussen de Duitsers en Spanje kreeg gepresenteerd. Velen kwam de oude samenwerking tussen Franco en Hitler-Duitsland weer voor de geest. Bovendien zagen de tegenstanders van een Spaans NAVO-lidmaatschap in de ontwikkelingen die zich toen aftekenden, het gevaar dat Spanje op ongewenste wijze door een achterdeur de Verdragsorganisatie zou binnenkomen.

De scherpe kritiek die destijds werd geuit, heeft Duitsland op dit punt zeer voorzichtig gemaakt. Geen wonder dus, dat dr. Nikolas Benckiser van de „Frankfurter Allgemeine” verklaarde:

De opname van Spanje vind ik geen dringend probleem. Dat land kan even goed (en met het oog op

bepaalde politieke gevoeligheden: beter) door middel van het Amerikaans-Spaanse verdrag met de NAVO zijn verbonden.

Van de zijde van Italië heeft Spanje weinig steun te verwachten. Een Spaans lidmaatschap zou de taak die de Italiaanse strijdkrachten in het gebied van de Middellandse Zee hebben, waarschijnlijk verlichten. Dit weegt echter lang niet op tegen de politieke bezwaren die in Italië tegen het Spaanse staatsbestel bestaan. Wanneer men weet, dat een politicus als Nenni zelf in de Spaanse Burgeroorlog tegen Franco heeft gestreden, dan is het duidelijk dat, met name in zijn partij, grote afkeer tegen het Spaanse staatshoofd bestaat.

Vaak wordt opgemerkt, dat de houding van de oppositie tegen een Spaans lidmaatschap op principiële grondslag niet consequent is. In Portugal is immers sedert 1933 de Nationale Unie van Salazar aan het bewind, die praktijken erop na houdt die op vele punten bijna even ondemocratisch zijn als die in het Franco-Spanje. Voor een verklaring van deze schijnbare tweeslachtigheid moeten wij terug naar 1949, naar de oprichting van de NAVO. Het blijkt namelijk, dat destijds het feit dat de politieke boycot van de V.N. tegen Spanje nog van kracht was, gewicht in de schaal heeft gelegd. Omdat tegen Portugal niet een dergelijke maatregel was genomen, achtte men het verantwoord wél met Salazar in zee te gaan.

Wat is nu het standpunt van Spanje zelf? Het is bepaald geen geheim meer, dat Spanje vurig ernaar verlangt te worden toegelaten tot verschillende Europese organen. Spanje meent het recht te hebben zo spoedig mogelijk te worden erkend als een sociaal en economisch deel van het grotere Europa, waartoe het geografisch en historisch behoort. Bovendien vindt Spanje het, zoals bij monde van señor Garrigues (ambassadeur in Washington) naar voren werd gebracht:

volkomen absurd, dat een organisatie als de NAVO, waarvan het eigenlijke doel is, de strijd tegen het communisme, niet het meest anti-communistische land van Europa bevat, het enige land dat het communisme op eigen bodem heeft bestreden en overwonnen.

Toch is er de laatste tijd in Madrileense regeringskringen een stuk politiek realisme gegroeid. In de eerste plaats, omdat de „caudillo” inzag,

dat zijn pogingen tot mislukken waren gedoemd. Maar ook, omdat hij meer dan genoeg heeft van de kritiek van de kant van de NAVO-landen, waaraan hij bij voortdurend blootstaat. Zijn minister van buitenlandse zaken, señor Castiella, verklaarde onlangs:

Wij Spanjaarden willen een Europa dienen dat eerlijk is tegenover zichzelf, zonder politieke vooroordelen of dogmatieke en uitsluitende definities, zonder ons idee van Europa te veranderen in een soort club met arbitraire beperkingen op het punt van het recht van toelating.

En een goed jaar geleden sprak minister Castiella in de Algemene Vergadering van de V.N.:

Spanje zal nooit willen deelnemen in enige militaire defensieve alliantie, indien het niet hiertoe wordt uitgenodigd in het besef van zijn waarde voor de vrije wereld.

Franco zelf heeft zich in mei 1964 over de NAVO nog heel duidelijk uitgelaten. Hij verklaarde in een vraaggesprek met een verslaggever van „Christ und Welt”:

Spanje, als Europese mogendheid, is niet te scheiden van het Westen. Door zijn overeenkomsten met de V.S. is voor Spanje de noodzaak weggefallen lid van de NAVO te worden. In de gevaarlijke jaren die achter ons liggen, bleek dit niet nodig en tegenwoor-

dig is dit nog minder het geval, daar Spanje nauw overleg pleegt met de belangrijkste leden van de NAVO.

Samenvattend is het niet moeilijk om de vraag „Spanje al dan niet lid van de NAVO” op dit ogenblik te beantwoorden. Artikel 10 van het Atlantisch Verdrag schrijft voor, dat de NAVO-leden slechts bij *eenstemmig* besluit een andere Europese staat mogen uitnodigen tot het Verdrag toe te treden. Te geloven dat zulks nog tijdens het Franco-regime mogelijk zou zijn, zou van politieke kortzichtigheid getuigen.

Dat een Spaans lidmaatschap de NAVO zou versterken, is eveneens duidelijk; uit strategisch oogpunt en, na enkele jaren van aanpassing, ook door het inbrengen van militair potentieel.

Voorlopig zal Spanje het moeten blijven stellen met niet meer dan een indirecte band met de Verdragsorganisatie, door middel van het bilaterale verdrag met de Verenigde Staten. Moge het voor de Spaanse bevolking echter een troost zijn, dat de Westeuropese democratische staten niets liever zouden willen, dan het Spaanse volk opnemen in hun organen. Maar dat democratie van een zó grote waarde is, dat daarover niet valt te marchanderen, zullen ook de Spanjaarden moeten begrijpen. Zélf s generaal Franco!

Meningen van anderen

„Peace research” als taak van onze tijd

Het artikel van prof. mr. B. V. A. Röling in het aprilnummer¹ geeft mij aanleiding enkele opmerkingen te maken, die zouden kunnen dienen als een eerste begin van een discussie over dit onderwerp. Het blijft bij enkele losse opmerkingen; het is niet mijn bedoeling het hele probleem te behandelen, zoals Röling heeft gedaan. 1. Op blz. 147 geeft hij een omschrijving van wat hij onder „polemologie” verstaat. Taalkundig zou het Nederlandse woord „oorlogswetenschap” kunnen worden gebruikt; een wetenschap, die zich ten doel stelt het bestuderen van het verschijnsel „oorlog” als maatschappelijk fenomeen; de oorzaken ervan en de ver-

schillende verschijningsvormen gedifferentieerd naar de tijd (vroeger, nu en in de toekomst), naar de vorm (met welke middelen) en naar het doel.

Terecht verwerpt Röling de vertaling „krijgskunde”. Traditioneel is dit de kunde, de kennis, de kunst van het oorlogvoeren, d.w.z. van de wijze van optreden van de krijgsmacht in de strijd. De term „vredeswetenschap” klinkt vriendelijker, maar is niets anders dan de keerzijde van dezelfde medaille.

Wanneer men als doel van deze studie stelt het bevorderen van de vrede in onze tijd, beperkt men m.i. de studie teveel tot het huidige. De vraag wordt dan: „hoe handhaven wij onder de tegenwoordige omstandigheden met de nu bestaande of te vervaardigen mid-

¹ *Mil. Spect.* 134(1965)(4)147.

delen de vrede?" Het antwoord zou eigenlijk een politiek-strategisch advies zijn en als zodanig slechts één facet van de polemologie.

2. Op blz. 148 vinden wij enkele getallen betreffende de in de loop van de bekende geschiedenis (3400 jaar) gevoerde oorlogen en gesloten vredesverdragen. Röling vervolgt dan: „Dat de mensheid daarbij kon blijven bestaan vloeide voort uit het feit, dat het in het algemeen ging om beperkte oorlogen, gevoerd door kleine militaire eenheden, en met simpele wapens.”

Dit alles is maar zeer betrekkelijk: rekening houdende met de totale bevolking, waren de oorlogen in de oudheid in veel gevallen niet beperkt te noemen. De wereldrijken van Perzië en van Rome zijn toch als gevolg van oorlogen ten onder gegaan met ontzaglijke verliezen aan mensenlevens en aan vruchten van menselijke arbeid.

Kleine militaire eenheden en simpele wapens is eveneens betrekkelijk. De volksverhuizingen aan het begin van de Middeleeuwen betroffen in verhouding tot de totale bevolking bepaald geen kleine militaire eenheden en met simpele wapens kunnen ook desastreuze gevolgen teweeg worden gebracht, zoals de dertigjarige oorlog in de Duitse landen heeft geleerd.

Een oorlog kon vroeger ook „totaal” zijn, even goed als er nu, sedert de Tweede Wereldoorlog, „beperkte oorlogen zijn en nog worden gevoerd. Dit erkent Röling ook op blz. 149.

3. Het begrip „ongewilde oorlog”. Is deze terminologie duidelijk? M.i. niet. Oorlog is een gewelddadige strijd tussen twee partijen, die beiden de strijd moeten willen. Als één van beiden of beiden niet willen wordt er geen „oorlog” gevoerd. „Ongewild” kan daarom een oorlog niet zijn. Wel zou een gewelddaad kunnen worden gepleegd door een lid of een orgaan van één der partijen, zonder dat de leiding van die partij dat heeft gewild. Indien ook de andere partij geen oorlog wil, is er grote kans dat het bij die éne gewelddaad blijft. Het kan ook zijn dat als gevolg van de gepleegde gewelddaad en de daarop gevolgde reactie van de andere partij, beide partijen van mening veranderen en wel bereid zijn om tot „oorlog” over te gaan. Dan kan echter niet meer van een „ongewilde oorlog” worden gesproken.

4. Op blz. 148 lezen wij de volgende twee zinnen: „Tegen de moderne wapens kunnen de burgers niet worden beschermd, als de tegenstander kwaad wil.” En: „Het is onmogelijk om de burgerbevolking daartegen effectieve bescherming te bieden”.

Of de burgerbevolking al of niet kan worden beschermd is nooit een criterium geweest voor het al of niet toelaatbare van een oorlogsmiddel. Als in een oorlog te land de golf van georganiseerd geweld over een landstreek trok, leed de burgerbevolking altijd daaronder, ook al was het vuur der wapens niet op hen gericht. Afgezien van dit aspect van de oorlog moet men bovendien bedenken, dat de wijze, waarop de zeeoorlog wordt gevoerd te allen tijde uitwerking tegen de gehele bevolking van de tegenpartij heeft gehad en dat dit zelfs de uitgesproken bedoeling van deze wijze van oorlogvoeren was en nog is. Dat dit misverstand wijd verbreid is, blijkt ook uit de aanhalingen op blz. 150 van Barbara Tuchman² en van Churchill.

Alleen in de oorlog te land wordt de strijd met de wa-

pens uitsluitend tussen de legers gevoerd, voor zover de „burgers” zich niet in die strijd mengen of daarin terechtkomen. Maar in elk ander opzicht lijdt ook de burgerbevolking van een landoorlog. Het bezettingsrecht heeft juist gevolgen ten aanzien van hen.

5. „Is het zo dat oorlog onvermijdelijk is omdat de mens nu eenmaal een agressieve aard heeft? Waaruit ontstaat die agressie eigenlijk?” (blz. 151).

Het nauwe verband tussen oorlog en agressie, dat hier wordt gelegd, zou gemakkelijk aanleiding kunnen zijn tot het beschouwen van beide woorden als synoniemen (hetgeen ook wel gebeurt). Voor deze verwarring wil ik waarschuwen. Voor oorlog zijn twee partijen nodig, agressie is een eenzijdige daad van één partij. Uit een agressie kan slechts één oorlog ontstaan als ook de geen agressie plegende partij bereid is oorlog te voeren.

6. „Algemene ontwapening”. Dat daarnaar moet worden gestreefd is één van de hoofdpunten van het betoog van Röling. Men kan het met dit streven geheel eens zijn; maar de argumenten, die hij ervoor aangeeft, zijn m.i. niet overtuigend. Op blz. 150 staat: „Het inzicht dat de wapens geen veiligheid bieden en dat zij moreel de cultuur ondermijnen kan slechts ertoe leiden te streven naar *gezamenlijke* ontwapening”.

Wapens hebben in werkelijkheid nog nooit tot doel gehad veiligheid te bieden en evenmin het hoog houden van de cultuur. Ik weet wel dat dergelijke leuzen vóór en tijdens een oorlog worden geuit en zelfs ben ik er van overtuigd, dat zij, die ze gebruiken, zulks inderdaad geloven; maar dat wil niet zeggen, dat de werkelijke motieven op deze wijze naar voren komen.

Terecht zegt schrijver, dat algemene ontwapening geen klein probleem is en dat duurzame vrede in deze richting slechts zal kunnen worden bereikt met grote wijzigingen in de positie van de nationale staat en grote versterking van de wereldorganisatie, die de veiligheidsfunctie voor een goed stuk moet overnemen. Hoe deze wereldorganisatie dan eruit zal moeten zien is niet bekend en zeker staat niet vast of deze, gelet op de aard der mensen, tot de reële mogelijkheden behoort. De mogelijkheden genoemd in het rapport van de ontwapeningscommissie van de VIRO „Slaaf of meester”³ (blz. 39 en 66 e.v.) kunnen m.i. niet als zodanig worden beschouwd.

Het zou een te uitgebreide studie vergen om dit onderwerp hier te behandelen; ik wil slechts bijval betuigen met de opmerking, dat algemene ontwapening geen klein probleem is. Ik betwijfel zelfs of dit probleem ooit volledig zal kunnen worden opgelost. Dat behoeft geen beletsel te zijn om de studie ervan en het pogen ertoe voort te zetten:

„Nul n'est besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour perséverer”.

MR. J. D. SCHEPERS

² Het citaat uit het boek van Barbara Tuchman gebruikt het woord „non-combattants” om burgers aan te duiden. Dit is verwarrend bij bespreking van wat geoorloofd is. Het Landoorlogreglement gebruikt de term „non-combattanten” voor niet aan de werkelijke strijd deelnemende militairen (auditeurs-militair bv.).

³ Recensie elders in dit nummer. Red.

Antwoord op meningen van anderen

„Peace research” als taak van onze tijd

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik een enkele aantekening te maken bij de opmerkingen van Generaal Schepers.

1. „Peace research als taak van onze tijd” wil niet zeggen, dat het doel van de studie slechts zou zijn het bevorderen van de vrede in onze tijd. Het gaat om het bevorderen van de vrede: een dwingende taak nu de wereld zo ver is gevorderd in de techniek, dat de technisch hoog ontwikkelde wereld aan een oorlog ten onder zou kunnen gaan. Dat gevaar blijft bestaan zolang de mens technisch hoog ontwikkeld blijft. De titel van mijn bijdrage bedoelt dan ook slechts aan te duiden, dat in onze tijd voor het eerst de duidelijke behoefte is gevoeld, de wetenschap in dienst te stellen van het bestrijden van de oorlog. Zij ziet op het begin van de „peace research activities”, niet op hun einde.

2. Ik stelde, dat het vroeger „in het algemeen” ging om beperkte oorlogen. Dat er totale oorlogen bestaan hebben, ook vroeger, is onbetwist. De verwoesting van Carthago is slechts een voorbeeld. De godsdienstoorlogen vormen een ander. Mijn stelling behelsde slechts, dat de meeste oorlogen beperkte oorlogen waren, beperkt in middelen, beperkt in doel. Ook beperkte oorlogen zullen nog voorkomen. Maar de ontwikkeling van de wapens, en de interdependentie die in de wereld is ontstaan, houden het gevaar in van „escalation”, militair (heviger wapens) en politiek (uitbreiding van de bij het conflict betrokken staten).

3. Het lijkt mij, dat op het punt van de ongewilde oorlog de meningen van Generaal Schepers en mij uiteenlopen. Ik maakte een tegenstelling tussen de gewilde, bedoelde oorlog (in de zin van von Clausewitz: oorlog als voortzetting van de politiek met andere middelen), de oorlog die dus bewust middel is om een gesteld politiek doel te bereiken, indien blijkt dat dit doel niet vreedzaam te bereiken valt, en de oorlog, die ontstaat zonder dat één van de partijen deze oorlog wilde, bv. omdat alle partijen ervan overtuigd zijn, dat de kosten de baten verre zullen overtreffen. Men noemt in dit verband als oorzaken van een dergelijke ongewilde oorlog „accident, miscalculation, escalation”. „Accident”, bv. door een technische vergissing, of een individueel optreden van enkelingen, waardoor wapens exploderen op het terrein van de tegenstander. Als deze meent aangevallen te worden en reageert, kan een oorlog ontstaan, die niemand heeft gewild. „Miscalculation”, bv. als een drieste politiek wordt gevoerd in de verwachting dat de ander niet zal durven reageren, en kettingreacties ontstaan, die door regeringen niet meer kunnen worden beheerst. „Escalation”, als geleidelijk een lokaal conflict ontgaat in een grotere oorlog, die de partijen niet wilden. Nog andere oorzaken van zulk een ongewilde oorlog zouden kunnen worden genoemd, bv. de activiteit van derde

staten, die op slinkse wijze twee staten of staten-groepen in oorlog brengen (katalytische oorlogen). Ik onthoud mij van het noemen van waarschijnlijkheidsgraden t.a.v. deze mogelijkheden. Maar het lijkt mij, dat niemand betwist dat deze mogelijkheden bestaan.

4. Generaal Schepers schrijft: „Of de burgerbevolking al dan niet kan worden beschermd is nooit een criterium geweest voor het al of niet toelaatbare van een oorlogsmiddel”. Ik betwist deze stelling niet, maar het ging mij op dit punt van het betoog niet om de toelaatbaarheid van een oorlogsmiddel, maar om de functie van het militair verdedigingsapparaat. Door de technische perfectie zijn de wapens zó geworden, zo verworden, dat aan beide zijden de burgerbevolkingen kunnen worden vernietigd, zonder dat men iets daaraan kan doen. Dat betekent, dat het wapen niet meer is middel van krachtmeting, maar methode van niet verhinderbare wederzijdse verdelging. Om die verandering ging het mij. Door die verandering kan de militaire macht zijn oorspronkelijke functie, verdediging van de collectiviteit, in de oorlog niet meer bereiken.

5. Generaal Schepers heeft mij hier misverstaan in het gebruik van het woord „agressie”. Ik besprak niet de „agressieve daad”, de aanvaldaad, maar „de agressie in de mens”, de gezindheid en bereidheid om geweld te gebruiken bij het dienen van belang of recht. Mijn vraag was, of die aard van de mens wellicht alle pogingen om de oorlog terug te dringen zou doen stranden. Het lijkt mij, dat een definitief antwoord op die vraag niet mogelijk is. Ik wilde slechts aandacht vragen voor de noodzaak bij beschouwingen over oorlog en vrede uit te gaan van de mensen zoals ze nu eenmaal zijn (en niet zoals ze eigenlijk zouden moeten zijn). De vraag is hoe de mensen werkelijk zijn, en of het mogelijk is ze zó te doen zijn als nodig is voor vrede.

6. Generaal Schepers en ik zijn het erover eens dat algemene en algehele ontwapening onder internationale controle, en gepaard met de daarbij behorende veranderingen in het wereldbestel „geen klein probleem” is. Generaal Schepers betwijfelt of dit probleem ooit volledig zal kunnen worden opgelost. Ik deel die twijfel. Of de wereld zó kan worden ingericht, dat duurzame vrede — of in ieder geval duurzame uitsluiting van de totale nucleaire oorlog — kan worden bereikt is een open vraag. Behalve deze wetenschappelijk gefundeerde twijfel is er, lijkt mij, de wetenschappelijk gefundeerde zekerheid, dat zonder de genoemde ingrijpende wijziging van het tegenwoordige stelsel de technisch hoog ontwikkelde cultuur vroeg of laat aan haar techniek ten onder zal gaan. De polemologie betekent het verzet van een vitale cultuur tegen dit vooruitzicht.

prof. mr. B. V. A. RÖLING

Uit de binnenlandse vakpers

De Chinese atoombom

Schr. betoogt dat de ontploffing van de Chinese atoombom in oktober 1964 duidelijk heeft bewezen, dat China alles op alles heeft gezet om zo spoedig mogelijk tot de kernwapenmachten te gaan behoren. Ook de ontwikkeling van de inzetmiddelen heeft een hoge prioriteit gekregen en gerekend kan worden op een korte-afstandsraket in de nabije toekomst en een midden-afstandsraket voor 1970. Op dit moment zou China voor de inzet van kernwapens terug moeten vallen op de Tu-4.

De belangrijkste redenen om een atoombom te bezitten zijn de volgende:

1. een geloofwaardige afschrikking te verkrijgen tegen een Amerikaanse aanval;
2. meer invloed te krijgen in de communistische wereld;
3. zg. nationale bevrijdingsoorlogen beter te kunnen steunen;
4. het vestigen van de Chinese hegemonie in Azië.

De Chinese verklaring ten tijde van de eerste explosie liet zien dat men zich wel bewust was van de gevaren die zich hierbij voordeden, te weten de grote tegenstand in de wereld tegen proefexplosies en de mogelijkheid dat Amerika deze explosie als voorwendsel zou

gebruiken om het Chinese nucleaire potentieel te vernietigen.

Het eerste bezwaar heeft men trachten te omzeilen door te verklaren, dat China het kernstopverdrag zou willen ondertekenen indien er een verbod van kernwapens zou komen en alle kernwapens zouden worden vernietigd. Deze tactiek heeft wel resultaat opgeleverd daar de meeste landen zich hebben bepaald tot het uitspreken van hun teleurstelling over de kernexplosie.

Het tweede bezwaar heeft men trachten te ondervangen door meermalen te verklaren dat China niet als eerste kernwapens zou gebruiken en dat de gevolgen van een kernwapenoorlog zodanig zijn, dat China alles zal doen om een dergelijke oorlog te vermijden.

In de nabije toekomst zullen de Chinezen waarschijnlijk slechts weinig voordeel kunnen verwachten van hun positie als kernwapenmogendheid. Op den duur zal hun kernmacht echter uitgroeien tot een reële afschrikking tegenover een Amerikaanse aanval. Hiermee verzekeren zij het voortbestaan van het communistische regime en leggen tevens de basis voor een krachtige uitbreiding van de Chinese invloed in de wereld.

„China after the bomb”, door M. H. Halperin, in „Internationale Spectator”, februari 1965. J.M.S.

Imperialisme, kolonialisme en neo-kolonialisme

Schrijver belicht de termen *imperialisme*, *kolonialisme* en, het door president Soekarno vaak gebezigde, „*neo-kolonialisme*”. Ter toelichting diene, dat drs. Mayor Polak in 1949 voor het Indonesische staatsburgerschap opteerde en thans lector is aan de Universiteit te Malang.

Een groot aantal historici, aldus schr., maakt geen verschil tussen imperialisme en kolonialisme. Voor deze auteurs is imperialisme een politiek, gericht op de verwezenlijking van een „empire”, alsmede elke verovering die de grenzen van het nationale gebied overschrijft. Gewoonlijk gaat het daarbij om een koloniaal imperium, waardoor de term is gaan duiden op koloniale veroveringspolitiek en expansie. Het imperialisme van de jaren tachtig van de vorige eeuw zou zich dan ook hebben voorgedaan als een internationale wedloop, gericht op de verkrijging van koloniën en invloedssferen. Toch zijn er ook stemmen die op het gevaar wijzen, dat hiermee volkeren ten onrechte zou kunnen worden gesuggereerd, dat ze er nu al zijn, hoewel in wezen de beëindiging van het kolonialisme helemaal niet identiek is aan de beëindiging van het imperialisme. Zo zou president Soekarno al 30 jaar geleden hebben uitgesproken, dat het imperialisme niet alleen te werk gaat d.m.v. onderwerping en rechtstreekse politieke controle, maar nog op diverse andere manieren.

Ook anderen zien in imperialisme essentieel een economische overheersing, die in de regel de een of andere soort politieke interventie meebrengt, hetzij in de vorm

van rechtstreekse onderwerping en annexatie, hetzij in de vorm van concessies, protectoraten, invloedssferen, enz.

Betreffende het causale verband tussen imperialisme en kapitalisme zijn de geleerden het evenmin eens. Lenin, die door vele Marxistische schrijvers wordt gevolgd, beschouwt imperialisme als het hoogste ontwikkelingsstadium van het kapitalisme. Het komt schr. voor, dat deze zienswijze om de verschillende ontwikkelingsfasen en perioden van het kapitalisme meteen een heel andere naam te geven, alleen verwarring kan stichten. Veel juister lijkt hem het standpunt van president Soekarno, die imperialisme een kind van het kapitalisme noemt.

Schr. waagt zich in zijn artikel uiteindelijk aan de volgende definities.

Imperialisme is de buitenlandse politiek van kapitalistische geïndustrialiseerde landen, gericht op de economische exploitatie van ongeïndustrialiseerde landen en volkeren, zowel door middel van rechtstreekse als niet-rechtstreekse politieke overheersing. De wijze van exploitatie is meer in het bijzonder gericht op de opening van markten voor industrieproducten, de verkrijging van goedkope grondstoffen en producten voor de wereldmarkt, alsmede op de verkrijging van lucratieve objecten voor kapitaalsinvestering.

Onder *kolonialisme* verstaat hij een bepaald soort imperialisme, dat zijn doeleinden tracht te verwezenlijken en te consolideren door middel van rechtstreekse poli-

tieke overheersing. De bedoeling daarvan is in hoofdzaak, zich veilig te stellen voor buitenlandse concurrentie. In elk geval wil men een flinke preferentie aan het eigen nationale zakenleven verschaffen.

Tot slot vraagt hij hoe de term „neo-kolonialisme” moet worden opgevat. President Soekarno zou hiermee in het bijzonder doelen op politieke constructies die de

voortzetting van de oude koloniale verhouding tussen een metropolis en zijn vroegere, formeel reeds onafhankelijke, koloniën beogen, zoals gedemonstreerd in het Britse project Maleisië.

„Imperialisme, kolonialisme en neo-kolonialisme”, door drs. J. B. A. F. Mayor Polak, in „Internationale Spectator”, februari 1965
M.N.

Uit de buitenlandse vakpers

Een rondblik

Momenteel leeft het mensdom in een grote onzekerheid. De diverse beelden van het wereldgebeuren veranderen met een ontstellende snelheid en datgene wat daarbij vaak ons oog treft, verdoezelt veelal het werkelijk essentiële. De beslissingen en acties van naties en volken zijn afhankelijk van een veelheid van factoren, verband houdende met het milieu, het tijdsbestek en het al of niet nauw verbonden zijn met andere volken. Deze factoren spelen eveneens een belangrijke rol in de toch té onbekende geschiedenis van Rusland. De argumenten van hen die menen dat de voorstellen tot vreedzame coëxistentie van de Sovjets ernstige overweging waard zijn, klinken niet overtuigend en het is twijfelachtig of het Russische volk zich, als resultaat van de thans bestaande grotere vrijheid, van het communisme zal afwenden. Een andere misvatting vindt haar oorzaak in historische gronden. In vroegere tijden was Rusland steeds een eenheid, met de macht geconcentreerd, eerst in Kiev, later in Moskou. Vandaag is het, met zijn bijna 9 miljoen vierkante mijl territorium — meer dan de V.S. en China tezamen — het grootste aaneengesloten rijk van de wereld. De nieuwe Russische regeringsleiders wilden een verzoening met China en Tsjoe en Lai begaf zich daartoe naar Moskou. De Chinezen verwachtten daarbij echter een geste in de vorm van hulp bij hun wapeningsprogramma en zolang zij deze hulp onvoldoende achten zal er geen akkoord tot stand komen. Integendeel, zij zullen de Russen onder druk houden door steeds verder gaande territoriale eisen, zoals deze reeds in de wereldpers zijn geannonceerd. Het betreft hier uitgestrekte gebieden in Centraal-Azië, Siberië, Mongolië en ten noordoosten van de rivier de Amoer. Nu valt het niet te ontkennen, dat de Russen in de 18e eeuw geheel Siberië tot aan de Pacific hebben veroverd en de officiële geschiedenis van de Sovjet-Unie rechtvaardigt deze handelwijze door te stellen dat de Mongolen en Chinezen — de oorspronkelijke inwoners van dat gebied — slaven waren van het daar heersende feodalisme. Nu echter zijn het de Chinezen die zich gereed maken voor veroveringen. Een aantal divisies bevindt zich aan de Siberische grens en bovendien staan troepen gereed op de zuidhellingen van de Himalaja met de artillerie gericht op de steden en dorpen aan de overzijde van de grens, klaar om een aanval in te zetten op India.

Er zijn verschillende gegronde redenen om te voorspellen dat de Chinezen in staat zullen zijn een nucleaire macht te worden, zonder daarbij ernstige moeilijkheden te ontmoeten. Het land beschikt thans over 300 hogere technische scholen en hierdoor zouden voldoende specialisten voor een nucleair programma ter beschikking

kunnen zijn. De Russen kunnen derhalve geen tijd verliezen indien zij wensen te voorkomen, dat zij straks op twee fronten een oorlog zouden moeten voeren. Een veronderstelling die slechts aannemelijker wordt, wanneer China sterker wordt en Europa wordt verenigd. Het nabije verleden maakt echter een andere mogelijkheid waarschijnlijk, nl. een overeenkomst tussen Moskou en Peking met betrekking tot de wapenleveranties die, uit Sovjet-standpunt gezien, dit land een rugbeveiliging zouden leveren in geval van een conflict met het Westen en bovendien China sterker aan de zijden van de Russen zouden brengen in verband met het conflict met de Amerikanen. Hierdoor zou Europa ernstig in gevaar worden gebracht, want voor de eerste maal in de geschiedenis kan Rusland niet langer bouwen op de tijd- en ruimtefactoren in het eigen voordeel. Integendeel, deze factoren gaan steeds meer in het nadeel van de Sovjets werken. Zelfs met het risico van een atoomoorlog op de achtergrond, moeten zij de omsingeling doorbreken op het gemakkelijkste punt; dat punt zou Europa zijn! Indien zij dat gebied tot aan de Ruhr zouden kunnen bezetten, domineren zij het hele continent en de auteur gelooft niet, dat de Amerikaanse plannen voorzien in een nucleair antwoord, althans tot het moment waarop de Rijn zou zijn bereikt. Er zijn mensen die geloven dat de Russische legers tijdens de opmars naar de Rijn zouden worden „verbruikt”, doch deze gedachte schijnt evenmin realistisch, daar de Westduitse divisies slechts conventionele wapens ter beschikking zouden hebben en weten dat de verdediging niet kan worden uitgevoerd zonder het gebruik van kernwapens.

In hun denken over de vernietiging van West-Europa gaan de Sovjetleiders ongetwijfeld nog verder. Zij gaan daarbij ervan uit, dat een herovering van het Europese gebied zó lang zou duren, dat zij voldoende tijd ter beschikking zouden krijgen het Chinese probleem op te lossen door inzet van alle middelen — conventioneel zowel als nucleair — in het oosten, zonder zich daarbij in die tijd zorgen te moeten maken over een bedreiging in hun rug. Ter gelegenheid van Tsjoe en Lais bezoek aan Moskou hamerde de Prawda op de fundamentele tegenstelling tussen de beide wereldsystemen socialisme en kapitalisme, maar tenslotte is het een zaak van „existentie” en niet slechts van „ideologie” waarom het gaat, en dat zal vroeg en laat worden bewezen door de ontwikkeling van de verhoudingen tussen de Sovjet-Unie en China, zeker vóórdat China een nucleaire macht zal zijn geworden.

Europa heeft derhalve slechts een betrekkelijk korte tijd ter beschikking waarin het zijn verdediging kan orga-

niseren, op straffe van het worden van één groot slagveld en daarna één grote ruïne. De Amerikanen geven klaarblijkelijk thans prioriteit aan de plannen voor de verdediging van hun eigen territorium en er is geen enkele zekerheid dat ons continent een totale verwoesting bespaard zou blijven. Slechts indien de Russen weten dat voor iedere vernietigde Europese stad eveneens een Russische stad zal worden vernield, zal van enige zekerheid sprake kunnen zijn. Daarom is het absoluut noodzakelijk voor Europa over een eigen nucleaire strijdmacht te beschikken. Hierbij zal natuurlijk op-

nieuw de vraag rijzen wie dan de autoriteit zou moeten hebben om deze strijdmacht in te zetten. Op dit punt moet een oplossing worden gevonden. Gebeurt dit niet, dan zal de historie van Europa een tragisch einde nemen. De Europese volken moeten begrijpen dat de thans bestaande grenzen geen barrières zijn, hen opgelegd door een Hoger Wezen. Zij moeten realiseren dat een gemeenschappelijke verdediging een absolute noodzaak is.

„*Ein tour d'horizon*”, door dr. K. Weithas, in „*Revue Militaire Générale*”, maart 1965 R.H.

De afschrikking

Een afschrikking heeft alleen zin, indien men over de middelen beschikt om een eventuele agressor een dodelijke slag toe te brengen én indien men vastbesloten is dit te doen in geval van een aanval; bovendien moet de agressor zowel van dit vermogen als van deze wil overtuigd zijn. Indien een agressor tóch aanvalt, kan uiteraard het gebruik van de afschrikkingmiddelen worden aangepast aan de vorm van de reactie, waartoe men heeft besloten.

De vraag rijst daarbij, hoe de waarde van een afschrikking kan worden geëvalueerd. Hoewel deze waarde is gebaseerd op het vernietigingsvermogen van de beschikbare middelen, is zij in wezen toch van psychologische aard. Een potentiële aanval zal slechts worden afgeschrikt, indien hij het risico te groot en te waarschijnlijk acht. Vroeger vergeleek een agressor-in-spe daartoe eenvoudig de eigen strijdkrachten met die van het land, dat zou moeten worden aangevallen. Op dit moment echter — nu met nucleaire wapens gehele landen kunnen worden weggevaagd — gaat deze vergelijking van de bestaande middelen niet meer op. Niet het totaal van de beschikbare middelen van een land — het vermogen, de dracht en de nauwkeurigheid van de nucleaire wapens o.a. — zijn thans nog in eerste instantie doorslaggevend, doch wel het totaal van de middelen, die na een nucleaire aanval nog ter beschikking zullen staan voor het uitvoeren van een tegenaanval en de overlevingsmogelijkheden in het algemeen, in casu de waakzaamheid, de waarschuwingfaciliteiten, de passieve verdediging, de spreiding, enz. Deze zaken zijn bijzonder moeilijk te evalueren, omdat ze niet slechts het materiële betreffen, doch tevens geestelijke waarden, zoals moreel en gevechtsbereidheid. Bijgevolg is voor een potentiële agressor de waarde van een tegen hem gerichte afschrikking direct gerelateerd aan de waarde, die hij zelf toekent aan het te bereiken doel. Dit moet voeren tot een afwegen van de risico's tegen de kansen op succes en tot de opvatting, dat een afschrikking partieel of proportioneel kan zijn.

Een mogelijke agressor zal altijd geneigd zijn te handelen, indien hij een aarzelande houding of een verminderde vastbeslotenheid bij de tegenstander vermoedt. Deze laatste moet derhalve bewijzen, dat hij inderdaad bereid is zijn „counter-strike”-middelen daadwerkelijk in te zetten. Nu is het nog betrekkelijk gemakkelijk zulks vóór een eventuele aanval te beweren, maar wat zou van deze beweringen terechtkomen na een aanval? Zou het niet onzinnig zijn een totale vernietiging te riskeren terwille van de genoegdoening van een wraakneming? Is het in deze omstandigheden denkbaar, dat één van de beide nucleaire grootmachten een be-

vriende natie te hulp zou komen, indien daarmee de vernietiging van het eigen land wordt geriskeerd? Zouden dus de V.S. bewust eigen steden in gevaar brengen terwille van bv. Hamburg of München? Indien de Sovjets zouden besluiten deze steden in bezit te nemen, zo zou deze beslissing ongetwijfeld zijn gebaseerd op de overtuiging, dat de V.S. niet zouden reageren. Maar indien de V.S. niet zouden optreden — ondanks de garantie van de integriteit van de Bondsrepubliek — zou dit ook reeds een nederlaag voor deze grootmacht zijn! Is er ergens een grens, die de wens en de verplichting tot een nucleair tegenoffensief beperkt? Zou een dergelijke grens het resultaat kunnen zijn van een vergelijkende schatting van de vernietigingsgraad bij een passieve houding en een, eventueel verdere vijandelijke acties uitlokkend, nucleair tegenoffensief? Soms wordt beweerd, dat er een soort mathematische analyse zou worden uitgevoerd: deze handelwijze zou echter niet veel betekenis hebben voor de besluitvorming, daar alle cijfers volkomen fictief zouden zijn. Er is slechts één zaak zeker: de afschrikking zal niet automatisch en onmiddellijk in werking worden gesteld onder alle omstandigheden! Dit betekent, dat beperkte oorlogen nog steeds mogelijk zijn!

Er mag dus van worden uitgegaan, dat tussen de nucleaire grootmachten thans slechts oorlogen denkbaar zijn, beperkt naar doelstelling en ingezette middelen. Indien de aanval „indirect” wordt ingezet — dus niet direct gericht op de nationale dekkingsstrijdkrachten — zal het aangevallen land zijn middelen gebruiken in de vorm van een interventie of een expeditie, óók op andere, meer voor dit doel geschikte plaatsen. Een directe aanval op de dekkingsstrijdkrachten zou betekenen, dat de agressor zeker is van een slechts zwakke, weinig vastberaden reactie. De enige hoop voor het aangevallen land ligt dan in een onmiddellijk tegenoffensief met zodanige middelen, dat de aanvaller moet vrezen voor een escalatie van het conflict tot in het extreme. Daar er voor geen van beide tegenstanders sprake kan zijn van een overwinning bij wederzijdse vernietiging, zijn beide gedwongen tot een subtiel spel: het „afschrikkingsspel”. De nucleaire middelen treden hierbij op als een soort „vogelverschrikker”, met het doel de vijandelijke agressie te beperken of deze zelfs teniet te doen. Deze opvatting heeft geleid tot de strategie van „flexible response” en „forced pause”, met inzet van middelen, aangepast aan de heersende omstandigheden. De strategie van de „afschrikking”, in eerste instantie erop gericht een agressor van een aanval te weerhouden, heeft dus tevens tot doel, een eenmaal ingezette aanval te doen afbreken.

De vraag is nog open, in hoeverre een kleine nucleaire macht in staat is, een grootmacht af te schrikken. Teneinde dit te kunnen doen moet een *neutraal* land, na een eerste aanval, een groter nucleair potentieel hebben overgehouden dan waarmee de agressor had gerekend, en het moet bereid zijn, dit potentieel in te zetten, zelfs als dit nationale zelfmoord zou betekenen. Een dergelijke bewuste nationale zelfmoord is echter ondenkbaar en er is dus voor een neutraal land slechts één alternatief: een garantie van zijn bestaan te zoeken door een bondgenootschap met één der grootmachten. Eenmaal opgenomen in zo'n bondgenootschap zou de agressor tot een aanval op het kleine land kunnen overgaan op basis van de overtuiging, dat de geallieerde grootmacht niet direct tot het uiterste zal overgaan, doch slechts tot een reactie in directe verhouding tot het belang van de kleine bondgenoot. Het kleine land is dus

erop aangewezen, een potentiële aanvaller ervan te overtuigen, dat dit belang voor de grote bondgenoot werkelijk en essentieel is, tot uitdrukking gebracht in een formele verklaring of een defensieverdrag. Een niet te verwaarlozen eigen nucleair potentieel speelt hierbij uiteraard voor het kleine land een belangrijke rol!

Het doel van de strategie van de afschrikking is dus niet alleen het handhaven van de vrede, maar ook het eventueel herstellen van de vrede. De waarde van het afschrikingspotentieel berust op de absurditeit van wederzijdse vernietiging en het risico van een escalatie tot die absurditeit. Politiek gezien is derhalve de strategie van de afschrikking in wezen vervangen door een strategie van „overreding”.

„*La dissuasion*”, door Général M. Deveaux, in „*Revue Militaire Générale*”, april 1965 R.H.

Interdependentie in de NAVO

(*Vervolg van blz. 295*)

Momenteel wordt veelal speciaal aan het adres van de Franse president De Gaulle het verwijt gericht, de Atlantische interdependentie te ondermijnen. Op het eerste gezicht niet geheel ten onrechte! Hij verzette zich tegen het toetreden van Engeland tot de EEG, hij voert een eigen politiek t.o.v. het Oostblok, hij streeft naar een eigen onafhankelijke defensiepolitiek, kortom hij verzet zich tegen alles, wat naar het supranationale of naar een integratiegedachte zweemt.

Dit laatste is het kernpunt van de Franse benadering van de Atlantische samenwerking, de Europese kwestie en de verhoudingen met het Oostblok.

Nu moet in de eerste plaats worden vastgesteld, dat het niet De Gaulle persoonlijk was, die huidige onafhankelijkheidspolitiek heeft geïmiteerd. Dit plan is afkomstig van de huidige Chef van de Generale Staf, Generaal Ailleret en stamt uit 1951. De voorgaande regeringen hebben aan de verwezenlijking van dit plan meegewerkt. Dit feit heeft niet alleen historische waarde — als „verontschuldiging” voor De Gaulle — maar is wellicht tevens een aanwijzing bij het opmaken van een prognose voor de toekomst. Hieruit kan namelijk worden geconcludeerd, dat het streven naar een onafhankelijke politiek eerder een uiting is van iets dat in het Franse volk leeft, dat aan het karakter daarvan inherent is.

De duidelijk negatieve instelling van De Gaulle t.a.v. het supranationale en iedere integratie is aanleiding geweest tot de beweringen, dat hij eveneens negatief staat tegenover de Atlantische interdependentie en de Europese eenheid. Zo eenvoudig mag de Franse zienswijze echter niet worden afgedaan, deze zienswijze is daarvoor te gedifferentieerd. Vaststaat, dat de Franse regering positief staat t.a.v. de NAVO, echter op voorwaarde „dat de opvattingen in de V.S. en in Europa over de taken van beide componisten in het bondgenootschap duidelijk worden omschreven”. Daarbij staat een gedachte op de achtergrond, die zeker niet alleen in Frankrijk wordt aanvaard, nl. dat de V.S. weliswaar niet het nucleaire overwicht hebben verloren, doch wel de macht, eenzijdig een nucleaire oorlog te ontketenen. In het Witte Huis gaat men uit van de tweepoligheid V.S.—S.U. en hierop berust het streven, de zg. „atoomclub” zo klein mogelijk te houden. De prijs die

hierover zou moeten worden betaald, is o.a. een zeer ver doorgevoerde integratie in de bevelsverhoudingen. De opvatting t.a.v. deze tweepoligheid is echter thans niet meer juist, nu Europa eigen zienswijzen en eigen levensbelangen heeft, die niet met die van de V.S. behoeven overeen te stemmen. Een werkelijk bondgenootschap is dan ook niet afhankelijk van een integratie in de bevelsverhoudingen of in de uitvoerende organen, doch wel van de ernstige wil van soevereine staten, een belangengemeenschap te blijven vormen.

Zowel de landen van het Westen als van het Pact van Warschau hebben de bescherming nodig, die de kernwapens van Washington en Moskou bieden. Hiermee — en met name het materiële aspect ervan — kunnen echter niet alle problemen worden opgelost, waarmee de diverse landen worden geconfronteerd. Dit is het feit, dat tot een streven naar een zekere mate van onafhankelijkheid in West en Oost heeft geleid. Frankrijk en China hebben in de twee blokken de meest vóór gaande consequentie daarvan aanvaard. Overigens schijnt de Amerikaanse politiek de laatste tijd inderdaad meer ingesteld te raken op het begrip „partnership” dan op de vroegere tweepoligheid. Het verminderen van de belangstelling voor MLF en ANF in de V.S. is daarvan een uitvloeisel. McNamara deed zelfs het voorstel de Franse „Force de dissuasion” te coördineren met het SAC, een duidelijk loslaten van het integratieprincipe dus!

De betekenis van de nieuwe koers van „samenwerking bij gelijktijdige „onafhankelijkheid” is van betekenis voor het vaststellen van de defensiepolitiek op lange termijn, de details daarvan en de daaruit resulterende strategie.

De in Frankrijk gegeven richtlijnen beperken zich tot 1970, maar gaan in hun consequenties aanzienlijk verder, daar de noodzakelijk geachte wapensystemen pas later ter beschikking zullen staan. Wel beweerde minister Mesmer, dat de nucleaire bewapening slechts 5% van het nationale inkomen bedraagt, maar niettemin moeten er ingrijpende besparingen op de overige krijgsmachtdelen worden uitgevoerd. Dit feit is van invloed op de houding van Frankrijk t.o.v. de NAVO-strategie (vastgelegd in M C100/1, door Frankrijk niet geratificeerd!) en de Europese verdediging, daar de modernisering van de strijdkrachten niet voor 1975 volledig

zal zijn gerealiseerd. De op vier pijlers berustende defensiepolitiek — „force de dissuasion”, „force de manoeuvre”, „forces d'interieur” en „défense civile” — is slechts in zoverre met de NAVO in overeenstemming te brengen, als daarmee een samenwerking in klassieke zin wordt beoogd. Het begrip „interdependentie” is daarmee echter teniet gedaan, want er heeft geen overleg met de bondgenoten plaatsgevonden en de getroffen maatregelen doen het voorkomen, als zou Frankrijk zich alleen tegen een aanval van het Oostblok moeten verdedigen. Maurice Faure had volkomen gelijk toen hij Pompidou toevoegde: „Wilt u van de overige Europeanen het vertrouwen vragen, dat u zelf voor de V.S. niet kunt opbrengen?”

Hiermee is een dilemma van de Europese defensiepolitiek gesteld, waarvoor een oplossing binnen afzienbare tijd nauwelijks mag worden verwacht. Het kernpunt daarvan is het feit, dat Europa in laatste instantie aangewezen is op het militaire potentieel van de V.S., doch niet zeker ervan kan zijn, dat dit potentieel daadwerkelijk ter beschikking zal staan. Dit feit werd gedemonstreerd tijdens de Cuba-crisis en vindt zijn formulering in de McNamara-doctrine. Of overigens de in deze doctrine voorziene „hoge” nucleaire drempel in West-Europa kan worden verwezenlijkt, is een open vraag! In ieder geval kan de Bondsrepubliek nooit daarmee instemmen, een zienswijze die De Gaulle bewust mede in het geding brengt.

Uit dit feit resulteren met elkaar onverenigbare strategische opvattingen m.b.t. de verdediging van Europa. Bonn wordt dan ook zo nu en dan voor een keus tussen Washington en Parijs geplaatst, hoewel er in wezen voor Duitsland geen alternatief bestaat. Een voorbeeld van een dergelijke gedwongen stellingneming deed zich in 1964 voor, toen uit een foutief geciteerde uitslating van de bondskanselier werd geconcludeerd, dat hij een bilaterale overeenkomst met de V.S. over de MLF zou willen aangaan. Dit lokte uiteraard heftige Franse protesten uit, daar hiermee het Westduitse potentieel in wezen voor een zelfstandige Europese politiek verloren zou zijn gegaan. Hierin komt opnieuw de Franse visie omtrent het verschil tussen het Amerikaanse en het Europese aandeel in de verdediging van Europa tot uiting en — voor zover het de integratiegedachte betreft — wordt opnieuw de Atlantische interdependentie doorbroken. Voor de Bondsrepubliek was er echter geen enkele reden zich van het MLF-project te distantiëren, daar het de politieke voordelen van dat plan, met zeven overige landen, als prevalerend zag. Voor Frankrijk en Engeland moest echter het project wel onaanvaardbaar zijn, daar nog steeds het kernpunt van het probleem der Europese verdediging — het moment van de inzet van kernwapens wordt bepaald door de president van de V.S. — niet op een constructieve wijze werd benaderd. Een ongelukkige uitslating van deze president i.v.m. de Chinese atoombom vergrootte nog de twijfel en leidde in Frankrijk tot een duidelijke oppositie tegen het gehele project. Deze oppositie, samen met de intussen in de V.S. veranderende politieke opvattingen, leidde tot een totale gewijzigde houding van Washington m.b.t. het MLF-plan, waarbij tenminste een „overleg met Frankrijk” als basis van de toekomstige gedragslijn wordt aangehouden. Twee bezoeken van Dean Rusk aan De Gaulle zijn de uiting van deze gewijzigde houding.

Voor de Bondsrepubliek was dit een pijnlijke verras-

sing; zij leidde tot tegenspraken in de officiële mededelingen o.a. van Schröder en von Hassel. Zulks gold temeer, daar McNamara en von Hassel zich kort te voren hadden uitgesproken voor een bijzonder nauwe samenwerking op militair gebied, met name v.w.b. de research, ontwikkeling en produktie van materieel. Juist deze afspraken hadden in Frankrijk bijzonder veel kwaad bloed gezet, daar ze het Franse streven naar onafhankelijkheid doorkruisten.

In feite geldt dit eveneens voor de Britse voorstellen, de MLF te vervangen door de zg. ANF (Atlantic Nuclear Force). Hoewel nog niet volledig gedefinieerd, is reeds gebleken dat Wilson niet voornemens is de Britse nucleaire zelfstandigheid te handhaven — zulks op politieke en financiële overwegingen — en dat hij voor de ANF blijft vasthouden aan een veto-recht van de V.S. voor de inzet van de wapens. Paradoxaal in dit standpunt is, dat Wilson de Franse „Force de dissuasion” in de ANF wil opnemen, hoewel hij weet, dat juist dit veto-recht van de V.S. de reden is van de afwijzende houding van De Gaulle. In de V.S. en de Bondsrepubliek zijn deze voorstellen als „basis voor discussie” aanvaard; een wijziging van de Franse zienswijzen mag nauwelijks worden verwacht en derhalve mag worden aangenomen, dat ook dit plan op de lange baan is geschoven.

Deze veronderstelling is des te aannemelijker, daar het ANF-plan duidelijk niet direct op een versterking van het Atlantische defensiepotentieel is gericht, doch eerder moet worden gezien i.v.m. de Britse gedachten-gang van ontspanning en ontwapening, zulks met een achtergrond, die nadrukkelijk tegen de belangen van de Bondsrepubliek ingaat. De deelnemende niet-nucleaire landen zouden volgens Wilson „zich plechtig moeten verplichten, geen nucleaire wapens te zullen ontvangen, verwerven en bezitten of zelfs de controle daarop te zullen willen uitoefenen”. Indien Duitsland hiermee zou instemmen, zou het weerloos zijn tegenover iedere Russische pressie, zich bovendien de vijandschap van Frankrijk op de hals te halen en het vraagstuk van de hereniging van de beide Duitslanden onmogelijk maken. Opnieuw paradoxaal is het dat Wilson enerzijds de Duitse hereniging tot onderwerp van speculatie maakt, anderzijds echter aandringt op Duitse steun voor het Rijnleger en het oplossen van conflicten „oost van Suez”.

Ook in de Middellandse Zee heeft een niet in acht nemen van de interdependentie kwade vruchten gedragen. De Turkse regering heeft immers aan het begin van dit jaar een heroriëntatie van haar buitenlandse politiek aangekondigd. Zij deelde mee, niet aan het MLF-project te zullen deelnemen en intensiverde de betrekkingen met de S.U. Slechts indirect is deze omzwaai tot uiting gekomen, nl. door een uitslating van de minister van buitenlandse zaken Erkin, dat „de status van de Turkse strijdkrachten niet meer in overeenstemming zou zijn met de Turkse nationale veiligheid”. Dat de Cypruskwestie hierbij een rol heeft gespeeld, staat wel vast. Met name het niet verhinderen van Russische wapenleveranties door de bondgenoten heeft zwaar gewogen. Hier is het Moskou gelukt een goede stap te doen in de richting van het nagestreefde doel: het verbreken van de Atlantische Verdragsorganisatie. „*Interdependenz im atlantischen Bündnis*” (II), door G. Baumann, in „*Wehr-Wissenschaftliche Rundschau*”, april 1965

R.H.

De Russische bedreiging na het aftreden van Chroestsjof

De waarschijnlijkheid dat de S.U. ter oplossing van het bestaande politieke conflict tot oorlog zal overgaan, is gedurende de regeringsperiode van Chroestsjof ongetwijfeld kleiner geworden; zijn opvolgers hebben verklaard de zg. vreedzame coëxistentie te zullen voortzetten. Niettemin is niet ieder gevaar van een eventuele oorlog verdwenen en men moet zich afvragen, onder welke omstandigheden de Sovjets toch tot een oorlog zouden kunnen overgaan.

Welke positie nemen de Sovjets thans in de wereld in? In de tijd van Stalin was de Sovjet-Unie identiek met het communisme, deze stelling was zelfs dogma: de S.U. was het vaderland van alle proletariërs. Thans wordt dit dogma niet slechts door China, doch ook door verschillende Europese satellieten bestreden. Deze satellieten wagen het zelfs, de hen door de zg. „Comecon" opgelegde economische verplichtingen te ontduiken en een verklaring te vragen voor het aftreden van Chroestsjof. Op internationaal gebied heeft zich aan de andere kant door de Cuba-affaire een zekere solidariteit ontwikkeld tussen de S.U. en de V.S. om gezamenlijk tot een regeling van bepaalde wereldproblemen te komen. Het staat vast dat de Sovjets zich de ontoereikendheid van hun economisch systeem, met name v.w.b. de landbouw, hebben gerealiseerd. Dit systeem als zodanig is mislukt, hetgeen Chroestsjof zelf indirect heeft toegegeven door zijn heftige kritiek op de zogenaamde technocraten.

Thans staat wel vast dat de officieel geproduceerde statistieken waren vervalst. Voor de economische bedreiging door de Sovjets behoeven de Westelijke landen derhalve thans geen angst meer te hebben. De „destalinisatie" heeft in Rusland zeker tot een ontspanning geleid en in deze toestand zou het belachelijk zijn voortdurend een prioriteit te blijven toekennen aan de opbouw van het militaire apparaat en de zware industrie ten koste van de welvaart van de bevolking. Het communistische ideaal schijnt nu te zijn het bereiken van de Amerikaanse levensstandaard. Het Russische volk schijnt zich zijn waarde als individu weer bewust te worden. Tenminste, enig denken, met name het religieuze, schijnt de terreur te hebben overleefd. Chroestsjof zelf heeft de Paus de „apostel van de vrede" genoemd. Op basis van deze indicaties is het twijfelachtig of de interne samenhang van de S.U. wel gehandhaafd zou blijven in geval van een noodtoestand. Daar de terreur is afgeschaft, zou zeer wel de regering het uitbreken van een oorlog — bv. met China — niet kunnen overleven. De spanningen tussen de S.U. en China zijn inderdaad in de regeringsperiode van Chroestsjof aanzienlijk verscherpt. Zijn opvolgers proberen thans de twistpunten op het territoriale gebied uit de weg te ruimen, maar voorts bestaat er nog een doctrinair conflict, waarbij China zich als voorvechter

van het authentieke marxistisch leninisme opwerpt. De Sovjets hebben thans hun eigen revolutie tot een goed eind gebracht en het volk streeft ernaar een zekere welstand te bereiken; de Chinezen bevinden zich nog midden in deze revolutie. Op het gebied van de wereldpolitiek wijst China de suprematie van Moskou volledig af en weigert deel te nemen aan de zogenaamde vreedzame coëxistentie met het Westen. Nog meer echter wordt de Sovjet-Unie bedreigd door de geweldige toename van de bevolking in China. In het jaar 2000 zal een inwonertal van 1 miljard worden bereikt, tegen de Sovjet-Unie met een bevolking van 380 miljoen. In een conflict met China zou de positie van de S.U. bijzonder moeilijk zijn en het is volkomen begrijpelijk dat de opvolgers van Chroestsjof thans trachten een eventuele krachtmeting tenminste uit te stellen. Ongetwijfeld zullen zij echter ééns moeten toegeven aan de territoriale eisen van Peking en zich wellicht op hun Europese positie moeten terugtrekken. In de tussentijd zullen ook de nieuwe Sovjet-regeerders de vreedzame coëxistentie gebruiken als een middel tot infiltratie in het Westen; dit zou echter tot tegenacties van Westelijke zijde kunnen leiden. Niettemin schijnt het zeker dat de waarde van oorlog als „laatste middel van de politiek" steeds meer verandert in een strategie van de vrede, waarbij zelfs dreiging met oorlog aan kracht heeft ingeboet.

„La menace Russe au départ de Chroestsjev", door Col. F. Schneider, in „Revue Militaire Générale", maart 1965 R.H.

WILT U IN UW BRIEVEN
AAN ADVERTEERDERS
STEEDS DE NAAM VAN
DIT TIJDSCHRIFT VERMELDEN?

Persoonlijke leningen

van f 250,- tot f 6000,-

- ☆ Aflosbaar maximaal 36 maanden.
- ☆ Als regel **zonder borg**.
- ☆ Wettelijk vastgesteld tarief.
- ☆ Kwijtschelding restant schuld bij overlijden
- ☆ vlotte afwikkeling

Voor z.g. „TOP" functionarissen met een minimum inkomen van f 15.000,- per jaar is bij aankoop of bouw van eigen huis, 100% huisvestingfinanciering mogelijk.

Bureau „INTERMEDIAR", Zonneoord 4,

Den Haag - Telefoon (070) 66 57 79
Gevestigd sedert 1937

Schildersbedrijf J. MINNEE

KATWIJK AAN DE RIJN / TELEFOON (01718) 36 34
